

SUOMEN
OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

SOK-YHTYMÄ

2002
VUOSIKERTOMUS

SISÄLTÖ

Pääjohtajan katsaus.....	2
Tilinpäätös tilikaudelta 2002	
Hallituksen toimintakertomus.....	4
SOK-yhtymän konsernituloslaskelma	8
SOK-yhtymän konsernitase.....	9
SOK-yhtymän konsernirahoituslaskelma	10
SOK:n tuloslaskelma	12
SOK:n tase.....	13
SOK:n rahoituslaskelma.....	14
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	15
Tilinpäätöksen liitetiedot.....	18
Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat.....	32
Hallituksen ehdotus SOK:n tilikauden ylijäämän käyttämisestä.....	33
Tilintarkastuskertomus	34
Hallintoneuvoston lausunto	34
Kenttäryhmä.....	36
Erikoisliikeryhmä	39
Hotelli- ja ravintolaryhmä	41
Autokaupparyhmä.....	42
Hallintotoiminnot	44
Kehitystoiminnot	47
Henkilöstö- ja viestintätoiminnot.....	51
SOK-yhtymän henkilöstökatsaus 2002.....	52
S-ryhmä ja ympäristö.....	54
Yritysturvallisuus SOK-yhtymässä	58
Hallintoneuvosto	60
Hallitus	61
Valvontajärjestelmä	62
SOK-yhtymän organisaatio 2003.....	63
S-ryhmän toiminta-ajatus ja arvot.....	64
S-ryhmä	65
S-ryhmä numeroin.....	66
Osakkuusyhtiöt.....	67
Tilastoja	68

PÄÄJOHTAJAN KATSAUS

2

S-ryhmä ja sen toiminta-ajatus

S-ryhmän toiminta-ajatus määrittää päämäärän koko S-ryhmän toiminnalle. Toiminta-ajatuksen mukaan S-ryhmän tavoitteena on palveluiden ja etujen tuottaminen sitoutuneille asiakasomistajille. Koko S-ryhmän menestymistä voidaan ensisijaisesti arvioida tästä näkökulmasta käsin. Onnistuessaan asiakasomistajille suunnattujen palveluiden kilpailukykyisessä tuottamisessa S-ryhmä ja sen eri toimintayksiköt ovat toiminnassaan tuloksellisia.

Toiminta-ajatuksensa toteuttamista varten S-ryhmä on organisoitunut alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän yhdessä muodostamaksi yritysten yhteistyöverkostoksi. Tässä yhteistyöverkostossa alueosuuskauppojen ensisijainen tehtävä on tuottaa omille asiakasomistajilleen S-ryhmän tarjoamat palvelut ja edut. Osuuskaupat, jotka omistavat SOK-yhtymän, ovat S-ryhmässä sekä liiketoimintaa harjoitettavia etulinjan yksiköitä että myös S-ryhmän päätöksenteossa keskeisiä omistajavallan käyttäjiä. Niillä on merkittävältä osin vastuu siitä, että S-ryhmän yritysten yhteistyöverkosto toimii päämäärähakuisesti, liiketaloudellisesti tehokkaasti ja joustavasti.

SOK-yhtymän tehtävä S-ryhmässä on auttaa osuuskauppoja tuottamaan asiakasomistajilleen palveluja ja etuja kilpai-

lukykyisesti keskittymällä S-ryhmän yhteisten tuki- ja hankintapalveluiden tuottamiseen kaikille S-ryhmän yrityksille, hoitamalla S-ryhmän yhteiset ohjaus- ja kehittämistehtävät sekä harjoittamalla sellaista liiketoimintaa, joka on S-ryhmän yhteisillä päätöksillä määritetty SOK-yhtymän tehtäväksi. SOK-yhtymä on S-ryhmässä siten yhä enemmän koko ryhmän osaamiskeskus- ja päätöksentekoyksikkö oman liiketoimintatehtävänsä ohella. Onnistuessaan oman tehtävänsä suorittamisessa SOK-yhtymä kehittää koko S-ryhmän kilpailukykyä merkittäväällä tavalla.

S-ryhmän toimintamalliin sisältyy samanaikaisesti toimintojen hajautusta ja keskitystä, erikoistumista ja yhteistyötä. Kyky käyttää tehokkaasti yhteisiä resursseja kulloisenkin tarpeen mukaan valituilla painopistealueilla tehokkaasti, on hyvin toimiessaan S-ryhmän yrityksille selvä kilpailuetu.

S-ryhmän ja SOK-yhtymän kehitys

S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2002 nousi 6 858 milj. euroon. Tässä oli lisäystä edellisen vuoden vastaavaan arvoon 4,7 prosenttia, mikä ylittää koko Suomen vähittäiskaupan keskimääräisen kasvun. S-ryhmän vähittäismyynnistä osuuskauppojen osuus oli 82 prosenttia ja SOK-yhtymän 18 prosenttia. Osuuskauppojen vähittäismyynti kasvoi edellisen vuoden arvostaan 5,6 prosenttia ja SOK-yhtymän vastaavasti 0,5 prosenttia.

S-ryhmän päivittäistavarakaupan arvo lisääntyi vuoden 2001 arvosta 6,6 prosenttia ja oli kokonaisarvoltaan yhteensä 3 428 milj. euroa. Koska S-ryhmän päivittäistavarakaupan kasvu oli ripeämpää kuin vähittäiskaupan kasvu Suomessa keskimäärin, vahvistui S-ryhmän asema ja markkinaosuus maamme päivittäistavarakaupan markkinoilla selvästi vuoden 2002 aikana. Päivittäistavarakaupan ohella nopeasti kasvoivat autokauppa sekä liikennemyymälä- ja poltonestekauppa.

SOK-yhtymän liikevaihto oli vuonna 2002 yhteensä 2 998 milj. euroa, jossa oli kasvua edellisen vuoden arvoon 2,8 prosenttia. Yhtymän tulos ennen satunnaiseriä kasvoi edellisestä vuodesta merkittävästi ja oli 55 milj. euroa.

S-ryhmän kokonaisinvestoinnit olivat yhteensä 242 milj. euroa. Tästä SOK-yhtymän osuus oli 43 milj. euroa.

Osuuskauppojen tulos ennen satunnaiseriä kasvoi myös vuodesta 2001 ja oli yhteensä 229 milj. euroa.

Etujen tuottaminen asiakasomistajille

S-ryhmä onnistui vuoden 2002 aikana toteuttamaan toiminta-ajatustaan hyvin. Asiakasomistajat keskittivät yhä enemmän

ostoksiaan S-ryhmän palveluyksiköihin ja osoittivat näin luotamusta S-ryhmän toimintaa kohtaan myös uusia piirteitä saaneen vähittäiskauppakilpailun vallitessa. Niinpä jäsenille maksettu Bonus nousi vuoden 2002 aikana yhteisarvoiltaan 116 milj. euroon, missä oli kasvua edellisestä vuodesta 12 prosenttia. Lisäksi monet osuuskaupat tulevat jakamaan jäsenilleen vuodelta 2002 ylijäämän palautuksia ja osuuspääoman korkoa yhteisarvoltaan noin 15–20 milj. euroa. S-ryhmä palauttaa asiakasomistajille tuloksestaan ennen bonusmaksuja ja ylijäämänpalautuksia siten noin kolmasosan.

Lisäksi S-ryhmän yritykset ovat olleet monissa merkittävässä valtakunnallisissa ja alueellisissa elinkeinoelämän, kulttuurin ja urheilun kehittämisprojekteissa mukana kehittämässä oman toimialueensa taloudellista, kulttuurista ja sosiaalista hyvinvointia S-ryhmän toimintaperiaatteiden ja arvojen mukaisesti. Osa liiketoiminnan tuloksesta käytetään jäsenistön hyväksi välillisesti näiden toimenpiteiden tulosten kautta.

S-ryhmän osuuskauppojen jäsenmäärän kasvu jatkui edelleen vahvana. Jäsenmäärä lisääntyi yhteensä yli 91 000 uudella jäsenellä. Vuoden lopussa S-ryhmän osuuskaupoissa oli jäseniä, osuuskauppojen asiakasomistajia yhteensä 1 078 649 henkilöä.

Kiitän sydämellisesti kaikkia S-ryhmän asiakasomistajia omaa yritysrhymäännä kohtaan osoittamastanne luottamuksesta.

Lähivuosien haasteet

S-ryhmän kaikilla liiketoiminta-alueilla markkinakilpailu tulee lähivuosien aikana yhä lisääntymään sekä kotimaisten että ulkomaisten kilpailijoiden toimesta. S-ryhmän on oltava valmis kohtaamaan liiketoiminnan uudet haasteet. Erityisesti vuoden 2002 aikana on S-ryhmän liiketoiminta-alueitten ja tuki- ja palvelutoimintojen strategioita uudistettu muuttuvan toimintaympäristön vaatimukset huomioiden. Toimintojen kustannustehokkuus, asiakaslähtöisyys liiketoiminnassa, liike- ja tukipalvelujen toimintaprosessien asiakaslähtöinen ja päämäärähakuinen hallinta sekä joustava, monipuolinen ja kasvuhakuinen palvelutarjonta ovat keskeisiä strategisia painotuksia lähivuosien liiketoiminnassamme.

Vahva ja yhteinen arvopohja kuuluu merkittävänä osana S-ryhmän yrityskulttuuriin, joka osaltaan myös vahvistaa kilpailukykyämme. S-ryhmä haluaa profiloitua suomalaiseksi, alueelliseksi ja osuustoiminnalliseksi yritysryhmäksi, jolla kuitenkin on vahvat kansainväliset yhteydet. S-ryhmä korostaa ihmiskasvoista markkinataloutta ja toimintaansa jäsentensä hyväksi.

Nyt on vuorossa strategioitten käytäntöön viennin aika. Strategiat on saatettava osaksi arkipäivän toimintoja. Strategioitten toteuttamisen onnistuminen tullaan testaamaan eri liiketoimintapaikoissamme henkilöstömme kohdatessa asiakkaat. Toiminta-ajatuksemme toteutumisen totuuden hetki on tässä kohtaamisessa ja siinä onnistumisessa. Henkilöstömme ammattiosaaminen, asiakkaan tarpeiden ymmärtäminen ja huomiointi sekä ystävällinen palvelu muodostavat merkittävän menestystekijän erityisesti tämän päivän ja tulevaisuuden yritystoiminnalle. S-ryhmällä on hyvä johto, esimiehet ja henkilöstö. Kiitän teitä kaikkia lämpimästi työstänne S-ryhmän hyväksi!

S-ryhmän hallinnon kautta tulee selkeästi esille osuustoiminnalliseen yrittämiseen liittyvä demokraattinen ja osallistuva päätöksenteko, käsiteltävien asioiden laaja-alainen tarkastelu ja sitoutuminen tehtyihin päätöksiin. S-ryhmän hallinto on selvä vahvuustekijä ryhmän toiminnassa. Kiitän kaikkia hallinnossa mukana olleita S-ryhmän hyväksi tekemästänne arvokkaasta hallintotyöstä.

Lämmin kiitos myös liikekumppaneillemme hyvästä yhteistyöstä vuoden 2002 aikana.

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan, SOK:n, pääjohtaja, vuorineuvos Jere Lahti siirtyi eläkkeelle 1.8.2002. Osoitan tässä pääjohtajan katsauksessani erityiset kiitokseni edeltäjälleni Jere Lahdelle, pitkäaikaisesta ja menestyksellisestä työstä S-ryhmän hyväksi useissa merkittävässä eri tehtävissä.

Helsinki 12.2.2003

Kari Neilimo

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

SOK-yhtymä lyhyesti

	2002	2001
Liikevaihto M€	2 998	2 915
Liikevoitto M€	55	35
Tulos ennen satunnaisia eriä M€	55	39
Bruttoinvestoinnit M€	43	31
Taseen summa M€	1 372	1 337
Sijoitetun pääoman tuotto %	8,4	6,4
Omavaraisuusaste %	34,1	33,2
Henkilöstö 31.12.	4 645	4 537

Kaupan yleinen toimintaympäristö 2002

Kansainvälisen talouden suhdannekehitys oli alkuvuonna myönteistä, mutta loppuvuotta leimasi epävarmuus. Yhdysvalloissa kotitalouksien velkaantuminen ja työttömyyden kasvu ovat vaimentaneet kulutuskysynnän kasvua. Euroopan talouskasvu on ollut hidasta. Suomessa kokonaistuotanto on kasvanut odotusten mukaisesti. Kasvua oli tammi-syyskuussa ennakkotietojen mukaan 1,3 prosenttia vuoden takaiseen arvoon suhteutettuna. Tuorein kuukausihavainto marraskuulta osoitti 3,1 prosentin kasvua edellisen vuoden vastaavaan arvoon verrattuna. Koko vuoden kokonaistuotannon kasvuksi ennakoidaan noin 1,7 prosenttia. Kansainvälisen talouskasvun hidas elpyminen on pitänyt teollisuuden suhdannenäkymät vaimeina. Tammi-marraskuussa teollisuuden kausitasoitettu tuotanto oli 1,6 prosenttia suurempi kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Koko vuoden teollisuustuotannon arvon kasvu noussee kahteen prosenttiin. Ulkomaankauppa oli edellistä vuotta vaisumpaa koko vuoden ajan. Sekä viennin että tuonnin arvo vähenivät prosentin verran edellisen vuoden arvoon verrattuna. Vaimean talouskasvun myötä työllisyystilanne ei juurikaan kohentunut viime vuonna.

Kuluttajat luottavat edelleen omaan talouteensa, mutta suhtautuvat Suomen talouteen ja varsinkin työllisyyskehitykseen epäilevästi. Teollisuuden luottamus tulevan talouskehityksen positiivisuuteen sitä vastoin on laskenut lähinnä tilauskantojen heikon kehityksen vuoksi. Yksityinen kulutus on vuoden toiselta neljännekseltä alkaen ollut noin 3 prosentin kasvussa. Kestokulutustavaroiden kulutuksen arvo lisääntyi tammi-syyskuussa lähes 7 prosenttia. Vuoden toiselta neljännekseltä alkaen tähän vaikutti autokaupan piristymisen. Puolikeskävissä tavaroissa sen sijaan päästiin vain 2 prosentin vuosikasvuun. Lyhytikäisten tavaroiden (päivittäistavarat, polttoaineet ja energia) kulutus kasvoi 1,6 prosenttia. Palveluiden kulutuksen lisäykseksi saatiin 1,9 prosenttia vuoden 2001 arvoon verrattuna.

Vuoden 2002 keskimääräinen inflaatio oli 1,7 prosenttia. Kuluttajahintojen nousuun vaikutti eniten asumisen kallistuminen vuoden aikana 0,4 prosentilla. Liikennemenot nousivat suunnilleen saman verran. Hotelli- ja ravintolahintojen samoin kuin kulttuuripalvelujen hintojen nousu vaikutti myös inflaatioon. Toisaalta korkojen lasku sekä puhelumaksujen ja matkapuhelimien hintojen lasku hillitsivät kuluttajahintojen nousua.

Vähittäiskaupan myynti voimistui vuoden varrella lähinnä autokaupan vilkastumisen johdosta. Tilastokeskuksen mukaan vähittäiskaupan myynnin arvo kasvoi tammi-marraskuussa 4,1 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajanjaksoista. Auto- ja polttonestekaupan myynnin arvo kasvoi samana aikana 7,9 prosenttia. Uusia henkilöautoja myytiin 7 prosenttia edellisvuotta enemmän. Henkilöautojen lisäksi kaupaksi ovat käyneet kodinkoneet ja elektroniset laitteet, joiden myynnin

volyymi on kasvanut noin 10 prosenttia. Tekstiilien ja vaatteiden myynnin volyymi lisääntyi runsaat 5 prosenttia. Rauta- ja huonekalukaupan myynnin määrä sen sijaan on jopa supistunut hieman. Päivittäistavara-kaupan myynnin volyymi kasvoi vuonna 2002 marraskuun loppuun mennessä 2,2 prosenttia ja tavaratalokaupan volyymi vastaavana aikana 1,0 prosenttia. Koko vähittäiskaupan myynnin volyymien kasvussa ilman autokaupan lukuja päästäneen vuositasona noin 2,3 prosentin kasvuun vuoden 2001 lukuihin verrattuna.

Maatalouskaupan arvo pysyi Suomessa entisellä tasollaan olleen noin 1,9 miljardia euroa. Rehukaupan kokonaismarkkinat kasvoivat hieman, kun taas viljakaupan alenivat. Traktori- ja puimurikaupan kokonaismarkkinat kasvoivat. Työkonekauppa pysyi edellisvuosien tasolla.

Hotelli- ja ravintola-alan myynnin arvo nousi viime vuoden alkupuoliskolla prosentin verran. Palvelujen kysyntä supistui samassa suhteessa myyntihintojen kohottua noin 2 prosenttia. Alan tarjonta kasvoi lievästi edelleen, joten kapasiteetin käyttöastekin aleni jonkin verran. Suomen majoitusliikkeissä yövyttiin tammi–marraskuussa 15,1 miljoonaa kertaa, mikä on saman verran kuin edellisen vuoden vastaavana ajanjaksona. Huonekäyttöaste oli tammi–marraskuussa 49,2 prosenttia.

Konsernirakenteen muutokset

Katsauskauden muutokset

Katsauskauden alussa SOK:n kolme kiinteistötytäryhtiötä myi Osuuskauppa Hämeenmaan toimialueella sijaitsevat liikekiinteistönsä Osuuskauppa Hämeenmaalle.

SOK:n tytäryhtiö Sokotel Oy myi helmikuun alussa Joensuussa toimivan Sokos Hotel Vaakunan liiketoiminnan Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle.

Kuusinen Oy:n liiketoiminta myytiin maaliskuun alussa TFG Retail Oy:lle.

Aikaisemmin 50-prosenttisesti omistetusta Tallinnassa toimivasta ketjuohjaus- ja hallintopalveluyhtiöstä Hansacoop Oü:sta tuli huhtikuun alussa toteutetun osakekaupan jälkeen SOK:n kokonaan omistama tytäryhtiö. Sanottu yhtiö fuusioitiin joulukuussa Tallinnassa marketkauppaa harjoittavaan Prisma Peremarket AS:iin, jonka nimi aikaisemmin oli Hansafood AS.

Pääosin Jyväskylän Sokoksen käytössä oleviin tiloihin oikeuttavat kahden kiinteistötytäryhtiön osakkeet myytiin huhtikuun lopussa Osuuskauppa Keskimäelle.

SOK myi kesäkuun loppupuolella kahden Espoossa tonttimaata omistavan kiinteistötytäryhtiönsä osakkeet Helsingin Osuuskauppa HOK:lle tulevia liikepaikkatarpeita varten.

Autojen maahantuontia harjoittava Oy Maan Auto Ab sulautui kesäkuun lopulla vähittäiskauppaa harjoittavaan Automa Oy:öön. Samalla Automa Oy:n nimi muutettiin Maan Auto Oy:ksi.

SOK:n hotelli- ja ravintolatoimintaa harjoittava tytäryhtiö

Sokotel Oy osti lokakuun lopulla Helsingin Länsisataman tuntumassa sijaitsevan Seaside-hotellin liiketoimintaa harjoittavan yhtiön osakekannan.

Tytäryhtiö AS Kommest Auto on vuoden lopulla perustanut ZAO Kom-Motors -nimisen yhtiön, joka harjoittaa Pietarissa Peugeot-autojen maahantuontia.

Kahdeksan kokonaan omistetun, liiketoimintaa harjoittamattoman tytäryhtiön purkuprosessi saatiin loppuun syksyn aikana. Lisäksi on fuusioitu yksi tytäryhtiö SOK:hon. Em. järjestelyillä ei ole taloudellista merkitystä.

Katsauskauden jälkeiset muutokset

Vuoden 2003 alussa SOK perusti North European Oil Trade Oy:n, jonka tehtävänä on hankkia keskitetysti polttonesteitä S-ryhmän ABC-liikennemyymälä- ja automaattiasemaketjulle.

Tallinnassa tavaratalotoimintaa harjoittanut yhtiö Tenco Eesti AS puretaan vuonna 2003.

Euroopan komissio hyväksyi kaupan, jossa Hankkija-Maatalous Oy:stä tulee logistiikkayhtiö Movere Oy:ssä vähemmistöosakas tasaosuuksin yhdessä Suomen Rehu Oy:n ja Kemira Agro Oy:n kanssa.

Liikevaihto

SOK-yhtymän liikevaihto oli 2 998 milj. euroa, jossa oli lisäystä 2,8 prosenttia edellisen vuoden arvoon verrattuna. Autokaupan liikevaihdon kasvu oli merkittävä sekä Suomessa että myös Virossa ja Latviassa toimivissa autokaupan yhtiöissä. Merkittävästi kasvoi myös Tallinnan Prisma-liiketoiminnan liikevaihto. SOK:n liikevaihtoon ei ole sisällytetty osakkuusyhtiö Inex Partners Oy:n SOK:n kautta tapahtuvaa OVT-laskutusta.

Maatalous- ja rautakaupan yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi 1,6 prosenttia. Hankkija-Maatalous Oy:n liikevaihto kasvoi 1,9 prosenttia maataloustavara-kaupan kokonaismarkkinoiden pysyessä edellisen vuoden 1,9 miljardin euron tasolla. Kasviravinteiden ja maatalouskemikaalien myynti laski hieman. Siementen ja rehujen myynti puolestaan kasvoi. Viljakaupassa ei ylletty edellisen vuoden tasolle. Konekaupassa, erityisesti traktorimyynissä, menestyttiin edellistä vuotta paremmin. Myös rauta- ja puutarhakauppa kasvoivat hieman edellisestä vuodesta. Vakiintuvilla kokonaismarkkinoilla yhtiö menestyi keskimääräistä paremmin.

SOK-yhtymässä hotelli- ja ravintolatoimintaa harjoittavan Sokotel Oy:n liikevaihto pieneni 5,2 prosenttia. Alan yleisen kehityksen arvioidaan viime vuonna olleen lievästi positiivinen. Sokotel Oy:n liikevaihdon pienenemiseen vaikuttivat lähinnä pääkaupunkiseudun suurten hotelliysikköjen uudistustyöt sekä ravintolakaupan jääminen tavoitteistaan. Liikevaihdon laskusta huolimatta yhtiön tulos parani edellisestä vuodesta. Yhtiön hotellien käyttöaste nousi 67 prosenttiin. Marraskuun tietojen pohjalta koko toimialalla käyttöaste las-

ki noin yhdellä prosenttiyksiköllä 49 prosenttiin. Yhtiön käytöaste ja huonetuotto ovat pysyneet selvästi alan keskiarvojen yläpuolella. Yhtiö myi Sokos Hotel Joensuun Vaakunan liiketoiminnan alkuvuodesta ja hankki loppuvuodesta omistukseensa Merikampin Hotelli Oy:n osakekannan ja sen myötä hotelli Seaside liiketoiminnan. Hotelli Seaside on liitetty Radisson SAS -ketjuun tammikuussa 2003.

Yhtymän autokaupan liikevaihto kasvoi noin 15,7 prosenttia vuoden 2001 arvoon verrattuna. Liikevaihto kasvoi hyvin sekä kotimaan että yhtymän Virossa ja Latviassa toimivien autokaupan yksiköiden osalta. Maan Auto Oy:n maahantuomien Peugeot-henkilöautojen markkinaosuus kasvoi 6,3 prosentista 6,6 prosenttiin. Peugeot-pakettiautojen markkinaosuus laski 5,6 prosentista 5,1 prosenttiin. Liikevaihto Viron ja Latvian autokauppayhtiöissä oli yhteensä 69 milj. euroa. Yhtiöiden liikevaihdon kasvu oli 33 prosenttia. Yhtiöiden edustaman Peugeotin markkinaosuus laski hieman Virossa ollen 15,1 prosenttia ja nousi Latviassa 8,9 prosenttiin.

SOK-yhtymä harjoitti Sokos-liiketoimintaa SOK:n ja alueosuuskauppojen yhteisesti omistamissa yhtiöissä Helsingissä, Tapiolassa sekä Turussa, Porissa ja Tampereella. Sokos-liiketoiminnan myynnin kehitystä haittasivat Helsingissä kiinteistön korjaustyöt ja Porissa tavaratalon uudistaminen. Sokos-yhtiöiden liikevaihto kuitenkin kasvoi edellisvuodesta 1,5 prosenttia ja oli suunnitellulla tasolla. SOK-yhtymän käyttötavarahankinnan liikevaihto oli edellisen vuoden tasolla.

Tulos

SOK-yhtymän liikevoitto oli budjetoitua ja edellisvuotta parempi. Merkittävimmät tekijät tähän olivat liiketoiminnan tuloksen paraneminen, liiketoiminnan muiden tuottojen kasvaminen, osuuden osakkuusyritysten tuloksesta kasvaminen sekä edellisenä vuonna lopetettujen tai uudelleen järjestettyjen liiketoimintojen vaikutukset. Liiketoiminta lopetettiin päätösten mukaan Tallinnan tavaratalon sekä HOT Kodintekniikka Oy:n kodinkonekaupan osalta. Kuusinen Oy:n liiketoiminta myytiin ja Netista Oy:n liiketoimintaa jatkettiin supistetussa muodossa.

SOK-yhtymän ylijäämä ennen satunnaisia eriä oli 55 milj. euroa. Edellisenä vuonna vastaava tulos oli 39 milj. euroa. Em. tulos sisältää liiketoiminnan muut tuotot, osuuden osakkuusyritysten tuloksista, arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä ja sijoituksista sekä niiden palautukset ja pakollisten varausten muutoksen. Yhtymän sijoitetun pääoman tuotto oli 8,4 prosenttia (6,4 % ed.v.).

Ylijäämän ennen satunnaisia eriä kasvuun vaikuttivat merkittävästi liiketoiminnan tuloksen paranemisen lisäksi muiden tuottojen (käyttöomaisuuden myyntivoittojen) kasvaminen 7 milj. eurolla sekä osuus osakkuusyritysten tuloksista, joka kasvoi 15 milj. euroa.

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä olivat arvonalentumisia mm. kalustosta ja muista pitkävaikutteisista menoista.

SOK-yhtymän nettoraahoituskulut olivat positiiviset kuten edellisenäkin vuonna, mutta 3 milj. euroa edellistä vuotta pie-

nemät. Tämä johtui vuonna 2001 tapahtuneista suuremmista pysyvien vastaavien sijoituksiin tehtyjen arvonalennusten palautuksista.

Maatalous- ja rautakaupan liikevoitto oli budjetoitua taasolla joskin edellistä vuotta heikompi. Hotelli- ja ravintolatoimialan liikevoitto oli selvästi budjetoitua parempi ja edellisen vuoden tasolla. Autokaupan liikevoitto oli budjetoitua ja edellistä vuotta parempi. Sokos-liiketoiminnan liiketulos oli budjetoitua heikompi mutta edellisen vuoden tasolla. Kiinteistötoimintojen liikevoitto oli budjetoitua ja edellistä vuotta parempi.

SOK:n toiminta

SOK on SOK-yhtymän emoyhteisö. SOK:n tehtävänä on sääntöjensä mukaan S-ryhmän keskusliikkeenä edistää ja kehittää osuuskauppojen ja muiden S-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa, ohjata ja valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä sekä valvoa S-ryhmän ja sen eri osien toimintaa ja etuja.

SOK:n liiketoiminta muodostuu ketjuohjaus-, asiakasomistaja- ja markkinointipalvelujen sekä muiden ryhmä- ja konsernipalvelujen tuottamisesta S-ryhmän yrityksille. S-ryhmän muun liiketoiminnan kannalta merkittäviä palveluita ovat lisäksi hankintapalvelut, vuokrauspalvelut ja teollisuuden suoraan ketjuyksiköille toimittamien tavaroiden valikoima- ja laskutuspalvelut. Valtakunnallisten tytäryhtiöidensä kautta SOK monipuolistaa asiakasomistajien palvelutarjontaa. Lisäksi SOK harjoittaa market- ja autokauppaa tytäryhtiöidensä sekä maatalouskauppaa osakkuusyhtiönsä kautta Baltian alueella.

SOK:n liikevaihto oli 1 668 milj. euroa ja siinä oli lisäystä 11,7 prosenttia edellisen vuoden arvoon verrattuna. Kasvuun vaikutti erityisesti SOK:n OVT-laskutuksen lisääntyminen. Tämä aiheutui pääasiassa OVT-laskutuksen piiriin tulleista uusista yksiköistä.

SOK:n ylijäämä ennen satunnaisia eriä oli 4 milj. euroa, kun edellisenä vuonna vastaava alijäämä oli 9 milj. euroa. Ylijäämän paraneminen aiheutui pääasiassa liiketoiminnan muiden tuottojen (käyttöomaisuuden myynnit) lisääntymisestä ja nettoraahoituskulujen kääntymisestä positiivisiksi. Liiketoiminnan muihin kuluihin sisältyvät vuokrat ovat pääosin SOK-yhtymän tai muille S-ryhmän yrityksille edelleen vuokrattujen tilojen vuokratuloja.

Investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit

SOK-yhtymän pysyvien vastaavien hankinnat eli investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 43 milj. euroa. Keskeisinä kohteina olivat liiketoimintaryhmien investoinnit myynti- ja palvelutuloihin ja eri toimintojen tietojärjestelmähankkeet. Merkittävimmät investoinnit viime vuonna olivat Tallinnassa ostettu Primo Market -tavaratalon liiketoiminta, jonka toiminta muutettiin Prisma-ketjun mukaiseksi sekä Helsingin Vaakuna-hotellin korjaustyöt.

Pysyvien vastaavien ja liiketoimintojen myynnit olivat vastaavasti 27 milj. euroa. Suurin kohde oli Jyväskylän Sokos-kiinteistön myynti Keskimaa Osk:lle.

Rahoitus

Euroalueen lyhyet korot pysyivät vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla edellisen vuodenvaihteen tasolla, mutta laskivat loppuvuoden aikana selvästi. Pidemmät korot nousivat alkuvuonna voimakkaasti ja kääntyivät loppukeväästä yhtä jyrkkään laskuun.

SOK-yhtymän nettorahoituskulut ilman pysyvien vastaavien sijoitusten arvonalentumisia olivat 1 milj. euroa, jossa oli vähennystä edellisvuoden arvosta 2 milj. euroa.

SOK-yhtymän rahoituslaskelman mukainen kassavirta ennen rahoituseriä oli 42 milj. euroa positiivinen.

Yhtymän velkaantuneisuus aleni edelleen tilikauden aikana, jota kuvastaa omavaraisuusasteen kasvaminen 33,2 prosentista 34,1 prosenttiin sekä gearing-tunnusluvun arvonn lasku 21:stä 10:een. Tilikauden lopussa korolliset nettovelat olivat 44 milj. euroa, jossa oli vähennystä edellisvuoteen 45 milj. euroa.

Likvidit varat olivat vuoden lopussa 421 milj. euroa. Lisäksi yhtymällä oli 220 milj. euroa käyttämättömiä sitovia luottolimittejä, joista 176 milj. euroa oli pitkäaikaisia.

Henkilöstö

Tilikauden aikana SOK-yhtymän kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä oli 4 126 henkilöä. SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden 2002 lopussa 4 645 henkilöä, josta SOK:n henkilöstöä oli 505 (10,9 %) ja tytäryhtiöiden 4 140 (89,1 %) henkilöä. Henkilömäärä lisääntyi edellisvuotisesta 108 henkilöllä (2,4 %).

Henkilökunnan määrää lisäsivät syksyllä 2002 Tallinnassa avatut kaksi Prismaa. Henkilöstöstä työskenteli vuoden lopussa ulkomailla yhteensä 655 henkilöä.

Toisaalta henkilömäärää vähensivät HOT Kodintekniikka Oy:n kodinkonekaupan lopettaminen ja Kuusinen Oy:n liiketoiminnan myynti. Tallinnan Sokos-tavaratalon liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä sen henkilöstö pääosin siirtyi SOK-yhtymän Prisma-liiketoimintaa harjoittavan AS Prisma Permarketin henkilöstöön.

Tietoja SOK:n johdosta ja tilintarkastajista

SOK:n hallituksen puheenjohtajana toimi pääjohtaja Jere Lahti 31.7.2002 saakka. Hallituksen puheenjohtajana 1.8.2002 aloitti pääjohtaja Kari Neilimo, joka oli SOK:n hallintoneuvoston puheenjohtajana vuodesta 1991. Hallintoneuvoston uutena puheenjohtajana 24.4.2002 aloitti toimitusjohtaja Otto Mikkonen Joensuusta. Pääjohtajan lisäksi hallituksen muina jäseninä ovat vuonna 2002 toimineet SOK:n hallintojohtaja Jukka Salminen, toimitusjohtaja Leo Laukkanen, toimitusjohtaja Kalle Lähdesmäki, SOK:n kenttärhmän johtaja Reijo Lähdesmäki, toimitusjohtaja Kuisma Niemelä, toimitusjohtaja Eero Saukkonen ja toimitusjohtaja Jouko Vehmas.

Tilintarkastajina ovat vuonna 2002 toimineet KHT Tomi Englund, KHT Juhani Heiskanen ja KHT Tapani Rotola-Pukkila.

SOK:n hallintoneuvosto on nimittänyt SOK:n hallitukseen 1.1.2003 alkavaksi vuoden toimikaudeksi: pääjohtaja Kari Nei-

limo puheenjohtaja, hallintojohtaja Jukka Salminen, toimitusjohtaja Arto Hiltunen, toimitusjohtaja Kalle Lähdesmäki, kenttärhmän johtaja Reijo Lähdesmäki, toimitusjohtaja Kuisma Niemelä, toimitusjohtaja Eero Saukkonen ja toimitusjohtaja Jouko Vehmas.

SOK:n pääjohtajan apuna SOK-yhtymän ja S-ryhmän strategisessa johtamisessa on ollut SOK:n johtajisto, johon ovat vuoden 2002 aikana kuuluneet hallintojohtaja Jukka Salminen, kenttärhmän johtaja Reijo Lähdesmäki, kehitystoimintojen johtaja Taavi Heikkilä, toimitusjohtaja Ensio Hytönen, erikoisliikeryhmän johtaja Reijo Kaltea, autokaupparyhmän johtaja Risto Mäkeläinen, hotelli- ja ravintolaryhmän johtaja Matti Pulkki, market-ketjun johtaja Antti Sippola ja henkilöstötoimintojen johtaja Aino Toikka.

Alkaneen vuoden näkymät

Vuoden 2003 talousnäkyviä varjostaa riskejä sisältävä maailmanpoliittinen tilanne. Maamme bruttokansantuotteen odotetaan kuitenkin kasvavan tänä vuonna vajaat kolme prosenttia edellisen vuoden arvoon suhteutettuna. Yksityisten palvelujen kysynnän kasvun arvioidaan nousevan 3,5 prosenttiin.

Yksityisen kulutuksen määrä on viime vuosina kohonnut ostovoiman kasvun tahdissa. Kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun voimistuessa tänä vuonna yksityisten kulutusten kasvuksi arvioidaan 3 prosenttia vuoden 2002 arvoon verrattuna.

Kotitalouksien odotukset oman taloudellisen tilanteensa kehityksestä ovat pysyneet edelleen hyvinä, vaikka maan taloudellisen tilanteen odotetaan kehittyvän melko hitaasti.

Kuluttajahintojen nousun arvioidaan jäävän vajaan 2 prosenttiin ja vähittäiskaupan myynnin määrän odotetaan kasvavan noin 3 prosenttia viime vuoden tasoon suhteutettuna.

SOK-yhtymän operatiivisen tuloksen odotetaan olevan jonkin verran heikompi kuin vuonna 2002. Liiketoimintayhtiöiden tuloksen odotetaan kuitenkin olevan edellisen vuoden tasolla. Sokos-liiketoiminnan tuloskehityksen ennakoitaan olevan positiivinen. Autokaupan tuloksen arvioidaan olevan edellisen vuoden tasolla. Hotelli- ja ravintolatoimialan tuloksen odotetaan hieman paranevan. Maatalouskaupan tuloksen arvioidaan pysyvän viime vuoden tasolla. Market-kaupan tuloksen odotetaan paranevan. Kiinteistötoimintojen tuloksen ennakoitaan heikkenevän menossa olevien ja käynnistyvien investointihankkeiden johdosta.

SOK-YHTYMÄN KONSERNITULOSLASKELMA

Milj. €	Viite	1.1. – 31.12.2002		1.1. – 31.12.2001	
Liikevaihto	(1)		2 997,8		2 915,0
Liiketoiminnan muut tuotot	(2)		9,5		2,3
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	(3)	2 529,2		2 450,4	
Ulkopuoliset palvelut		85,4	2 614,7	82,4	2 532,8
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		114,9		113,3	
Henkilösivukulut	(4)	27,9	142,8	28,5	141,8
Poistot ja arvonalentumiset	(5)		34,6		35,1
Liiketoiminnan muut kulut					
Vuokrat		60,5		62,5	
Muut kulut	(6)	111,3	171,8	107,0	169,5
Osuus osakkuusyritysten tuloksista (+/-)			11,7		-3,1
Liikeylijäämä	(1)		55,0		35,1
Osuus osakkuusyritysten tuloksista (+/-)			-0,1		-0,2
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(8)		0,3		3,7
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä			55,2		38,6
Satunnaiset erät (+/-)	(9)				-6,0
Ylijäämä ennen veroja			55,2		32,6
Välittömät verot (+/-)	(11)		-10,7		-1,0
Vähemmistön osuus (+/-)			-0,3		-0,1
Tilikauden ylijäämä			44,2		31,5

SOK-YHTYMÄN KONSERNITASE

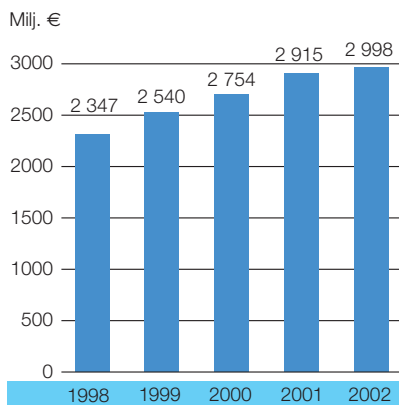
VASTAAVAA Milj. €	Viite	31.12.2002		31.12.2001	
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat hyödykkeet	(12)	47,3		48,0	
Konserniliikearvo	(12)	0,8		1,3	
Aineelliset hyödykkeet	(12)	327,8		361,7	
Osakkuusyritysosakkeet	(13)	78,0		71,9	
Muut sijoitukset	(13)	42,6	496,5	47,3	530,1
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	(15)	133,2		128,7	
Pitkäaikaiset saamiset	(16)	7,7		13,3	
Laskennallinen verosaaminen	(17)	8,4		13,5	
Lyhytaikaiset saamiset	(18)	305,5		327,3	
Rahoitusarvopaperit	(19)	402,7		300,1	
Rahat ja pankkisaamiset		18,2	875,7	23,9	806,7
			1 372,1		1 336,8

VASTATTAVAA Milj. €		31.12.2002		31.12.2001	
OMA PÄÄOMA					
	(20)				
Osuuspääoma		65,8		58,7	
Lisäosuspääoma		12,6		9,3	
Arvonkorotusrahasto		77,6		104,5	
Vararahasto		11,8		11,8	
Hallintoneuvoston käyttörahasto		0,4		0,3	
Edellisten tilikausien ylijäämä		224,3		198,4	
Tilikauden ylijäämä		44,2		31,5	
Pääomalaina	(21)	20,2	456,8	20,2	434,5
VÄHEMMISTÖOSUUS					
			16,8		16,4
PAKOLLISET VARAUKSET					
	(23)		11,8		21,1
VIERAS PÄÄOMA					
Pitkäaikainen vieras pääoma	(24)	39,9		53,7	
Laskennallinen verovelka	(25)	9,7		9,9	
Lyhytaikainen vieras pääoma	(26)	837,1	886,8	801,2	864,8
			1 372,1		1 336,8

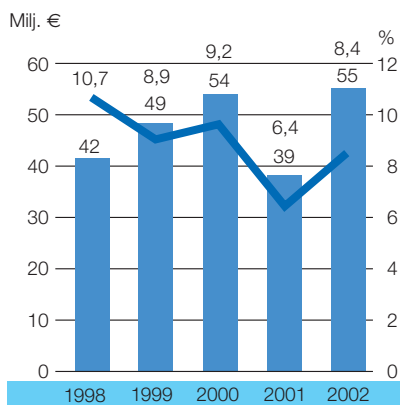
SOK-YHTYMÄN KONSERNIRAHOITUSLASKELMA

Milj. €	1.1. – 31.12.2002	1.1. – 31.12.2001
LIKETOIMINTA		
Liikelylijäämä	55,0	35,1
Oikaisut liikelylijäämään (1)	10,3	32,2
Käyttöpääoman muutos (2)	-16,4	27,7
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-17,0	-26,2
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	21,6	15,7
Saadut osingot liiketoiminnasta	2,2	0,5
Maksetut välittömät verot	-0,3	-5,1
Rahavirta ennen satunnaisia eriä		
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta	55,4	80,0
Liiketoiminnan rahavirta	55,4	80,0
INVESTOINNIT		
Ostetut tytäryhtiöosakkeet	-1,1	-0,2
Muun käyttöomaisuuden ostot	-41,4	-30,7
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	18,4	6,0
Muun käyttöomaisuuden myynnit	8,9	8,9
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos	1,8	-0,9
Suoriteperusteisten erien oikaisu	-2,2	-0,1
Myytyjen ja hankittujen tytäryhtiöiden likvidit varat	1,8	-7,5
Saadut osingot investoinneista	0,9	0,8
Investointien rahavirta	-12,9	-23,7
RAHOITUS		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	20,7	0,7
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-47,8	-48,8
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys (-)	76,2	-21,5
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)	0,0	0,3
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos		0,3
Vähemmistöjen sijoitus konserniyhtiöihin	0,3	0,0
Osuuspääoman ja lisäosuuksipääoman lisäys	10,5	4,8
Maksetut osuus- ja lisäosuuksipääoman korot	-5,4	-4,9
Muu oman pääoman vähennys	-0,1	0,0
Rahoituksen rahavirta	54,4	-69,0
Rahavarojen muutos, lisäys (+)/vähennys (-)	96,9	-12,8
Rahavarat tilikauden alussa	324,0	336,7
Rahavarat tilikauden lopussa	420,9	324,0
Oikaisut liikelylijäämään (1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)	-8,0	-2,2
Poistot ja arvonalentumiset	34,6	35,1
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-16,3	-0,8
	10,3	32,2
Käyttöpääoman muutos (2)		
Liikesaamisten muutos	22,2	-38,5
Vaihto-omaisuuden muutos	-4,7	18,0
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos	-33,9	48,2
	-16,4	27,7

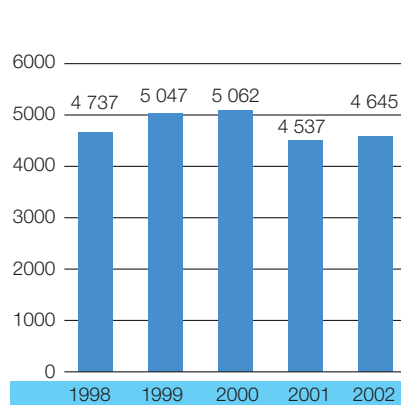
**SOK-YHTYMÄN LIIKEVAIHTO
1998-2002**

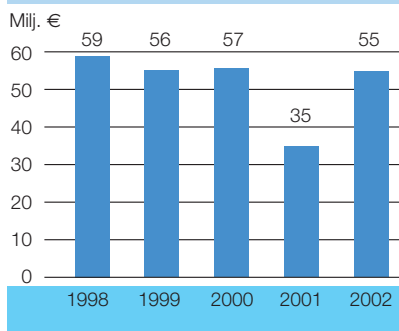
**TULOS ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ
SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%**

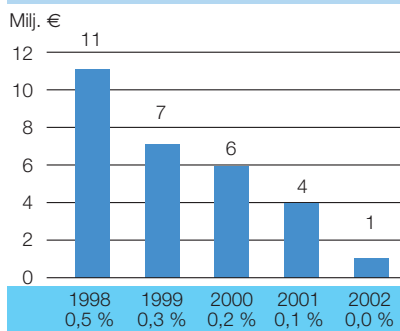
**HENKILÖSTÖ 31.12.
1998-2002**

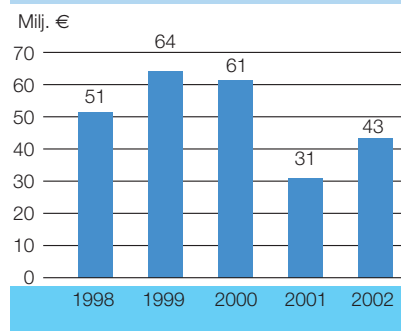
LIIKETULOS 1998-2002

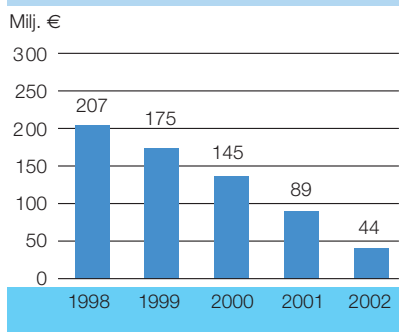
**NETTOKORKOKULUT 1998-2002
(% liikevaihdosta)**

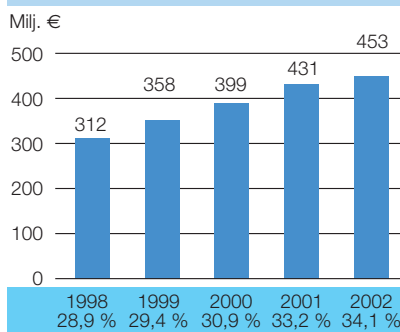
**BRUTTOINVESTOINNIT
KÄYTTÖMAISUUTEEN 1998-2002**

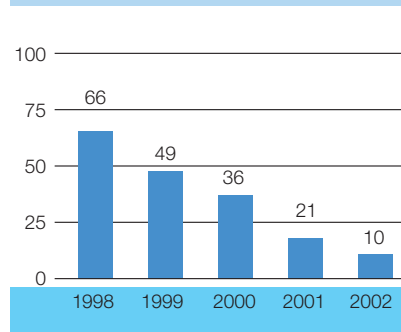
**KOROLLISET NETTOVELAT 31.12.
1998-2002**

**OMA PÄÄOMA* 31.12.
1998-2002 (Omavaraisuusaste, %)**

**GEARING, %
1998-2002**

* ei sisällä pääomalainaa

SOK:N TULOSLASKELMA

Milj. €	Viite	1.1. – 31.12.2002		1.1. – 31.12.2001	
Liikevaihto	(1)		1 668,4		1 493,6
Liiketoiminnan muut tuotot	(2)		3,5		0,4
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	(3)	1 523,5		1 353,0	
Ulkopuoliset palvelut		35,4	1 559,0	35,0	1 388,1
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		20,6		19,4	
Henkilösivukulut	(4)	5,8	26,4	5,9	25,3
Poistot ja arvonalentumiset	(5)		5,0		4,1
Liiketoiminnan muut kulut					
Vuokrat		57,7		57,8	
Muut kulut	(6)	26,2	83,9	25,1	82,9
Liikelylijäämä (-tappio)	(1)		-2,4		-6,4
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	(8)		6,6		-2,4
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä			4,2		-8,8
Satunnaiset erät (+/-)	(9)		15,1		22,0
Ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			19,3		13,2
Tilinpäätössiirrot (+/-)	(10)		0,0		-0,3
Välittömät verot (+/-)	(11)		-5,1		-1,6
Tilikauden ylijäämä			14,2		11,3

SOK:N TASE

VASTAAVAA Milj. €	Viite	31.12.2002		31.12.2001	
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat hyödykkeet	(12)	11,5		10,8	
Aineelliset hyödykkeet	(12)	9,9		10,7	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	(13)	253,0		283,5	
Muut sijoitukset	(13)	237,0	511,4	253,9	559,0
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	(15)	8,3		6,3	
Pitkäaikaiset saamiset	(16)	2,4			
Lyhytaikaiset saamiset	(18)	257,4		249,4	
Rahoitusarvopaperit	(19)	421,9		317,8	
Rahat ja pankkisaamiset		7,0	697,0	7,8	581,3
			1 208,4		1 140,3
VASTATTAVAA Milj. €					
			31.12.2002		31.12.2001
OMA PÄÄOMA (20)					
Osuuspääoma		65,8		58,7	
Lisäosuuspääoma		12,6		9,3	
Vararahasto		11,8		11,8	
Hallintoneuvoston käyttörahasto		0,4		0,3	
Edellisten tilikausien ylijäämä		296,6		290,8	
Tilikauden ylijäämä		14,2		11,3	
Pääomalaina	(21)	20,2	421,6	20,2	402,3
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ (22)					
PAKOLLISET VARAUKSET (23)			2,9		2,9
			8,9		12,8
VIERAS PÄÄOMA					
Pitkäaikainen vieras pääoma	(24)	17,7		27,3	
Lyhytaikainen vieras pääoma	(26)	757,4	775,1	695,1	722,4
			1 208,4		1 140,3

SOK:N RAHOITUSLASKELMA

Milj. €	1.1. – 31.12.2002	1.1. – 31.12.2001
LIKETOIMINTA		
Liikelyijäämä	-2,4	-6,4
Oikaisut liikelyijäämään (1)	-1,7	3,0
Käyttöpääoman muutos (2)	-24,1	5,7
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-28,2	2,3
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-16,4	-26,5
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	28,0	25,7
Saadut osingot liiketoiminnasta	2,2	0,5
Maksetut välittömät verot	-0,1	-1,0
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	-14,4	1,0
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta	0,0	
Liiketoiminnan rahavirta	-14,4	1,0
INVESTOINNIT		
Ostetut tytäryhtiöosakkeet	0,0	0,0
Käyttöomaisuuden ostot	-11,8	-7,4
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	0,0	0,0
Käyttöomaisuuden myynnit	18,2	3,5
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos	8,3	68,0
Suoriteperusteisten erien oikaisu		0,0
Myytyjen ja hankittujen konserniyhtiöiden likvidit varat	0,0	0,0
Saadut osingot investoinneista	1,7	1,1
Investointien rahavirta	16,4	65,2
RAHOITUS		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13,7	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-41,8	-36,2
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+)/vähennys (-)	123,3	-58,9
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-0,1	0,4
Lyhytaikaisten sijoitusten muutos	0,0	0,3
Vähemmistöjen sijoitus konserniyhtiöihin	0,0	0,0
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman lisäys	10,5	4,8
Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot	-5,4	-4,9
Muu oman pääoman vähennys	0,0	0,0
Saadut konserniavustukset	0,0	21,3
Fuusiossa tulleet rahavarat	0,0	0,1
Rahoituksen rahavirta	100,2	-73,1
Rahavarojen muutos, lisäys (+)/vähennys (-)	102,2	-6,9
Rahavarat tilikauden alussa	325,6	332,5
Rahavarat tilikauden lopussa	429,0	325,6
Oikaisut liikelyijäämään (1)		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot (-) ja tappiot (+)	-2,4	0,1
Poistot ja arvonalentumiset	5,0	4,1
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-4,3	-1,3
	-1,7	3,0
Käyttöpääoman muutos (2)		
Liikesaamisten muutos	10,4	-51,0
Vaihto-omaisuuden muutos	-2,0	-0,1
Lyhytaikaisten korottomien velkojen muutos	-32,5	56,8
	-24,1	5,7

TULOSLASKELMAN JA TASEEN LIITETIEDOT

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

SOK-konsernista käytetään SOK:n sääntöjen mukaan nimeä SOK-yhtymä. SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt.

SOK:n tilinpäätös ja konsernitilinpäätös on laadittu Suomen tilinpäätöksen laadintaa säätelevän lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Rahoituslaskelma on laadittu kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaista epäsuoraa rahoituslaskelmuotoa soveltaen.

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emo-osuuskunnan lisäksi kaikki ne yhtiöt, joissa emo-osuuskunnalla on tilikauden päättyessä omistuksensa perusteella suoraan tai tytäryhtiöidensä kanssa enemmän kuin puolet osakkeiden tuottamista äänistä. Em. yhtiöistä kaksi tytäryhtiötä toimii Virossa, yksi Latviassa ja yksi Venäjällä.

Osakkuusyhtiöiden (äänivalta 20 % – 50 %) tilinpäätöstitiedot on yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Em. osakkuusyhtiöistä yksi toimii Virossa ja yksi Latviassa.

Tytäryhtiöistä on jätetty konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle 2 liiketoimintaa harjoittamatonta nimenkantoyhtiötä. Lisäksi yhdistelemättä on jätetty 6 asunto-osakeyhtiötä, joista 5 yhtiötä on aravasäännösten alaista. Em. tytäryhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden poisjättämisellä ei ole olennaista vaikutusta konsernin tulokseen ja omaan pääomaan.

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteet

Konsernitilinpäätös on laadittu konserniyhtyritysten tuloslaskelmien ja taseiden sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konserniyhtiöiden tilinpäätökset ovat ajalta 1.1. – 31.12.2002. Tilivuoden aikana hankitut tai perustetut yhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen hankinta- tai perustamisajankohdasta alkaen. Myydyt tytär- ja osakkuusyhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen myyntihetkeen saakka.

Sisäinen osakkeenomistus

Konsernin sisäinen tytäryritysosakkeiden omistus on eliminoitu hankintamenomenetelmän mukaan. Konsernin sisäinen osakkeiden omistus on eliminoitu vähentämällä niiden hankintameno sekä tytäryhtyritysten omasta pääomasta määrä, joka vastaa konsernin omistusosuutta. Tilikauden 1998 alun jälkeen hankittujen tytäryhtyritysten omaan pääomaan on luettu myös laskennallisella verovelalla vähennettynä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Eliminoinneissa syntyneet erot siltä

osin kuin ne ovat johtuneet kiinteistöjen käyppien ja kirjanpitoarvojen erosta on jaettu ao. käyttöomaisuuserille ja muu osa on esitetty taseen konsernilikearvona.

Konserniaktiivan rakennuksiin kohdistetusta osasta on tehty ao. rakennuksen suunnitelman mukainen poisto. Konsernilikearvot poistetaan suunnitelman mukaan tasapoistoina 5 vuodessa.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konsernin sisäiset tuotot ja kulut, voitonjako, saamiset ja velat sekä sisäisten tapahtumien realisoitumattomat katteet on eliminoitu konsernitilinpäätöksen yhdistelyssä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuus tuloksesta on esitetty tuloslaskelmassa omana eränään. Vähemmistön osuus omasta pääomasta on esitetty myös omana eränään konsernin taseessa.

Muuntoerot

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätökset on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän keskikurssin mukaan. Oman pääoman eliminoinneissa syntyneet muuntoerot on kohdistettu konsernitaseen edellisten tilikausien ylijäämään.

Osakkuusyhtyritykset

Osakkuusyhtyritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Konsernin omistusosuuden mukainen osuus osakkuusyhtiöiden tilikauden tuloksesta oikaistuna mahdollisilla liikearvon poistoilla ja saaduilla osingoilla on esitetty konsernituloslaskelmassa liikeylijäämän jälkeen. Sitä vastoin konsernin varsinaista liiketoimintaa palvelevien osakkuusyhtiöiden tulos on esitetty liikeylijäämään sisältyen ennen liikeylijäämää. Inex Partners Oy:n SOK:n kautta tapahtuva OVT-laskutus ei sisälly SOK:n liikevaihtoon.

Konsernitaseessa osakkuusyhtiöiden hankintameno ja konsernin omaan pääomaan on lisätty konsernin osuus hankinnan jälkeen kertyneestä osakkuusyhtiön nettovarallisuudesta sisältäen myös tilinpäätössiirtojen kertymän laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Konserniyhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden väliset sisäiset katteet on eliminoitu omistusosuuden suhteessa. Ne on vähennetty konsernin edellisten tilikausien ylijäämästä ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hankintamenosta. Eliminoidut myyntivoitot tuloutetaan poistojen tahdissa.

Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannaispöimukset

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin ja kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti.

Suojaustarkoituksessa solmitut pöimukset

Valuuttatermiinit

Valuuttatermiinien korkoerot on jaksotettu sopimuskaudelle korkokuluksi tai sen oikaisuksi. Suojaustarkoituksessa tehtyjen valuuttatermiinien kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti suojauksen kohteesta syntyntä kurssieroa vastaan sen tilikauden aikana, jolloin suojauksen kohteen kurssiero on syntynyt. Valuuttatermiineillä suojattujen tilinpäätöshetken jälkeen tulevien kassavirtojen suojausten realisoitumattomat kurssierot on kirjattu taseeseen.

Korkotermiinit ja koronvaihtosopimukset

Korkotermiinien realisoitumattomia arvonmuutoksia ei ole kirjattu, realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle.

Koronvaihtosopimusten korot on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan korkotuottoja tai -kuluja. Suojaustarkoituksessa tehtyjen koronvaihtosopimusten arvonmuutoksia ei ole kirjattu.

Osaketermiinit

Osaketermiinien arvostusvoittoa on tuloutettu enintään suojattavasta kohteesta kuluksi kirjatun tappion verran. Negatiivisista arvonmuutoksista on kirjattu suojattavasta kohteesta kirjaamattoman arvostusvoiton ylittävä osuus.

Tilinpäätöksessä ei ollut avoimia osaketermiineitä.

Korko-, valuutta-, osake- ja osakeindeksiopiot

Optioiden saadut ja maksetut preemiot on kirjattu maksettuihin tai saatuihin ennakkomaksuihin. Korko-optioiden preemiot on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan kirjattuja, suojattuja korkoja. Realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle. Realisoitumattomia arvonmuutoksia ei ole kirjattu. Valuuttaoptioiden kurssierot on kirjattu tulosvaikutteisesti suojauksen kohteesta syntyntä kurssieroa vastaan sen tilikauden aikana, jolloin suojauksen kohteen kurssiero on syntynyt. Osake- ja osakeindeksiopioitten arvostusvoittoa on tuloutettu enintään suojattavasta kohteesta kirjatun tappion verran. Negatiivisista arvonmuutoksista on kirjattu suojattavasta kohteesta kirjaamattoman arvostusvoiton ylittävä osuus. Tilinpäätöksessä ei ollut em. instrumenteista avoimia positioita.

Sähköjohdannaiset

Sähkön hintariskiä tarkastellaan SOK-yhtymässä kahden vuoden aikajänteellä. Sähköjohdannaisia käytetään pääasiassa sähkön hintariskiltä suojautumiseen. Suojaustarkoituksessa solmittujen sähköoptiosopimusten preemiot on kirjattu maksettuihin ennakkomaksuihin, mistä ne on jaksotettu sopimuskaudelle oikaisemaan kirjattuja sähköostoja. Suojaustarkoituksessa tehtyjen sähköoptioiden, -termiinien ja -futuuriin realisoitumattomia voittoja ja tappioita ei ole kirjattu, realisoituneet arvonmuutokset on jaksotettu sopimusajalle.

Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmitut pöimukset

Johdannaispöimuksia tehdään pääasiassa suojaustarkoituksessa. Muussa kuin suojaustarkoituksessa sopimuksia tehdään vain SOK:n hallituksen hyväksymissä yhtymän riskienhallintaohjeissa määriteltyjen riskilimiittien sallimissa puitteissa. Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmittujen johdannaispöimusten tilinpäätöshetkellä avoimena olevien positioitten negatiiviset arvonmuutokset on kirjattu kuluksi. Avoimien positioitten arvostusvoitot on tuloutettu vain siltä osin kuin positioon kuuluvista sopimuksista on aikaisemmin kirjattu tappiota. Suljettujen positioitten arvonmuutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti 31.12.2002. Muussa kuin suojaustarkoituksessa solmittujen avointen sopimusten käypä arvo 31.12.2002 oli -0,9 milj. euroa.

Pysyvät vastaavat ja poistot

Pysyvät vastaavat on taseessa arvostettu hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen mukaiseen hankintamenuon vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Lisäksi eräisiin maa-alueisiin ja rakennuksiin sisältyy aikaisempina vuosina tehtyjä arvonkorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Tilinpäätöstä laadittaessa on suunnitelman mukaisesti peruutettu arvonkorotuksia 26,1 milj. euroa. Konsernitaseen 31.12.2002 arvonkorotusrahasto on 77,6 milj. euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistona käyttöomaisuuden alkuperäisestä hankintamenuosta. Poistot on laskettu kohteen käyttöönottoa seuraavan kuukauden alusta. Poistajat, jotka perustuvat arvioituihin taloudellisiin pitoaikoihin, ilmenevät tuloslaskelman liitetietojen poistokohdasta.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on fifo-periaatteen mukaisesti merkitty taseeseen hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai jälleenhankintamenujen tai todennäköisen myyntihinnan määräisenä alinta arvoa käyttäen.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusarvopaperit on arvostettu hankintamenuon tai sitä alempaan markkinahintaan.

Leasing

Leasingmaksut on esitetty tuloslaskelmassa vuokratuloina.

Vastaiset menot ja menetykset

Vastaiset menot ja menetykset, joihin on sitouduttu tai joiden toteutumista pidetään todennäköisenä, on kirjattu kuluksi luonteensa mukaisesti asianomaiseen kuluerään. Taseessa kyseiset kuluvaraukset on esitetty pakollisina varauksina.

Laskennalliset verot

Erillistilinpäätöksissä esitetyt tilinpäätössiirtojen kertymät on konsernitaseessa jaettu laskennalliseksi verovelaksi, omaksi pääomaksi ja vähemmistöosuudeksi sekä niiden muutos on esitetty konsernituloslaskelmassa. Ns. hyllypoistot on otettu em. laskennallista verovelkaa laskettaessa huomioon vähentävänä tekijänä. Konserniyhtiöiden pakollisista varauksista ja vahvistetuista tappioista johtuva laskennallinen verosaaminen

on esitetty konsernitaseessa ja sen muutos konsernituloslaskelmassa.

Yhdistelytoimenpiteistä aiheutuva laskennallinen verovelka ja -saaminen sisältyy konsernitaseen laskennalliseen verovelkaan ja -saamiseen sekä niiden muutos konsernituloslaskelman laskennallisen verovelan ja -saamisen muutokseen.

Varovaisuuden periaatteen mukaisesti konsernitaseeseen sisältyy laskennallinen verovelka kokonaisuudessaan ja laskennallinen verosaaminen arvioidun todennäköisen saamisen suuruisena. Laskennallinen verovelka ja -saaminen on laskettu käyttäen vahvistettua 29 prosentin verokantaa.

Eläkejärjestelyt

SOK-yhtymän yhtiöiden eläkevastuut on vakuutettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. SOK-yhtymän palveluksessa oleville entisen Elonvaran jäsenille on otettu lisäeläkevakuutus, jolla turvataan eläkekassan sääntöjä vastaavat ansaitut ja tulevat eläke-edut.

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

SOK-yhtymän rahoitus ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. SOK-yhtymällä on SOK:n hallituksen vahvistamat rahoituspolitiikka, -strategia ja riskienhallintaohjeet. Näissä määritellään periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa.

Likviditeettiriski

SOK-yhtymä pyrkii minimoimaan maksuvalmius- ja jälleenrahoitusriskit lainojen tasapainoisen maturiteettijakauman ja riittävien rahoitusreservien avulla. Riittävää likviditeettiä ylläpidetään kassavaroilla, tililimiiteillä, likvideilla rahamarkkinasijoituksilla ja pitkäaikaisilla sitovilla luottolimiiteillä. SOK-yhtymä pyrkii rahoitusstrategiansa mukaisesti pitämään likvidien varojen ja käyttämättömien pitkäaikaisten sitovien luottolimiittien määränä vähintään 10 prosenttia taseensa loppusummasta lisätynä käyttämättömän luottolimitin määrällä. Vuoden lopussa likvidit varat olivat 420,9 milj. euroa ja käyttämättömät pitkäaikaiset sitovat luottolimiitit 176,1 milj. euroa, yhteensä 38,6 prosenttia. Quick-ratiolle on määritelty tavoitteeksi yli 1 mukaan luettuna pitkäaikaiset käyttämättömät luottolimiitit. Vuoden lopussa edellä mainitulla tavalla laskettu quick-ratio oli 1,15.

Korkoriski

Korkoriskiä hallitaan SOK-yhtymässä hajauttamalla lainat kiinteä- ja vaihtuvakorkoisiiin sekä käyttämällä korkojohdannaisopimuksia. SOK-yhtymän vuoden 2003 ja 2004 ennustetuista vaihtuvakorkoisista nettolainoista oli 31.12.2002 suojattu suurin osa koronvaihtosopimuksilla ja korkotermiineillä.

Valuuttariski

SOK-yhtymän liikevaihto kertyy pääosin kotimaasta. Kaupalliset valuuttakurssiriskit ovat SOK-yhtymässä kaupan tekevän yksikön vastuulla. Vuoden lopussa SOK:n valuuttamääräisillä lainoilla rahoitettiin ainoastaan oman pääoman sijoituksia Baltian tytäryhtiöihin. SOK:n suomalaisilla tytäryhtiöillä ei ollut valuuttamääräisiä lainoja. Baltian tytäryhtiöiden taseeseen liittyyvaluuttariskin suuruutta tarkastellaan taseen lähdekäyttöanalyysin pohjalta. Valuuttariskiä pienennetään ensisijaisesti rahoittamalla yhtiöiden toimintaa samassa valuutassa kuin rahan käyttökäyttö on ja toissijaisesti johdannaisten avulla.

Luottoriski

Kaupalliseen toimintaan liittyvien luottoriskien hallinta on osa liiketoimintayksiköiden toimintaa. Sijoitustoimintaa ja johdannaiskauppaa käydään ainoastaan SOK:n hallituksen hyväksymien vastapuolten kanssa, hallituksen hyväksymän liimitin puitteissa.

LIITETIEDOT

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT				
1a. Liikevaihto toimialoittain				
Maatalous- ja rautakauppa	767,6	755,1		
Hotellit ja ravintolat	160,3	169,1		
Autokauppa	284,0	245,5		
Sokokset	126,4	124,5		
Marketkauppa	32,0	20,8		
Käyttötavarahankinta	408,3	407,1		
OVT-laskutus *)	1 524,9	1 352,8	1 524,9	1 352,8
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	187,0	186,6	143,4	140,8
Myyty ja lopetettu liiketoiminta	5,0	24,4		
Eliminoinnit *)	-497,7	-371,0		
Yhteensä	2 997,8	2 915,0	1 668,4	1 493,6
*) sisältää konsernin sisäistä OVT-laskutusta 314 milj. € (ed.v. 180 milj. €)				
Liikevaihdosta 96,5 % muodostuu kotimaan liiketoiminnasta.				
1b. Liikevoitto toimialoittain				
Maatalous- ja rautakauppa	9,7	12,6		
Hotellit ja ravintolat	11,6	11,6		
Autokauppa	4,1	3,6		
Sokokset	-0,3	-0,3		
Marketkauppa	-0,6	-0,9		
Käyttötavarahankinta	3,7	-0,4		
OVT-laskutus	0,3	0,2	0,3	0,2
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	12,6	10,0	-2,7	-6,7
Myyty ja lopetettu liiketoiminta	-0,5	-4,1		
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	11,7	-3,1		
Eliminoinnit	2,7	5,8		
Yhteensä	55,0	35,1	-2,4	-6,4
2. Liiketoiminnan muut tuotot				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	9,0	1,3	3,3	0,3
Goodwill-tuotot		0,9		
Muut liiketoiminnan muut tuotot	0,5	0,2	0,2	0,0
Yhteensä	9,5	2,3	3,5	0,4
3. Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	2 532,8	2 433,7	1 525,5	1 353,1
Varastojen muutos (+/-)	-3,6	16,7	-2,0	-0,1
Yhteensä	2 529,2	2 450,4	1 523,5	1 353,0
4. Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	114,9	113,3	20,6	19,4
Eläkekulut	18,8	19,4	4,0	4,0
Muut henkilösivukulut	9,1	9,1	1,8	1,9
Yhteensä	142,8	141,8	26,4	25,3

Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot esitetty jäljempänä kohdassa 27.

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
5. Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	32,4	33,5	4,3	4,1
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	2,2	1,7	0,6	0,0
Yhteensä	34,6	35,1	5,0	4,1

Poistojen ja poistoeron muutosten tase-eräkohtainen erittely sisältyy taseen liitetietojen pysyvien vastaavien ja tilinpäätössiirtojen kertymän erittelykohtiin.

Suunnitelman mukaiset poistot perustuvat käyttöomaisuuden alkuperäiseen hankintamenuun ja arvioituun taloudelliseen pitoaikaan. Poistoja ei ole tehty arvonorotuksista. Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:

	Vuosia
Rakennukset	30–35
Kevyet rakennelmat ja rakennusten laitteet	10–15
Konttori- ja varastokalusto	10
Varasto-, huolto- ja jalostuskoneet	7
Ravintola- ja hotellikalusto	5–10
Myymläkalusto	5–7
Moottoriajoneuvot ja tietokoneet (muut kuin mikrotietokoneet)	5
Liikearvot	5
Muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	verolain sallimissa rajoissa

Sokotel Oy:n liikearvojen poisto aika on yleisestä 5 vuoden poistoajasta poiketen 10 vuotta. Nämä liikearvot ovat syntyneet Radisson SAS-hotellibrändin ja -verkon luomiseksi tehdyistä liiketoimintakaupoista, joiden tuotto-odotukset ulottuvat vähintään 10 vuoden ajalle.

6. Liiketoiminnan muut kulut

Liiketoiminnan muut kulut	110,3	106,9	25,3	24,6
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	1,0	0,0	0,9	0,4
Yhteensä	111,3	107,0	26,2	25,1

Vuokratkulut on esitetty omalla eräänä tuloslaskelmassa.

7. Pakollisten varausten lisäykset (-) tai vähennykset (+)

Vajaakäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat lisäykset	-2,1	-2,7	-2,1	-2,2
Vajaakäytössä oleviin tiloihin kohdistuvat vähennykset	3,6	5,3	3,2	5,0
Muiden vastaisten menojen ja menetysten lisäys	-1,6	-6,6		-3,2
Muiden vastaisten menojen ja menetysten vähennys	9,3	3,4	2,8	
Yhteensä	9,3	-0,7	3,9	-0,4

8. Rahoitustuotot ja -kulut

Osinkotuotot saman konsernin yrityksiltä			1,2	0,4
Osinkotuotot omistusyhteisyrittäjiltä			3,1	0,8
Osinkotuotot muilta	1,2	1,1	1,2	1,1

Osinkotuotot pysyvien vastaavien sijoituksista yhteensä

	1,2	1,1	5,5	2,2
--	-----	-----	-----	-----

Korkotuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista

Saman konsernin yrityksiltä			10,7	13,0
Muilta	1,0	1,6	0,9	1,5

Muut korko- ja rahoitustuotot

Saman konsernin yrityksiltä			2,1	2,6
Muilta	16,7	17,6	11,0	11,7
Korko- ja muut rahoitustuotot yhteensä	17,7	19,1	24,6	28,9

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonalentumisten palautukset pysyvien vastaavien sijoituksista	0,0	0,0	11,1	17,9
Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien muista arvopapereista saman konsernin yrityksiltä	-0,9	-6,6	-6,1	-6,6

Korko- ja muut rahoituskulut

Saman konsernin yrityksille			1,3	2,0
Muille	19,5	23,1	17,0	20,1
Korko- ja muut rahoituskulut yhteensä	19,5	23,1	18,3	22,1

Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	0,3	3,7	6,6	-2,4
--	------------	------------	------------	-------------

	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
9. Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot				
Saadut konserniavustukset			29,1	21,3
Fuusiovoitto				2,3
Muut		0,0		
Yhteensä		0,0	29,1	23,6
Satunnaiset kulut				
Fuusiotappiot			1,5	0,0
Annetut konserniavustukset			12,4	
Varautuminen liiketoiminnan lopettamisiin ja uudelleenjärjestelyihin		6,0		1,6
Yhteensä		6,0	14,0	1,6
Satunnaiset erät yhteensä		-6,0	15,1	22,0
10. Tilinpäätössiirrot				
Poistoerojen lisäys (-)/vähennys (+)			0,0	-0,3
11. Välittömät verot				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudelta	6,3	3,7	-0,7	-4,5
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta ed. tilikausilta	0,8	-0,1	1,0	0,0
Tuloverot satunnaisista eristä			4,8	6,2
Yhdistelytoimenpiteiden vaikutus	-1,3	-0,3		
Laskennallisen verovelan/-saamisen muutos	4,9	-2,3		
Yhteensä	10,7	1,0	5,1	1,6

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

12. SOK-yhtymän aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, Milj. €

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Konserni-liikearvo	Konserni-reservi
Hankintameno 1.1.2002	39,9	16,6	34,5	2,3	93,4	18,2	2,3
Lisäykset	10,7	0,1	1,1	4,0	15,9	1,0	
Vähennykset	-0,3		-0,3	-0,7	-1,3	-0,1	
Siirrot erien välillä	1,6		2,3	-3,9	0,0		
Hankintameno 31.12.2002	52,0	16,7	37,6	1,7	108,0	19,1	2,3
Kertyneet poistot 1.1.2002	17,9	8,1	19,4		45,4	16,8	
Hankitut yhtiöt	2,0		0,3		2,2		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-0,1	0,0	0,2		0,1	-0,1	
Tilikauden poisto	7,2	1,6	3,3		12,1	0,8	
Arvonlennukset	0,4		0,6		1,0	0,7	
Kertyneet poistot 31.12.2002	27,3	9,8	23,7		60,7	18,3	
Kertyneet tuloutukset 1.1.2002							2,2
Tilikauden tuloutus							0,0
Kertyneet tuloutukset 31.12.2002							2,3
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	24,7	7,0	13,9	1,7	47,3	0,8	0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	22,1	8,5	15,1	2,3	48,0	1,4	0,0

Aineelliset hyödykkeet

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkom. ja keskener. hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2002	37,8	281,6	99,1	2,9	4,0	425,3
Lisäykset	0,2	0,5	9,5	0,7	19,4	30,3
Vähennykset	-7,8	-14,7	-3,4	-0,3	0,0	-26,2
Siirrot erien välillä	0,0	16,2	2,3	0,2	-18,7	0,0
Hankintameno 31.12.2002	30,2	283,5	107,5	3,5	4,7	429,4
Kertyneet poistot ja arvonlennukset 1.1.2002	2,4	101,9	63,8	0,8		168,9
Hankitut yhtiöt			0,5			0,5
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-0,5	-6,4	-2,4	-0,1		-9,4
Tilikauden poisto		9,2	10,1	0,2		19,5
Arvonlennukset		0,3	0,3			0,5
Kertyneet poistot 31.12.2002	1,9	105,0	72,3	0,8		180,0
Arvonkorotukset 1.1.2002	44,6	60,7				105,3
Vähennykset	-5,9	-21,0				-26,9
Arvonkorotukset 31.12.2002	38,7	39,7				78,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	67,0	218,2	35,2	2,7	4,7	327,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	79,9	240,4	35,3	2,1	4,0	361,7

Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvosta
koneiden ja laitteiden osuus 0,5 Milj. € (ed.v. 0,6 Milj. €)

13. SOK-yhtymän sijoitukset, milj. €

	Osakkeet omistus- yhteys- yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Osakkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2002	73,8	39,3	113,1
Lisäykset	9,6	0,0	9,6
Vähennykset	-4,4	-2,0	-6,5
Siirrot erien välillä	1,0	-0,2	0,8
Hankintameno 31.12.2002	80,0	37,1	117,0
Kertyneet arvonlennukset 1.1.2002	2,0	26,1	28,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonlennukset		-0,1	-0,1
Arvonlennukset		0,0	0,0
Arvonlennusten palautus		-0,9	-0,9
Kertyneet arvonlennukset 31.12.2002	2,0	25,1	27,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	78,0	12,0	90,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	71,9	13,2	85,1

Osakkuusyrityksistä johtuvan konserniaktiivan
poistamatta oleva määrä 1,0 Milj. € (ed.v. 1,0 Milj. €)
Osakkuusyrityksistä johtuvan konsernireservin
tulouttamatta oleva määrä 0,0 Milj.€ (ed.v. 0,4 Milj. €)

	Pääoma- lainasaamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Saamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Pääoma- laina- saamiset muilta	Muut saamiset muilta	Muut sijoitukset yhteensä
Määrä 1.1.2002	2,5	2,8	8,8	20,1	34,1
Lisäykset	0,1	0,2		1,7	1,9
Vähennykset		-0,7	-2,9	-0,1	-3,7
Siirrot erien välillä	-1,7				-1,7
Määrä 31.12.2002	0,9	2,2	6,0	21,6	30,7
Kertyneet arvonlennukset 1.1.2002			0,0		0,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonlennukset					0,0
Arvonlennusten palautus					0,0
Kertyneet arvonlennukset 31.12.2002			0,0		0,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	0,9	2,2	5,9	21,6	30,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	2,5	2,8	8,8	20,1	34,1
SOK-yhtymän sijoitukset yhteensä 31.12.2002					120,6
SOK-yhtymän sijoitukset yhteensä 31.12.2001					119,2

12. SOK:n aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, milj. €

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkoma- maksut	Aineettomat hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2002	16,2	4,7	1,3	22,2
Lisäykset	3,0		2,1	5,1
Vähennykset		-0,2	-0,7	-0,9
Siirrot erien välillä	0,6	1,0	-1,6	0,0
Hankintameno 31.12.2002	19,7	5,6	1,1	26,4
Kertyneet poistot 1.1.2002	8,8	2,7		11,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,0		0,0
Tilikauden poisto	2,8	0,2		3,0
Arvonlennukset		0,6		0,6
Kertyneet poistot 31.12.2002	11,5	3,4		15,0
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	8,2	2,1	1,1	11,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	7,5	2,1	1,3	10,8

Aineelliset hyödykkeet

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkoma- maksut ja kesken- eräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2002	2,6	11,5	12,2	0,2	0,0	26,7
Lisäykset			0,7	0,0	0,1	0,8
Vähennykset	-0,1	0,0	-0,5	0,0	0,0	-0,7
Siirrot erien välillä			0,1		-0,1	0,0
Hankintameno 31.12.2002	2,5	11,5	12,5	0,3	0,0	26,9
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1.2002	0,1	7,3	8,6	0,0		16,0
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,0	0,0	-0,4			-0,5
Tilikauden poisto		0,3	1,1	0,0		1,4
Arvonlennukset			0,1			0,1
Kertyneet poistot 31.12.2002	0,1	7,6	9,3	0,0		16,9
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	2,4	4,0	3,3	0,3	0,0	9,9
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	2,5	4,3	3,7	0,2	0,0	10,7

13. SOK:n sijoitukset, milj. €

	Osakkeet saman konsernin yrityksissä	Osakkeet omistus- yhteys- yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet					Osakkeet yhteensä
Hankintameno 1.1.2002	276,8	68,1	40,6					385,6
Lisäykset	5,9	0,1	0,0					6,0
Vähennykset	-37,9	-0,2	-2,0					-40,1
Siirrot erien välillä	3,9	-3,7	-0,2					0,0
Hankintameno 31.12.2002	248,6	64,4	38,5					351,5
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2002	20,2	5,4	25,8					51,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	3,5	-3,5						0,0
Arvonalennukset	3,9	6,6	0,0					10,5
Arvonalennusten palautus	-4,1		-0,9					-5,0
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2002	23,5	8,5	24,9					56,8
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	225,1	55,9	13,6					294,6
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	256,6	62,7	14,8					334,2
	Pääoma- lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Saamiset saman konsernin yrityksiltä	Pääoma- lainasaamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Saamiset omistus- yhteys- yrityksiltä	Pääoma- laina- saamiset muilta	Muut saamiset muilta	Muut sijoitukset yhteensä	
Määrä 1.1.2002	37,8	143,4	2,5	2,7	8,8	20,0	215,2	
Lisäykset	2,4	26,5				1,7	30,5	
Vähennykset	-2,5	-32,7		-0,7	-2,9	-0,1	-38,9	
Siirrot erien välillä	1,7		-1,7				0,0	
Määrä 31.12.2002	39,4	137,2	0,8	2,0	6,0	21,6	206,9	
Kertyneet arvonalennukset 1.1.2002	10,9		1,0		0,0		11,9	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset	1,0		-1,0				0,0	
Arvonalennukset	0,6						0,6	
Arvonalennusten palautus	-1,0						-1,0	
Kertyneet arvonalennukset 31.12.2002	11,5		0,0		0,0		11,5	
Kirjanpitoarvo 31.12.2002	27,8	137,2	0,8	2,0	5,9	21,6	195,4	
Kirjanpitoarvo 31.12.2001	26,9	143,4	1,5	2,7	8,8	20,0	203,3	
SOK:n sijoitukset yhteensä 31.12.2002								490,0
SOK:n sijoitukset yhteensä 31.12.2001								537,4
Sitoumukset saman konsernin yritysten lainojen vakauttamiseksi 46,1 Milj. €								

14. SOK-yhtymän ja SOK:n omistamat yritykset 31.12.2002

	Kotipaikka	SOK-yhtymän omistus-osuus-%	SOK-yhtymän äänivalta-osuus-%	SOK:n omistus-osuus-%
Konserniyritykset				
Kaupalliset				
AS Kommest Auto -konserni	Viro	90,0	90,0	90,0
Hankkija-Maatalous Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Helsingin Sokos Oy	Helsinki	90,0	90,0	90,0
HOT Kodintekniikka Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Intrade Partners Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Jollas-Opisto Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Kuusinen Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Maan Auto Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Netista Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Porin Sokos Oy	Pori	90,0	90,0	90,0
Prisma Peremarket AS	Viro	100,0	100,0	100,0
Rainex Yrityspalvelu Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
S-Etuluotto Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
SOK-Business Oy	Helsinki	100,0	100,0	100,0
Sokotel Oy -konserni	Helsinki	100,0	100,0	100,0
SOK-Takaus Oy	Helsinki	99,9	99,9	99,9
Tampereen Sokos Oy	Tampere	90,0	90,0	90,0
Tenco Eesti AS	Viro	100,0	100,0	100,0
Turun Sokos Oy	Turku	90,0	90,0	90,0
Kiinteistöyhtiöt (23 kpl)				
Vaihto-omaisuuskiinteistöyhtiöt (16 kpl)				
Konserniyritykset yhteensä 58 kpl				

24

Omistusyhteyseritykset

Osakkuusyhtiöt

Agribalt Oy -konserni	Helsinki	50,0	50,0	
Asunto Oy Kauniaisten Kirkkomäki	Kauniaainen	38,6	38,6	38,6
Elielin Pysäköinti Oy	Helsinki	22,2	22,2	22,2
Hotelli Joensuun Kimmel Oy	Joensuu	33,0	33,0	
Hotellipankki Oy	Helsinki	33,3	33,3	
Inex Partners Oy -konserni	Helsinki	50,0	50,0	50,0
Kauppakeskus Mylly Oy	Turku	50,0	50,0	50,0
Keskuskorttelin Huolto Oy	Vaasa	31,5	31,5	31,5
Kiinteistö Oy Haunistenmäki	Raisio	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Pysäköintiveturi	Tampere	49,7	40,2	49,7
Kiinteistö Oy Rytilahden Maja	Helsinki	40,0	40,0	40,0
Kiinteistö Oy Tullintorni	Tampere	40,0	40,0	40,0
Kiinteistö Oy Turun Brahenkatu 8	Turku	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Turun Toripaikoitus	Turku	38,6	38,6	28,6
Kiinteistö Oy Vainihaka	Rauma	50,0	50,0	50,0
Kiinteistö Oy Valkeakosken Liikekeskus	Valkeakoski	48,8	48,8	48,8
Malmintorin Kiinteistö Oy	Helsinki	39,4	39,4	39,4
Oy Realinvest Ab -konserni	Helsinki	21,9	21,9	21,9
Tullin Parkki Oy	Tampere	45,1	30,0	45,1
Vaihto-omaisuusosakkuusyhtiöt (1 kpl)				
Osakkuusyrietykset yhteensä 20 kpl				

Emoyhtiön omistamat muut osakkeet ja osuudet

Polar Kiinteistöt Oyj	Helsinki	2,9		2,9
Sato-Yhtymä Oyj	Helsinki	8,7		8,7

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
15. Vaihto-omaisuus				
Tavarat	131,5	127,7		
Muu vaihto-omaisuus	0,4	0,3	8,3	6,3
Ennakkomaksut	1,3	0,6		
Yhteensä	133,2	128,7	8,3	6,3
16. Pitkäaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	7,7	13,3	2,4	
Siirtosaamiset	0,1			
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	7,7	13,3	2,4	
17. Laskennallinen verosaaminen				
Jaksotuseroista	5,2	9,6		
Yhdistelytoimenpiteistä	3,2	3,8		
Yhteensä	8,4	13,5		
Konserniyritysten jaksotuseroista johtuva laskennallinen verosaaminen on yhdistelty ja esitetty konsernitaseessa, ei konserniyritysten taseissa.				
18. Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	230,2	238,1	179,7	184,2
Saamiset saman konsernin yrityksiltä				
Myyntisaamiset			4,8	4,5
Lainasaamiset			2,0	5,9
Muut saamiset			29,1	
Siirtosaamiset			2,8	5,0
Yhteensä			38,7	15,4
Saamiset omistusyhteisyrittäjäryhmittä				
Myyntisaamiset	0,4	1,1	0,2	0,9
Lainasaamiset	1,5	1,1		
Siirtosaamiset	23,6	29,9	23,5	29,9
Yhteensä	25,5	32,1	23,8	30,8
Lainasaamiset	20,8	18,2	3,6	0,2
Muut saamiset	8,1	7,6	0,3	0,0
Siirtosaamiset	20,9	31,3	11,4	18,8
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	305,5	327,3	257,4	249,4
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
Rahoituserät	4,5	8,7	4,0	7,8
Muut	40,1	52,5	33,8	46,0
Siirtosaamiset yhteensä	44,6	61,3	37,8	53,7
19. Rahoitusarvopaperit				
Muut arvopaperit saman konsernin yrityksiltä			19,3	17,8
Rahamarkkinasijoitukset	402,7	300,1	402,7	300,1
Yhteensä	402,7	300,1	421,9	317,8

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
20. Oma pääoma				
Osuuspääoma 1.1.	58,7	53,9	58,7	53,9
Lisäys	7,1	4,8	7,1	4,8
Osuuspääoma 31.12.	65,8	58,7	65,8	58,7
Erääntyvää osuuspääomaa kertyy vv. 2003–2006	0,0	0,0	0,0	0,0
Lisäosuuspääoma 1.1.	9,3	9,3	9,3	9,3
Lisäys	3,4		3,4	
Lisäosuuspääoma 31.12.	12,6	9,3	12,6	9,3
Arvonkorotusrahasto 1.1.	104,5	104,5		
Vähennys	-26,9			
Arvonkorotusrahasto 31.12.	77,6	104,5		
Arvonkorotusten kohteena olevat hotellikiinteistö sekä tavaratalokiinteistö sijaitsevat Helsingin ydinkeskustassa sekä logistiikka-keskus Espoossa. Kaikki em. kohteet on vuokrattu konsernin tai S-ryhmän liiketoimintaa välittömästi tai välillisesti palvelemaan käyttöön. Tehdyn päätöksen mukaisesti arvonkorotukset tullaan peruuttamaan kokonaisuudessaan käyttöomaisuuden hankintahintaiseen arvostusperiaatteen siirtymiseksi. Arvonkorotuksia on peruutettu tässä tilinpäätöksessä 26,1 milj. € ja käyttöomaisuuden myyntien yhteydessä 0,8 milj.€.				
Vararahasto 1.1.	11,8	11,8	11,8	11,8
Vararahasto 31.12.	11,8	11,8	11,8	11,8
Hallintoneuvoston käyttörahasto 1.1.	0,3	0,1	0,3	0,1
Lisäys	0,2	0,2	0,2	0,2
Vähennys	0,0	0,0	0,0	0,0
Hallintoneuvoston käyttörahasto 31.12.	0,4	0,3	0,4	0,3
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	229,9	203,4	302,1	295,9
Siirto hallintoneuvoston käyttörahastoon	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Osuuspääoman ja lisäosuuspääoman korko	-5,4	-4,9	-5,4	-4,9
Muuntoero	0,0	0,0		
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	224,3	198,4	296,6	290,8
Tilikauden ylijäämä	44,2	31,5	14,2	11,3
Pääomalaina	20,2	20,2	20,2	20,2
Oma pääoma yhteensä	456,8	434,5	421,6	402,3
Laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31.12.				
Edellisten tilikausien ylijäämä	224,3	198,4	296,6	290,8
Tilikauden ylijäämä	44,2	31,5	14,2	11,3
Sääntöjen mukaan vararahastoon siirrettävä vähimmäismäärä	-0,3		-0,3	
Tilinpäätössiirtojen kertymästä omaan pääomaan merkitty osuus	-28,9	-30,3		
Yhteensä	239,2	199,6	310,5	302,1

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
21. Pääomalaina				
Pääomalainamuotoinen debentuurilaina 1996				
Olennaisimmat lainaehdot:				
<ul style="list-style-type: none"> • Pääoma 20,2 milj.€ • Laina-aika 10 vuotta. Laina voidaan maksaa eräpäivänä 22.5.2006 takaisin, mikäli sidotulle omalle pääomalle jää täysi kate. Mikäli takaisinmaksun edellytykset eivät täyty, pidentyy laina-aika yhdellä vuodella kerrallaan. • SOK:lla on yksipuolinen oikeus maksaa laina korkoineen takaisin nimellisarvostaan jo 7 vuoden jälkeen koronmaksupäivänä ja tietyin edellytyksin jo aikaisemmin edellyttäen, että jää täysi kate sidotulle omalle pääomalle. Debentuurin haltijalla ei ole oikeutta irtisanoa tai vaatia debentuurin pääomaa ennenaikaisesti takaisinmaksettavaksi. • Korko on ensimmäisen 10 korkojakson osalta kiinteä 9,75 % (korkojakso 12 kuukautta), jonka jälkeen korko on 5 prosenttiyksikköä yli 12 kk:n euribor-koron. Korko voidaan maksaa ainoastaan siltä osin kuin maksu ei ylitä SOK:n voitonjakokelpoisen vapaan oman pääoman määrää. • Mahdollisesti maksamaton korko jää SOK:n velaksi, jolle maksetaan korkoa. Korko maksetaan ennen osuuspääoman koron tai ylijäämän palautuksen maksua. • Lainalla ei ole vakuutta. Lainaan perustuvilla saatavilla on SOK:n mahdollisessa selvitystilassa tai konkurssissa huonompi etuoikeus kuin SOK:n muilla velkasitoumuksilla, ja yhtäläinen etuoikeus kuin SOK:n muilla mahdollisilla pääomalainoilla. Lainaan perustuvia saatavia ei voi käyttää vastasaamisten kuittaamiseen. 				
22. Tilinpäätössiirtojen kertymä				
Poistoero				
Aineettomat oikeudet			1,7	1,5
Muut pitkävaikutteiset menot			0,4	0,4
Rakennukset ja rakennelmat			0,4	0,5
Koneet ja kalustot			0,4	0,6
Muut aineelliset hyödykkeet			0,0	0,0
Yhteensä			2,9	2,9
23. Pakolliset varaukset				
Vajaakäytössä olevat tilat	7,1	8,7	7,1	8,2
Muut vastaiset menot	4,6	12,4	1,8	4,6
Yhteensä	11,8	21,1	8,9	12,8
24. Pitkäaikainen vieras pääoma				
Joukkovelkakirjalaina	5,8			
Lainat rahoituslaitoksilta	21,7	30,3	5,6	4,2
Saadut ennakot		0,0		
Ostovelat	0,3	0,4		
Muut pitkäaikaiset velat	12,0	22,9	12,0	22,9
Siirtovelat	0,1	0,1	0,1	0,1
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	39,9	53,7	17,7	27,3
Prisma Peremarket AS:n joukkovelkakirjalaina:				
Olennaisimmat lainaehdot:				
<ul style="list-style-type: none"> • Pääoma 90 milj. EEK • Nostopäivä 27.9.2002 • Eräpäivä 27.9.2005 • Korko kiinteä 4,75 % • Vakuutena SOK:n takaus 				
25. Laskennallinen verovelka				
Tilinpäätössiirroista	10,3	10,5		
Jaksotuseroista	-0,5	-0,6		
Konserniyritysten omiin taseisiin sisältyvät	-	-		
Yhteensä	9,7	9,9		
26. Lyhytaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	6,7	20,1	1,2	19,8
Saadut ennakot	40,6	37,4	5,7	4,7
Ostovelat	237,8	271,6	108,9	134,5
Velat saman konsernin yrityksille				
Ostovelat			27,9	34,2
Muut lyhytaikaiset velat			117,3	85,8
Siirtovelat			2,6	0,6
Yhteensä			147,8	120,7

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
Velat omistusyhteisyrityksille				
Ostovelat	49,6	46,3	48,4	44,3
Muut lyhytaikaiset velat	7,6	12,5	7,6	12,5
Siirtovelat	0,0	0,0	0,0	
Yhteensä	57,2	58,8	56,1	56,9
Muut lyhytaikaiset velat	413,0	327,5	392,5	308,6
Siirtovelat	81,8	85,8	45,1	50,1
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	837,1	801,2	757,4	695,1
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
Henkilöstökulut	25,3	23,7	5,1	5,2
Rahoituserät	8,0	5,5	5,1	3,2
Muut	48,6	56,7	37,6	42,4
Siirtovelat yhteensä	81,9	85,9	47,8	50,8

TULOVEROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Esitetty edellä kohdassa 11.

LIITETIEDOT HENKILÖSTÖSTÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENISTÄ

27a. Henkilöstön lukumäärä keskimäärin ryhmittäin

Maatalous- ja rautakauppa	879	879		
Hotellit ja ravintolat	1 126	1 238		
Autokauppa	454	430		
Sokokset	567	554		
Marketkauppa	277	190		
Käyttötavarahankinta	243	234		
Kiinteistö-, vuokraus- ja muu palvelutoiminta	533	524		
Myyty ja lopetettu liiketoiminta	47	154		
Yhteensä	4 126	4 203		
SOK	483	486		
Tytäryhtiöt	3 643	3 717		
Yhteensä	4 126	4 203		

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä on laskettu keskiarvona kuukausien lopussa lasketuista kokoaikaisiksi muutetuista henkilökunnan lukumääristä. Ulkomaisissa toimipaikoissa olevien henkilömäärä 31.12.2002 oli 655 henkilöä.

27 b.

Palkat ja palkkiot:

Toimitusjohtajat sekä hallitusten jäsenet	2,5	2,2	1,1	0,8
Hallintoneuvoston jäsenet	0,1	0,1	0,1	0,1

Johdon eläkesitoumukset:

SOK:hon työsuhteessa olevilla hallituksen jäsenillä ja osalla tytäryhtiöiden toimitusjohtajista on eläkeoikeus täytettyään 60–63 vuotta.

VAKUUKSET JA VASTUUSITOUMUKSET

28. Vastuusitoumukset

Annetut pantit ja vastuusitoumukset

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä

Lainat rahoituslaitoksilta		0,0		
Kiinnitykset	3,7	3,9		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	3,7	3,9		

Milj. €	SOK-YHTYMÄ		SOK	
	2002	2001	2002	2001
Velat, joiden vakuudeksi annettu pantteja				
Lainat rahoituslaitoksilta	0,4	4,6		
Pantatut osamaksusopimukset	9,1	20,3		
Muut velat	1,7	1,7	1,7	1,7
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	1,9	1,9	1,9	1,9
Vakuudeksi annetut pantit yhteensä	11,0	22,3	1,9	1,9
Velat, joiden vakuudeksi annettu takauksia				
Lainat rahoituslaitoksilta	20,5	31,9		
Annetut takaukset	20,5	31,9		
Annetut takaukset yhteensä	20,5	31,9		
Yleisvakuudet, jotka annettu velkojen vakuudeksi				
Kiinnitykset	41,9	41,8		
Muut annetut vakuudet				
Pantit	0,6	2,2	0,5	2,2
Kiinnitykset	13,5	13,5		
Takaukset	41,8	55,3		
Yhteensä	55,9	70,9	0,5	2,2
Saman konsernin yritysten puolesta annetut vakuudet				
Takaukset			57,7	66,0
Muiden velasta annetut vakuudet				
Takaukset osakkuusyritysten velasta	4,8	2,9		
Takaukset osuuskauppojen velasta	8,7	13,0		4,2
Takaukset muiden velasta	0,2	0,2	0,2	0,2
Yhteensä	13,7	16,1	0,2	4,4
Muut vastuut				
Takaisinostovastuut:				
Osamaksukannan takaisinostovastuut	77,0	62,7		
Muut takaisinostovastuut	70,1	64,5	36,6	35,4
Yhteensä	147,1	127,3	36,6	35,4
Leasingvastuut:				
Seuraavana vuonna maksettavat	4,9	4,1	1,7	1,5
Yli vuoden kuluttua maksettavat	12,8	4,5	3,2	1,0
Yhteensä	17,7	8,6	4,9	2,4

Vuokravastuut:
S-ryhmän käytössä olevat vuokratut liikepaikat on turvattu pääsääntöisesti pitkäaikaisilla sopimuksilla, joista SOK-yhtymällä on vuokravastuita.

Muut taloudelliset vastuut:
Konserniyhtiöiden kiinteistöjen perusrakennuksiin ja uudisrakennuksiin liittyy AVL 33 §:n mukainen vähennetyn arvonlisäveron palautusvastuu. Palautusvastuu realisoituu, mikäli toimitilat, joiden osalta vähennyksiä on tehty, poistuvat vähennykseen oikeuttavasta käytöstä em. lain tarkoittaman 5 vuoden määräajan kuluessa.

SOK-YHTYMÄ

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, kohde-etuuden arvo, Milj. €

	Kohde-etuuden arvo 31.12.2002	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2002	Kohde-etuuden arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2001
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	188,8	188,8	345,9	225,9
Optiosopimukset				
Ostetut	92,0	0,0	180,0	180,0
Asetetut	92,0	0,0		
Koronvaihtosopimukset	186,4	143,4	182,9	137,8
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	26,5	26,3	30,4	29,2
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	11,3	5,6	2,4	2,4
Sähköswapit			0,4	0,4

Johdannaissopimuksista johtuva vastuu, käypä arvo, Milj. €

	Käypä arvo 31.12.2002	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2002	Käypä arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2001
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	-0,9	-0,9	-0,0	-0,0
Optiosopimukset				
Ostetut	0,1	0,0	0,0	0,0
Asetetut	-0,1	0,0		
Koronvaihtosopimukset	-0,7	-0,7	1,3	1,3
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,2	0,2	0,1	0,1
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	2,6	2,7	0,1	0,1
Sähköswapit			0,0	0,0

SOK**Johdannaissopimuksista johtuva vastuu,
kohde-etuuden arvo, Milj. €**

	Kohde-etuuden arvo 31.12.2002	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2002	Kohde-etuuden arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten kohde-etuuden arvot 31.12.2001
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	194,8	182,8	345,9	225,9
Optiosopimukset				
Ostetut	92,0	0,0	180,0	180,0
Asetetut	92,0	0,0		
Koronvaihtosopimukset	186,4	143,4	182,9	137,8
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	45,4	7,4	39,7	20,8
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	11,3	5,6	2,4	2,4
Sähköswapit			0,4	0,4

**Johdannaissopimuksista johtuva vastuu,
käypä arvo, Milj. €**

	Käypä arvo 31.12.2002	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2002	Käypä arvo 31.12.2001	Josta avoimien sopimusten käyvät arvot 31.12.2001
Korkojohdannaiset				
Termiinisopimukset	-0,9	-0,9	-0,0	-0,0
Optiosopimukset				
Ostetut	0,1	0,0	0,0	0,0
Asetetut	-0,1	0,0		
Koronvaihtosopimukset	-0,7	-0,7	1,3	1,3
Valuuttajohdannaiset				
Termiinisopimukset	0,0	0,0	0,1	0,1
Sähköjohdannaiset				
Termiinisopimukset	2,6	2,7	0,1	0,1
Sähköswapit			0,0	0,0

Kokonaisriskiasemaa tarkasteltaessa on johdannaisten lisäksi huomioitava suojattavien tase-erien positio. Tilikauden lopussa avoimena olleita johdannaissopimuksia on käytetty pääasiassa konsernin valuutta-, korko- ja hintariskin hallintaan.

Avoimet koronvaihtosopimukset ovat 1–5 vuoden mittaisia. Avoimet sähkötermiinisopimukset erääntyvät seuraavan 2 vuoden kuluessa. Muut avoimet johdannaissopimukset ovat alle vuoden mittaisia.

Johdannaisten käyvät arvot perustuvat markkina-arvoihin tai tulevien kassavirtojen nykyarvoihin.

SOK-YHTYMÄN TUNNUSLUVUT 1998–2002

	1998	1999	2000	2001	2002
Liikevaihto	2 347	2 540	2 754	2 915	2 998
Liiketulos					
Milj. €	59	56	57	35	55
%:a liikevaihdosta	2,5	2,2	2,1	1,2	1,8
Tulos ennen satunnaisia eriä					
Milj. €	42	49	54	39	55
%:a liikevaihdosta	1,8	1,9	2,0	1,3	1,8
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja					
Milj. €	63	49	52	33	55
%:a liikevaihdosta	2,7	1,9	1,9	1,1	1,8
Oman pääoman tuotto-%	14,1	12,0	10,2	7,5	9,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	10,7	8,9	9,2	6,4	8,4
Omavaraisuusaste, %	28,9	29,4	30,9	33,2	34,1
Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen					
Milj. €	51	64	61	31	43
%:a liikevaihdosta	2,2	2,5	2,2	1,1	1,4
Gearing, %	66	49	36	21	10
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	4 766	5 043	5 075	4 657	4 638
Lukumäärä kokoaikaiseksi muutettuna			4 500	4 203	4 126

TUNNUSLUKIJEN LASKENTAKAAVAT

Oman pääoman tuotto-% = $\frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{arvonalentumiset sijoituksista (netto)} - \text{verot}}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus, keskim.}} \times 100$

Sijoitetun pääoman tuotto-% = $\frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen} + \text{korko- ja muut rahoituskulut} + \text{arvonalentumiset sijoituksista (netto)}}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat} - \text{pakolliset varaukset, keskim.}} \times 100$

	1998	1999	2000	2001	2002
Korottomat velat Milj. €	338	398	425	472	442

Omavaraisuusaste, % = $\frac{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}}{\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$

Bruttoinvestoinnit käyttöomaisuuteen = Tytäryhtiöosakkeiden ja muun käyttöomaisuuden hankintamenot

Gearing, % = $\frac{\text{korolliset velat} - \text{rahoitusvarat}}{\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}} \times 100$

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana = Laskettu työsuhteiden lukumäärien kuukausittaisena keskiarvona. Lisäksi vuosina 2000–2002 on laskettu kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä.

HALLITUKSEN EHDOTUS SOK:N TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÄMISESTÄ

Tuloslaskelman osoittama ylijäämä	14 231 959,59 €
Edellisten tilikausien ylijäämä	296 576 631,41 €
Yhteensä	310 808 591,00 €

Hallitus ehdottaa, että tilikauden ylijäämä 14 231 959,59 euroa käytetään seuraavasti:

– siirretään vararahastoon sääntöjen mukaisesti	1 000 000,00 €
– maksetaan lisäosuuspääoman korkoa	588 634,27 €
– jaetaan osuusmaksun korkona tilikauden alkuun mennessä osuuskauppojen suorittamille osuusmaksuille 9,0 %	5 279 543,47 €
– siirretään hallintoneuvoston käyttörahastoon	168 187,93 €
– jätetään edellisten tilikausien ylijäämättilille	7 195 593,92 €

SOK:n omat pääomat (pl. pääomalaina) tulevat olemaan, jos osuuskunnan kokous hyväksyy yllä olevan ehdotuksen

Osuuspääoma	65 783 325,31 €
Lisäosuuspääoma	12 614 094,75 €
Vararahasto	12 773 154,85 €
Hallintoneuvoston käyttörahasto	563 830,04 €
Edellisten tilikausien ylijäämä	303 772 225,33 €
Yhteensä	395 506 630,28 €

Helsingissä 12. päivänä helmikuuta 2003

Kari Neilimo

Jukka Salminen

Arto Hiltunen

Kalle Lähdesmäki

Reijo Lähteenmäki

Kuisma Niemelä

Eero Saukkonen

Jouko Vehmas

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan jäsenille

Olemme tarkastaneet Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1. - 31.12.2002. Hallituksen laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, konsernin ja osuuskunnan tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia

virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten toiminnan lainmukaisuutta osuuskuntalain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolaisten sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaisten tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin ja osuuskunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys kertyneen ylijäämän käyttämisestä on osuuskuntalain ja osuuskunnan sääntöjen mukainen.

Helsingissä maaliskuun 12. päivänä 2003

Tomi Englund
KHT

Tapani Rotola-Pukkila
KHT

Juhani Heiskanen
KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan sääntöjen 18 §:n 1 momentin 2. kohdan mukaisesti hallintoneuvosto on tänään tarkastanut hallituksen toimintakertomuksen vuodelta 2002, siihen liittyvän tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen sekä ehdotuksen ylijäämän käyttämisestä.

Antaessaan varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle hallituksen toimintakertomuksen hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja että tilivuoden tulosta ja omaa pääomaa koskeva ehdotus hyväksytään.

Hallintoneuvostosta ovat erovuorossa jäsenet Esko Hakala, Jukka Huiskonen, Pekka Kangasmäki, Seppo Linjakumpu, Ahti Manninen, Jorma Niiniahjo ja Matti Ojanperä. Edellä lueteltujen tilalle esitetään varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa valittavaksi vastaava määrä jäseniä seuraavaksi kolmeksi vuodeksi.

Helsingissä 19. päivänä maaliskuuta 2003

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallintoneuvoston puolesta

Otto Mikkonen
puheenjohtaja

Markku Viljanen
sihteeri

Kauppakeskus Arabiassa Helsingissä avattiin maaliskuussa lähes 1700 neliön S-market.

Tallinnassa avattiin syksyllä kaksi uutta Prismaa. Kuva Mustamäen Prismasta.

Reijo Lähteenmäki

Kenttäryhmä muodostui kolmesta SOK:n tytäryhtiöstä, Hankkija-Maatalous Oy:stä, Intrade Partners Oy:stä ja Prisma Peremarket AS:stä. Lisäksi ryhmään kuuluivat market-ketjuohjaus ja ABC-ketjuohjaus. Kenttäryhmän johtajana toimi kauppaneuvos, yhteiskuntatieteiden maisteri Reijo Lähteenmäki.

Koko maan päivittäistavarakaupan arvo on kasvanut 5,1 prosenttia. S-ryhmän päivittäistavarakaupan arvo kasvoi edelleen ripeämmin kasvuprosentin ollessa 6,6. Se merkitsi markkinaosuuden kasvua. Kulunut vuosi oli kahdestoista perättäinen kasvun vuosi. S-ryhmän päivittäistavarakaupan markkinaosuus nousi edellisvuoden 30,5 prosentista 31,1 prosenttiin.

Suomen maatalouskaupan kokonaismarkkinoiden arvioidaan pysyneen edellisvuoden tasolla. S-ryhmä säilytti vahvan markkina-asemansa ja on edelleen alan markkinajohtaja noin 40 prosentin osuudellaan.

Bensiinin kokonaiskulutus Suomessa kasvoi vajaat 2 prosenttia. S-ryhmän polttonestekauppa kehittyi hyvin ja bensiinin myynnissä markkinaosuus nousi 13,2 prosentista 13,7 prosenttiin.

Hankkija-Maatalous Oy

Hankkija-Maatalous Oy:n liikevaihto vuonna 2002 oli 684 milj. euroa. Liikevaihto kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 2 prosenttia. Yhtiön voitto ennen satunnaiseriä oli 9,5 milj. euroa. Koko maatalouskaupan arvioidaan olleen Suomessa noin 1,9 miljardia euroa, mikä vastaa edellisten vuosien tasoa.

Yhtiön maatalouskaupan myynti oli 470 milj. euroa, jossa on laskua 2 prosenttia. Maatalouskauppaan kuuluvat kasviravinteet, maatalouskemikaalit, säilöntäaineet, rehut, työkoneet, poltto- ja voiteluaineet sekä siemenet ja vilja.

Lannoitteiden kokonaismarkkinat laskivat noin 3 prosenttia. Kalkin kokonaiskysyntä kasvoi noin 7 prosenttia. Agrimarket-ketjun markkinaosuus lannoiteissa ja kalkissa on noin 50 prosenttia. Maatalouskemikaalien kokonaismarkkinat kasvoivat hieman. Syngenta-yhteistyön tuloksena ketjun markkina-asema vahvistui. Agrimarket-ketju myy noin puolet Suomessa käytettävistä kasvinsuojeluaineista.

Rehujen kokonaismarkkinat kasvoivat lievästi. Ketju lisäsi osuuttaan siipikarjan- ja sianrehuissa. Ketjun osuus rehukaupassa on lähes 40 prosenttia.

Maataloustyökonekauppa sujui edellisten vuosien tapaan. Kevennetyn muokkauksen koneiden myynti lisääntyi.

Siemenkaupan kokonaismarkkinat kääntyivät monen laskevun jälkeen nousuun. Yhtiön siementen myynti kasvoi 9 prosenttia. Rungas neljännes pelloista kylvetään sertifioidulla siemenellä. Yhtiön viljakaupan liikevaihto laski 15 prosenttia alkuvuoden hiljaisen viljakauppasesongin johdosta.

Konekaupan myynti oli 123 milj. euroa, jossa on kasvua edelliseen vuoteen 19 prosenttia. Konekauppaan kuuluvat traktorit, leikkuupuimurit, ympäristökoneet, varaosat, konetarvikkeet, sopimus- ja maahantulohuolto.

Traktoreiden kokonaismarkkinat kasvoivat 4 prosenttia. Suomessa myytiin 5 121 traktoria. Hankkija-Maatalous Oy keskittyi 1.8. alkaen myymään yhtä traktori-merkkiä, John Deereä. John Deeren markkinaosuus oli vuoden 2002 loppuun mennessä 12,5 prosenttia. Leikkuupuimureita myytiin yhteensä koko maassa 480 kappaletta. Yli puolet näistä on Hankkija-Maatalous Oy:n myymiä Sampo Rosenlew -puimureita. Yhtiö aloitti keväällä myös John Deere -ympäristö- ja golfkoneiden myynnin.

Marketkaupan myynti oli 92,5 milj. euroa, jossa on kasvua 4 prosenttia. Marketkauppaan kuuluvat rautakauppatuotteet, maatilarakentaminen ja puutarhakauppa. Maatilarakentamisen palvelut olivat marketkaupassa vuoden tärkein kehittämisaikana. Myymäläverkostoon muodostettiin 20 maatilarakentamisen erikoismyyjän verkosto. Kuivasta ja kuumasta kesästä huolimatta ketjun puutarhakauppa onnistui tavoitteiden mukaisesti.

Yhtiössä oli vuoden 2002 lopussa yhteensä 22 746 kanta-asiakasta. Kanta-asiakkaiden ostot olivat 61,7 prosenttia yhtiön kokonaismyynnistä. Kanta-asiakkaille tilitettiin Agribonusta ja myymäläkaupan Bonusta yhteensä 3,2 milj. euroa.

Vuoden aikana kokonaan uusiin toimitiloihin ja liikepaikoille muuttivat Euran, Forssan, Hämeenkyrön, Hämeenlinnan, Iisalmen, Jyväskylän, Toholammin ja Varkauden Agrimarketit. Toimitiloja kunnostettiin Hartolan, Jämsän ja Kyrön Agrimarketeissa. Kouvolaan avattiin Agrimarket-palvelujen keskus, jossa toimii Kymenlaakson Agrimarket Oy sekä Kouvolaan Agrimarket Konekeskus. Vuoden aikana lopetettiin Lapin Agrimarket liittämällä alue Euran Agrimarketin ja Haapajärven Agrimarket liittämällä alue Nivalan Agrimarketin.

Hankkija-Maatalous Oy:n ja Avena Oy:n omistama Agribalt Oy avasi toukokuussa myymälän Keski-Viron Paideen. Agribaltilla on kolme muuta toimipistettä Latviassa. Agribalt saavutti myynti- ja tulostavoitteensa.

Hankkija-Maatalous Oy, Kemira Agro Oy ja Suomen Rehu Oy sopivat vuoden lopulla Hankkija-Maatalous Oy:n logistiikkatoimintojen siirtämisestä Movere Oy:öön. Sopimuksen

mukaan Hankkija-Maatalous Oy tulee Movere Oy:n omistajaksi 1/3:n omistusosuudella Kemira Agro Oy:n ja Suomen Rehu Oy:n lisäksi. Vuoden 2003 alussa EU:n kilpailuviranomaiset antoivat hyväksynnän järjestelyille. Hankkija-Maatalous Oy:n logistiikkatoiminnot siirretään Movere Oy:lle vuoden 2003 aikana.

Yhtiössä oli työntekijöitä vuoden 2002 lopussa 818 henkilöä.

Hankkija-Maatalous Oy kuuluu maanlaajuiseen maatalous-, rauta- ja puutarhakauppaa harjoittavaan Agrimarket-ketjuun. Muut ketjuosapuolet ovat Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, Salon Seudun Osuuskauppa, Kymenlaakson Agrimarket Oy ja Osuuskauppa OSLA Handelslag.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	684,1	+12,9
Liikevoitto	8,7	-2,8

Intrade Partners Oy

Intrade Partners Oy:n liiketoiminta käsittää käyttötavaroiden hankinnan S-ryhmän ketjuille. Hankintavastuun piiriin kuuluvat pääasiassa pukeutumisen, kosmetiikan, vapaa-ajan ja asumisen tuotealueet. Yhtiön suurimmat asiakasketjut ovat Prisma-, Sokos-, S-Market- ja Agrimarket ketjut. Lisäksi pienempiä asiakasketjuja ovat Sale, Alepa, ABC-ketju sekä Nestlé Oy. Käyttötavaroiden lisäksi Intrade Partners Oy toimittaa myymäläkalusteita S-ryhmän toimipisteille.

Vuonna 2001 käyttöön otettu toiminnanohjausjärjestelmä toimi kuluneella tilikaudella moitteettomasti luoden lisäarvoa yrityksen liiketoimintaprosesseihin. Toiminnallisen kehittämisen pääpaino oli tilaus-toimitusprosessin läpimenoaikojen lyhentämisessä, kustannustehokkuuden parantamisessa ja toimittajayhteistyön syventämisessä. Yhteistyössä vähittäiskauppatietojen kanssa virtaviivaistettiin valikoimaproessin työvaiheita. Toimintaa kehitettiin myös merkittävimpien tavaramerkkien kanssa tavoitteena saatavuusasteen parantaminen ja kustannustehokkaampi yhteistyö. Toimintojen konekieräisyysastetta nostettiin entisestään kuluneella toimintakaudella.

Yhtiön liikevaihto toteutui suunnitelman mukaisena ja tulos parani. Tuloksen muodostumiseen vaikutti olennaisesti logistiikkakulujen, kiinteiden kulujen sekä rahoituskulujen kehitys. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa yhteensä 241 henkilöä.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	408,3	+1,2
Liikevoitto	3,7	+4,1

Prisma Peremarket AS

SOK:n market-kauppaa Virossa harjoittavan tytäryhtiön Hansafood AS:n nimi muutettiin syksyllä 2002 yhtiön toimintaa paremmin kuvaavaksi Prisma Peremarket AS:ksi.

Prisma Peremarket AS harjoittaa vähittäiskauppaa Tallinnassa kolmessa eri kauppakeskuksessa sijaitseissa Prisma-hypermarketeissa Sikupillin, Kristiinen ja Mustamäen kaupunginosissa. Lisäksi ketjuun kuuluu ketjusopimuksin Tallinnassa Rocca al Maren kaupunginosassa toimiva ETK:n tytäryhtiön Ramare AS:n omistama Prisma.

Prisma Peremarket AS on investoinut toimintavuoden aikana kahteen uuteen hypermarkettiin. Kristiine-kauppakeskuksessa toiminut Primo-market siirtyi yrityskaupalla yhtiön omistukseen 15.8.2002 alkaen ja muutettiin Prisma-konseptin mukaiseksi elo-syyskuun aikana. Lisäksi lokakuussa avattiin uusi 11 000 m²:n Prisma, joka sijaitsee Mustamäen kaupunginosassa uudistetussa ja laajentuneessa kauppakeskuksessa.

Yhtiö harjoittaa myös ravintolatoimintaa Sikupillin kauppakeskuksessa Prisman yhteydessä toimivassa foodcourtyyppisessä ravintolassa Rosso-, Rosso Express-, Coffee House- ja Hesburger-konsepteilla.

Yhtiön liikevaihto oli 32,0 milj. euroa, jossa oli lisäystä 11,3 milj. euroa. Yhtiön tulos oli kehitysinvestoinneista johtuen tappiollinen, mutta budjetoitua parempi. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 468.

Market-ketjuohjaus

Market-ketjuohjausyksikön toimintavastuulle kuuluu S-ryhmän market-kaupan ketjutoiminnan kehittäminen ja ohjaus. Market-ketjuohjausyksikön organisaatio muodostuu ketjujohdosta, päivittäis- ja käyttötavarakaupan valikoimasuunnittelusta ja ohjauksesta, myymälä- ja verkostosuunnittelusta sekä tietohallinnosta. Henkilöstöä yksikössä on 71.

S-ryhmän market-ketjuja ovat S-marketit, Prisma, Salet ja Alepat.

S-ryhmän päivittäis- ja käyttötavarakaupan myynti oli 4,2 mrd. euroa, jossa oli kasvua 5,7 prosenttia. Päivittäistavara-kauppa kasvoi 6,6 prosenttia nousten 3,4 mrd. euroon. S-ryhmän päivittäistavara-kaupan markkinaosuus nousi yli 31 prosenttiin. Prisma- ja S-market -ketjujen käyttötavarakauppa oli 535 milj. euroa, missä oli lisäystä 4,7 prosenttia. Market-ketjujen tulos parani edellisestä vuodesta ja oli hyvä.

Vuoden aikana täsmennettiin marketkaupan kilpailustrategia. Tietojärjestelmien kehittämisessä painopiste oli tuoteryhmähallintaa tukevilla hankkeilla, joilla mahdollistetaan kysyntälähtöinen ja tuotetasoisesti ohjattu valikoimien, myyntitilan ja hinnoittelun hallinta. Mittavan ennakkovalmistautumisen ansiosta TUHTI-järjestelmän käyttöönotto sujui marketketjuissa ongelmitta.

Vuoden aikana määriteltiin ja analysoitiin marketkaupan

koko arvoketju ja sen prosessit sekä käynnistettiin prosessien tehostamishankkeet yhteistyössä osuuskauppojen kaupallisen johdon kanssa.

Market-ketjujen myymäläverkoston kehitystyö jatkui voimakkaana alueosuuskauppojen kanssa tehdyn vuoteen 2005 ulottuvan verkostosuunnitelman mukaisesti. Tallinnassa avattiin kaksi uutta Prismaa.

S-marketit muodostavat S-ryhmän suurimman päivittäistavaraketjun. Siihen kuului vuoden lopussa 339 yksikköä, mis- sä oli lisäystä 10 yksikköä. Ketjun kokonaismyyn- ti oli 1 976 milj. euroa, jossa oli lisäystä 5,6 prosenttia. Ketjun päivittäis- tavaramyynnin lisäys oli 5,9 prosenttia.

Prisma-ketjun myynti jatkoi kasvuaan. Ketjun myynti oli 1 685 milj. euroa, jossa oli lisäystä 6,0 prosenttia. Päivittäis- tavaroiden myynti kasvoi 6,4 prosenttia. Käyttötavaroiden myynnin kasvu oli 4,9 prosenttia. Vuoden lopussa Prisma-ket- juun kuului Suomessa 42 yksikköä. Tallinnassa toimii lisäksi neljä Prismaa.

Sale-ketjun toimipaikkoja oli 157, jossa oli kahden yksikön vähennys. Ketjun myynti oli 229 milj. euroa, jossa lisäystä oli 10,0 prosenttia.

Alepa-ketjun myynti oli 141 milj. euroa, jossa lisäystä oli 8,5 prosenttia. Toimipaikkoja oli 47, mikä oli kaksi enemmän kuin vuonna 2001.

ABC-ketjuohjaus

ABC-ketjuohjaus on S-ryhmän liikennemyymälätoimialan ja polttonestekaupan kehitysyksikkö. Sen keskeisenä tehtävänä on toimialan strategian ja ketjuliikeideoiden kehittäminen sekä alueosuuskauppojen avustaminen ja ohjaus liiketoiminta-alueen kehittämisessä.

Osuuskaupoilla oli polttonesteitä myyviä yksiköitä vuoden päättyessä 234 kappaletta. Näistä oli liikennemyymälöitä 87 ja muita, pääosin automaattiasemia, 147 yksikköä. Lisäys edel- liseen vuoteen oli 1 yksikkö. Toimialan yhteenlaskettu myyn- ti oli 591,8 milj. euroa, jossa kasvua oli 8,1 prosenttia. Ope- ratiivinen tulos kehittyi suotuisasti. Se oli 35 prosenttia pa- rempi kuin edellisenä vuotena.

ABC-liikennemyymälä ja ABC-automaattiasema ovat S-ryh- män uusia brandeja. ABC-verkosto on laajentunut 20 osuus- kauppaan. Vuoden aikana avattiin 8 ABC-liikennemyymälää ja 34 ABC-automaattiasemaa (www.abcasemat.net). Kaikki- aan ABC-liikennemyymälöitä oli vuoden lopussa 33 ja ABC- automaattiasemia 99 kappaletta. Ketjun voimakas rakentami- nen jatkuu ja sadanviidenkymmenen yksikön raja ylittyy jo vuonna 2003.

Ketjuohjauksen toiminta keskittyi ABC-liikennemyymälöi- den ja ABC-automaattiasemien konseptinmukaiseen suunnit- teluun, toteutukseen ja toiminnan ohjaukseen sekä liikepaik- kahankintaan. Ketjuohjaus toteutti polttonesteiden maahan- tuontiin liittyvän selvityksen, minkä jälkeen perustettiin han- kintayhtiö North European Oil Trade Oy, joka merkittiin kaup- parekisteriin 7.1.2003.

S-ryhmän polttonestekauppa kehittyi hyvin. Bensiinin myynnissä markkinaosuus kasvoi 13,7 prosenttiin. Kasvuun vaikutti erityisesti ABC-verkoston laajentuminen ja asiakas- omistajien polttonestehankintojen keskittyminen aiempaa enemmän S-ryhmän huoltamotoinpaikkoihin.

Kuopion eteläpuolella sijaitseva ABC Pitkälampi pongabti beti koko ketjun myyntitilaston kärkijoukkoon.

ERIKOISLIIKERYHMÄ

Reijo Kaltea

Erikoisliikeryhmän muodostivat SOK:n tytäryhtiöt Helsingin Sokos Oy, Turun Sokos Oy; Tampereen Sokos Oy, Porin Sokos Oy ja Netista Oy. Lisäksi ryhmään kuului Sokos-ketjuohjausyksikkö. Erikoisliikeryhmän johtajana toimi ekonomi Reijo Kaltea 1.4.2002 alkaen. Vuoden alusta maaliskuun loppuun johtajana toimi kauppatieteen maisteri Juhani Järvenpää.

Erikoistavaroiden kaupan arvioidaan kasvaneen Suomessa vuonna 2002 arvoltaan 2–3 prosenttia. S-ryhmän erikoistavarakaupan 1,9 prosentin kasvu oli maan keskiarvon tasolla.

Sokos-ketjuohjaus, Sokos- ja Emotion -ketjut

Sokos-ketjuohjausyksikön keskeisiä tehtäviä ovat Sokos-tavaratalojen ja Emotion-erikoisliikkeiden valikoimarakenteen ja myyntivalikoiman määrittely sekä ketjujen liikeideoiden ja konseptien kehittäminen ja ylläpito. Sokos-ketjuohjaus valmistelee ketjun toimintaa ohjaavat kannanotot ketjun päätöksentekoaikavälillä ja tuottaa ketjuyksiköille sovitut markkinointi-, logistiikka- ja tietojärjestelmäpalvelut. Henkilöstön määrä vuoden 2002 lopussa oli 63.

Vuosi 2002 oli toinen Sokos-ketjun toimintavuosi uudessa omistusrakenteessa, jossa tavaratalot ovat joko suoraan alueosuuskauppojen tai alueosuuskaupan ja SOK:n yhdessä omistaman paikallisen yhtiön omistuksessa ja ketjuohjausyksikkö toimii SOK:ssa.

Sokos-ketjussa oli vuoden 2002 lopussa 19 Sokos-tavarataloa. Kosmetiikan ja naisten aluspukeutumiseen keskittyneitä Emotion-erikoisliikkeitä oli vuoden lopussa kuusi. Ne ovat kaikki alueosuuskauppojen omistuksessa ja sijaitsevat Seinäjoella, Lappeenrannassa, Haminassa, Kouvolassa, Joensuussa ja Vihdin Nummelassa.

Sokos-yksiköiden uusiminen jatkui. Porissa uudistettiin koko tavaratalo. Sokos Wiklundilla Turussa asiakaspalvelutilat keskitettiin kolmeen kerrokseen aiemman neljän asemasta ja parannettiin kulkuyhteyksiä paikoitustiloista myymälätiloihin. Kuopion Sokos-tavaratalon kokonaisuudistuksesta toteutettiin mittava osa vuonna 2002 ja uudistustyö jatkuu vuonna 2003. Kuopion uudistustyön lisäksi vuonna 2003 toteute-

taan Lahden Sokoksen kokonaisuudistus ja laajahkoja, erityisesti katutason myymälätilojen uusimistöitä mm. Joensuussa ja Helsingissä. Emotion-ketjuun liitetään alkuvuonna 2003 kaksi uutta yksikköä.

Vuoden 2001 lopulla tapahtuneet suuret paikalliset kilpailutilannemuutokset näkyivät Sokos-ketjuyksiköiden myynnissä mm. Tapiolassa, Turussa ja Porissa vuonna 2002.

Sokos-liiketoiminnan sisällön kehitystyötä tehdään yhteisissä projekteissa, joissa on laajasti sekä tavaratalojen että ketjuohjauksen ja hankinnan henkilöstö mukana työstämässä muutoksia markkinatilanteesta ja sen kehittymisestä lähtien. Päätökset kehittämisen tavoitteista ja suunnasta on tehty ja on siirretty täysimittaiseen toteutusvaiheeseen.

Sokos-ketjun erikoistavarakaupan liikevaihto vuonna 2002 oli 205 milj. euroa, missä oli lisäystä 2,7 prosenttia. Sokos-liikepaikkojen (erikoistavarakauppa ja ruokakauppa) liikevaihto oli 363 milj. euroa ja kasvua oli yksi prosentti edelliseen vuoteen verrattuna. Emotion-ketjun liikevaihto oli 5,1 milj. euroa ja kasvu 22,5 prosenttia.

Sokos-yhtiöt

Pääkaupunkiseudulla, Tampereella, Turussa ja Porissa liiketoimintaa harjoitetaan alueosuuskauppojen ja SOK:n yhdessä kaksi vuotta sitten perustamissa paikallisissa Sokos-yhtiöissä.

Helsingin Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Helsingissä ja Espoon Tapiolassa. Yhtiön liikevaihto oli 54,2 milj. euroa. Tavaratalojen liikevaihto pieneni 1,2 prosenttia edellisestä vuodesta. Yhtiön liiketulos oli voitollinen. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 292.

Tampereen Sokos Oy harjoittaa sekä päivittäis- ja että käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Tampereella. Yhtiön liikevaihto oli 41,9 milj. euroa. Tavaratalon liikevaihdon kasvu oli 3,6 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Yhtiön liiketulos oli voitollinen. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 230.

Turun Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Turussa ja Raisiossa Kauppakeskus Myllyssä. Yhtiön

liikevaihto oli 19,1 milj. euroa. Tavaratalojen liikevaihdon kasvu oli 5,5 prosenttia. Yhtiön liiketulos oli tappiollinen. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 108.

Porin Sokos Oy harjoittaa käyttötavaroiden tavaratalokauppaa Porissa. Yhtiön liikevaihto oli 11,2 milj. euroa. Tavaratalon liikevaihto kasvoi 0,6 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Yhtiön liiketulos oli tappiollinen. Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 73.

Sokos-yhtiöt yhteensä:

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	126,4	+1,9
Liiketappio	-0,3	0,0

Netista Oy

Netista Oy on SOK:n tytäryhtiö, joka harjoittaa käyttötavaroiden vähittäiskauppaa internetissä. Yhtiön toiminta sopeutettiin vuoden aikana vastamaan markkinatilannetta. Samalla luotiin yhteistyömalli toimia tiiviissä yhteistyössä Sokos-ketjun ja SOK:n verkkoliiketoimintayksikön kanssa.

Yhtiön liikevaihto oli 0,4 milj. euroa ja se supistui 67 prosenttia. Henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 5. Yhtiön liiketulos oli tappiollinen.

Myyty ja lopetettu liiketoiminta

Oy Sokos Ab, joka 1.1.2002 myi tavarataloliiketoiminnan alueosuoskaupoille tai paikallisille tavarataloyhtiöille ja joka sen jälkeen vastasi Tenco Eesti AS:n Tallinnan tavaratalon Suomesta tapahtuneen tavarahuollon logistiikka-palveluista, fuusioitiin SOK:hon.

Tenco Oy:n, joka on SOK:n sataprosenttisesti omistama kehitysyhtiö ja jonka tehtävänä on ollut kehittää ja harjoittaa tavaratalotoimintaa Baltiassa, omistaman Tenco Eesti AS:n harjoittama tavaratalokauppa lopetettiin kesällä 2002.

Naisten- ja miesten kansainvälisten merkki-vaatteiden ja -kenkien vähittäiskauppaa Helsingissä harjoittaneen Kuusinen Oy:n liiketoiminta myytiin 1.3.2002.

Kodintekniikan vähittäismyyntiä harjoittaneen HOT Kodintekniikka Oy:n viimeinen myymälä suljettiin Vantaalla 19.1.2002.

Em. yhtiöiden liikevaihto oli vuonna 2002 yhteensä 4,9 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 32,7 milj. euroa.

Porin Sokos-tavaratalo uudistettiin kokonaan vuoden 2002 aikana.

HOTELLI- JA RAVINTOLARYHMÄ

Matti Pulkki

Hotelli- ja ravintolaryhmän muodostivat SOK:n tytäryhtiö Sokotel Oy sekä S-ryhmän hotelli- ja ravintolatoimintojen ohjaus- ja tukiyksiköt. Hotelli- ja ravintolaryhmän johtajana toimi ekonomi, MBA Matti Pulkki 1.9.2002 alkaen. Vuoden alusta maaliskuun loppuun johtajana toimi kauppatieteiden maisteri Juhani Järvenpää ja 1.4.–31.8. välisenä aikana vt. johtajana kauppatieteen maisteri Tapio Satta.

Hotelli- ja ravintola-alalla myynnin kehitys jatkui niukasti positiivisena, mutta kasvu kuitenkin hidastui edellisvuodesta. S-ryhmän ravitsemis- ja majoitustoiminnan myynti jäi hieman edellisvuodesta. Vertailukelpoisesti myynti pysyi kuitenkin edellisen vuoden tasolla. Majoitusmyynnin rakenne on muuttumassa siten, että vapaa-ajan kaupan osuus kasvaa liikematkustuksen pysyessä ennallaan. S-ryhmän markkinaosuus majoitukaupassa on 22 prosenttia, ja hotellien käyttöaste 62 prosenttia. Sekä markkinaosuus että hotellien käyttöaste olivat edellisen vuoden tasolla. Koko maan hotellien käyttöaste pysyi niinkään edellisen vuoden tasolla vajaassa 50 prosentissa. Ravintolamyynnin kehitys on pysähtynyt ja kasvua on odotettavissa lähinnä nopean syömisen alueella. Vuoden 2002 aikana hotelli- ja ravintolaryhmässä päivitettiin uudet kilpailustrategiat sekä majoitus- että ravintolaliiketoimintaan koskien koko S-ryhmää.

Sokotel Oy

Sokotel Oy on SOK:n 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Sen liiketoiminta koostuu 15 Sokos-hotellin ja 7 Radisson SAS-hotellin toiminnasta. Molemmat hotellibrändit toimivat yhtiössä erillisinä liiketoimintaryhminä omilla konsepteillaan.

Sokotel Oy:llä on yhteensä 15 Sokos Hotels -ketjuun kuuluvaa yksikköä Helsingissä, Vantaalla, Espoossa, Lahdessa, Hämeenlinnassa, Tampereella, Porissa, Vaasassa ja Rovaniemellä sekä 7 Radisson SAS -ketjuun kuuluvaa yksikköä Helsingissä, Espoossa, Oulussa ja Vaasassa. Uusin yksikkö Radisson SAS Seaside Hotel aloitti toimintansa Helsingissä tammikuussa 2003.

Yhtiöllä on 100-prosenttisesti omistettu kiinteistötytäryhtiö Kiinteistö Oy Oulun Vaakuna ja 33 prosentin omistus Sokos

Hotel Kimmelin liiketoimintaa harjoittavasta Hotelli Joensuun Kimmel Oy:stä. Lisäksi Sokotel Oy hankki omistukseensa 1.11.2002 alkaen Merikampin Hotelli Oy:n (Hotelli Seaside) koko osakekannan. Vuoden 2002 tammikuussa Sokotel Oy myi Sokos Hotel Joensuun Vaakunan liiketoiminnan Pohjois-Karjalan Osuuskaupalle. Aiemman ilmoituksensa mukaisesti Sokotel Oy luopuu Radisson SAS Hotel Hesperian liiketoiminnasta hotellikiinteistön vuokrasopimuksen päättyessä vuoden 2003 lopussa.

Vuonna 2002 yhtiön liiketoiminta kehittyi suunnitelmien mukaisesti. Majoitusmyynti ylitti tavoitteisiinsa, mutta ravintolakauppa jäi niistä. Yhtiön kannattavuus ja tulos olivat selkeästi budjetoitua paremmat ja kasvoivat myös edellisestä vuodesta mm. sisäisen tehokkuuden parantamisella.

Yhtiön suurimpia investointikohteita olivat Sokos Hotel Helsingin Vaakunan uudistaminen, Sokos Hotel Vantaan laajentaminen ja vanhan osan uudistaminen sekä hotelli Seaside'n hankinta. Kaikkien em. kohteiden osalta työt jatkuvat myös vuonna 2003.

Vuoden 2003 näkymät koko toimialalle ja Sokotel Oy:lle ovat edelleen haasteelliset. Koko matkailualan näkymiä varjostavat mm. lähi-idän kriisin myötä kansainvälisen talouden epävarmuus ja kasvuodotusten siirtyminen eteenpäin. Ravintolakilpailun odotetaan kiristävän edelleen ja kasvuodotukset ovat vähäiset.

Sokotel Oy:n henkilöstön määrä oli vuonna 2002 keskimäärin 1 398 henkilöä. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 1 499 henkilöä.

Yhtiön liikevaihto väheni 5,2 prosenttia ja oli 160,3 milj. euroa. Liikevaihdon lasku johtui pääasiassa pääkaupunkiseudun suurten yksiköiden remonteista ja niiden aiheuttamista häiriöistä liiketoimintaan. Lisäksi myynnin laskuun on vaikuttanut Sokos Hotel Joensuun Vaakunan liiketoiminnan myynti.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	160,3	-8,8
Liikevoitto	11,6	0,0

Ohjaus- ja tukiyksiköt

Ravintolaketjuohjausyksikkö Ässäravintolat ohjaa S-ryhmän ketjuravintoloita ja kehittää niiden liikeideoita, valvoo ravintolaketjujen kannattavuutta ja kilpailukykyä sekä ylläpitää ja kehittää brandien vetovoimaisuutta.

Ässäravintoloiden tehtävänä on lisäksi koordinoita brandin ydinasioihin liittyvät valmennukset ja laatu- ja tutkimukset sekä tuottaa markkinointimateriaalit ja -ohjeistukset. Ässäravintoloilla on myös merkittävä rooli niin ruuan, juoman kuin nopean syömisenkin kehityksessä.

Ässäravintolat on mukana koko toimialan logistiikan ja tietojärjestelmien kehitysryhmissä ja ravintoloiden asiakasomistajajoukon kehittämisessä. Vuoden 2002 suurimpina asioina olivat uuden logistisen toimintamallin käynnistäminen ja tähän liittyvän tietojärjestelmäprojektin pohjustaminen.

S-ryhmän ravintolaketjuihin kuului vuoden lopussa 138 ravintolaa. Ketjuista suurin on Rosso, jonka 42 viihtyisää ravintolaa löytyy jo 35 paikkakunnalta. Muita ketjuja ovat hotellien yhteydessä toimivat Fransmannit ja Iltaravintolat, ruoka- ja seurusteluravintolaketjut Amarillo, Sevilla ja Memphis, Corner-pubiravintolat, Coffee House- ja Presso-kahvilat sekä Rosso Express -pikaruokaravintolat. Yhteistyötä tehdään myös Hesburger-ketjun kanssa.

Usean ravintolaremontin lisäksi vuoden aikana avattiin yhteensä kymmenen uutta ketjuravintolaa: Ouluun Rosso, Joensuuhun Amarillo, Tampereelle toinen Coffee House, Kuopioon Rosso Express, Kangasalalle, Turkuun, Mikkeeliin, Ouluun ja Kuopioon Presso-kahvila.

Ketjuravintoloiden myynti oli yhteensä 139,7 milj. euroa.

Sokos Hotels -ketjuohjausyksikkö ohjaa ja kehittää Sokos Hotels -ketjun toimintaa. Ketjuohjaus huolehtii liikeidean ja hotellikonseptien kilpailu- ja tuloksetkokyvyn kehittämisestä. Hotellien ravintoloiden osalta tehdään tiivistä yhteistyötä ravintolaketjuohjausyksikön kanssa, jonka vastuulle kuuluu myös hotellien ketjuravintolakonseptit. Ketjuohjauksen toinen keskeinen yhteistyökumppani on hotelli- ja ravintolatoimialan myynti- ja markkinointiorganisaatio, joka huolehtii koko toimialan eli niin Sokos-hotellien kuin Radisson SAS -hotellienkin myynti- ja markkinointitoiminnoista.

Sokos Hotels on 35 hotellillaan Suomen suurin ja Taloustutkimuksen mukaan myös tunnetuin hotelliketju. Vuonna 2002 useissa yksiköissä tehtiin merkittäviä uudistustoimia: Kotkan Seurahuone ja Kokkolan Kaarle saivat uuden ilmeen. Työt syksyllä 2003 avautuvan Oulun Arinan, Helsingin Vaakunan ja Vantaan osalta jatkuvat edelleen alkaneena vuonna.

Ketjun sisäisistä hankkeista mainittakoon Sokos Hotels -menestysmittaristo. Tämä balanced scorecard -mittaristo yhdistää yhteen esitykseen asiakastytyväisyyden, työtyytyväisyyden, konseptin toteutumisen ja taloudellisen tuloksen. Mittauksen kohteena on prosessinäkökulma, eli ”kuinka asiat sujuvat”, ja lisäksi asiakkaan ja henkilökunnan kokemusnäkökulma, eli ”miltä minusta tuntuu”.

Radisson SAS -hotelliketju on maailmanlaajuinen korkeatasoinen liikematkustukseen ja kokoushotellitoimintaan erikoistunut ketju. SOK:lla on yksinoikeus Radisson SAS -liikemerkillä harjoitettavaan liiketoimintaan Suomessa. Radisson SAS -hotellien ketjuohjaus tapahtuu ketjun pääpaikalta Brysselistä.

Tuki- ja palvelutoiminnot tuottavat keskitettyjä palveluja koko S-ryhmän hotelli- ja ravintolatoimialan tarpeisiin. Myynnin ja markkinoinnin tehtäviin kuuluu molempien S-ryhmän hotellibrändien myynti, myynnin ohjaus, revenue management, myyntipalvelut varaamoinen sekä markkinointi ja sen suunnittelu. Service Center tuottaa keskitettyjä palveluita talous- ja tietohallinnon, projektijohdon, logistiikan, business control ja henkilöstöhallinnon alueella.

Risto Mäkeläinen

Autokaupparyhmä koostui autokauppaa tekevästä SOK:n tytäryhtiöistä Oy Maan Auto Ab:sta, Automaa Oy:stä, AS Kommet Autosta ja AS Lauva Autosta sekä rauta- ja rakennustarvikkeiden tukkukauppaa tekevästä Rainex Yrityspalvelu Oy:stä. Autokaupparyhmän johtajana toimi ekonomi Risto Mäkeläinen.

Uusien henkilöautojen kokonaismarkkinat Suomessa kasvoivat 6,9 prosenttia. Henkilöautoja rekisteröitiin 117 041 ja pakettiautoja 12 891 kappaletta.

Käytettyinä tuotujen autojen verokäsittely alkoi selkiintyä syksyllä 2002 EU-tuomioistuimen annettua asiasta kannanottonsa. KHO antoi sen mukaisesti ratkaisunsa joulukuun alussa. Tämä osaltaan pakotti hallituksen antamaan esityksen uudeksi autoverolaiksi. Verotuksen rakenne muuttuu ja autovero alenee siten, että uusien autojen hinnat laskevat 4–9 prosenttia merkistä ja mallista riippuen. Autokaupan arvioidaan siirtyvän normaaliin kehitykseen siten, että henkilöautojen myynti kasvaa 130 000–150 000 kappaleen vuositasolle.

EU:n komissio uudisti myös uusien autojen myynti- ja korjaamotoimintaa sekä varaosien myyntiä koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen 1.10.2002. Se tulee vuoden siirtymäajan jälkeen vapauttamaan oleellisesti nykyisiä kilpailurajoitteita vähittäiskaupassa.

S-ryhmällä oli vuoden lopussa yhteensä 41 autoliikettä. Autokauppaa harjoitti SOK-yhtymän lisäksi 15 alueosuuskauppaa. Autoliikkeet edustivat vuoden lopussa 16 eri automerkkiä.

S-ryhmän autokaupan vähittäismyynti oli 603 milj. euroa, jossa oli kasvua 9,1 prosenttia.

Maan Auto Oy

Maan Auto Oy on SOK:n tytäryhtiö, joka tuo Suomeen ja markkinoi oman ja jälleenmyyntiverkostonsa kautta Peugeot-autoja, varaosia ja tarvikkeita. Jälleenmyyjäverkostoon kuului 36 täyden palvelun autotaloa. Niistä 5 on yhtiön, 16 alueosuuskauppojen ja 15 yksityisten yrittäjien omistuksessa.

AUTOKAUPPARYHMÄ

Kesäkuun 30. päivänä toteutettiin fuusio, jossa maahan- tuontiyhtiönä toiminut Oy Maan Auto Ab fuusioitui vähittäis- kauppaa harjoittaneeseen Automaa Oy:öön. Samassa yhtey- dessä Automaa Oy muutti nimensä Maan Auto Oy:ksi. Auto- maa-nimi säilytettiin vähittäiskaupan aputoiminimenä.

Peugeot-henkilöautoja rekisteröitiin 7 728 kappaletta, jos- sa oli kasvua 11,3 prosenttia. Markkinaosuus kasvoi 6,3 pro- sentista 6,6 prosenttiin. Kasvu perustui ensisijaisesti 206- ja 307-mallistojen hyvään menestykseen. Peugeot tavara-auto- jen rekisteröinti laski 10 prosenttia ollen 831 kappaletta. Asiakasomistajat edustivat 70 prosenttia uusien autojen yksi- tyisasiakkaista ja 40 prosenttia vaihtoautomyyntistä.

Yhtiön omat Automaa-autotalot Helsingissä, Espoossa, Van- taalla, Tampereella ja Turussa luovuttivat Peugeot-autoja 3 422 kappaletta. Vaihtoautoja myytiin 3 846 kappaletta.

Maan Auto Oy:n tuloskehitys tammi-marraskuulta oli hyvä. Joulukuun puolivälissä julkisuuteen tullut tieto uudesta auto- verolaista siirsi merkittävän määrän autokauppoja vuoden 2003 puolelle. Vuoden 2002 tulosta rasittavat myös osaltaan jo maksettu vanha autovero sekä vaihtoautovaraston arvon alentaminen.

Automaa-autotalojen tuloskehitys oli myönteinen. Siihen vaikutti erityisesti käyttöön otettu Leijona-vaihtoauto-ohjelma.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	225,5	+23,4
Liikevoitto	2,5	-0,1

AS Kommest Auto -konserni

Kommest Auto on SOK:n tytäryhtiö, jolla on Peugeot-autojen yksinmyyntiedustus Virossa ja Latviassa. Kommest Auton ty- täryhtiö Lauva Auto toimii myyntiyhtiönä Latviassa. SOK:n omistusosuus yhtiöstä on 90 prosenttia.

Kommest-konsernilla on kuusi omaa vähittäismyyntipis- tettä, joista on kaksi on Tallinnassa, yksi Tartossa ja Pärnus- sa sekä kaksi Riikassa.

Viron kokonaismarkkinat olivat 17 498 uutta henkilö- ja pakettiautoa, jossa kasvua oli 14,4 prosenttia. Latvian koko- naismarkkinat olivat 9 920 henkilö- ja pakettiautoa, jossa kas- vua oli 10 prosenttia.

Kommest Auto myi Peugeot-autoja Virossa yhteensä 2 518 kappaletta ja Latviassa 796 kappaletta. Peugeot-henkilöauto- jen markkinaosuus oli Virossa 13,9 prosenttia ja Latviassa 9,0 prosenttia. Pakettiautojen markkinaosuus oli Virossa oli 17,3 prosenttia ja Latviassa 4,5 prosenttia. Kommest Auton vienti oli 1 100 autoa.

Toimintavuonna Kommest Auto perusti ZAO Kom-Motors -nimisen maahan- tuontiyhtiön, joka toimii Pietarin ja Lening- radin Oblastin alueella. Yhtiö on Kommest Auton 100-pro- senttinen tytäryhtiö.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	58,8	+14,7
Liikevoitto	1,5	+0,6

Rainex Yrityspalvelu Oy

Rainex Yrityspalvelu Oy on rauta- ja rakennustarvikkeiden tukkukauppa, joka harjoittaa myös väestönsuojelun, turvalli- suuden, työvaatteiden ja tekstiilien suurtalouskauppaa. Yhtiöllä on myyntipisteet Helsingissä, Tampereella, Turussa, Jy- väskylässä, Kuopiossa ja Oulussa. Varastot ovat Vantaalla, Tu- russa ja Oulussa.

Rauta- ja rakennustarvikekauppa käynnistyi Suomessa sel- västi hitaammin kuin edellisinä vuosina. Vuositasolla myynti kasvoi 1,3 prosenttia. Perusrakennustarvikkeiden markkinat laskivat tuotteista riippuen 5–8 prosenttia. Korjausrakentami- nen, pienrakentaminen ja siihen liittyvä sisustaminen olivat kasvussa.

Yhtiö on toimintavuonna jatkanut investointeja sähköiseen kaupankäyntiin ja uusintu varasto- ja konekalustoa.

Kirstyneessä markkinatilanteessa Rainex Yrityspalvelu säi- lytti asemansa ja hyvän tulostasonsa. Lievä myynnin lasku joh- tui perusrakennustarvikkeiden markkinoiden muutoksesta. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 42 henkilöä.

2002	Milj. €	±ed.v.
Liikevaihto	83,5	-0,5
Liikevoitto	1,1	-0,1

Rallin maailmanmestarin Marcus Grönholmin Peugeot 206 WRC vauhdissa.

Jukka Salminen

Hallintotoiminnot vastasi SOK-yhtymän taloudesta, rahoituksesta, kentän ohjauksesta, kiinteistötoiminnoista, lakiasioista sekä hallintopalveluista. Ryhmän johtajana toimi kauppaneuvos, taloustieteiden maisteri Jukka Salminen.

Talous

SOK:n talousyksikkö vastasi SOK-yhtymän talouden ohjauksen lisäksi koko S-ryhmän talouden ohjauksen yhteisistä periaatteista ja ohjeistuksista sisäisen laskennan, kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen alueilla sekä ryhmälle tarpeellisten yhteisten talouspalvelujen tuottamisesta.

Vuonna 2001 S-ryhmän taloustoimintojen kehittämisestä suoritettujen esitutkimusten pohjalta käynnistettiin kehittämistoimenpiteet vuoden 2002 alussa. Kehittämistoiminnan tavoitteena on liiketoiminnan päätöksenteon tukeminen ja talousprosessien kustannustehokkuuden lisääminen.

Keskeisiä toimenpiteitä oli S-ryhmän taloustoimintojen toiminnan organisointi liiketoimintaketjujen toimintaperiaatteista johdetuksi ketjuyhteistyöksi. Tämän mukaisesti SOK:n hallitus nimitti taloustoimintojen hallituksen, joka käynnisti taloustoimintojen ketjutyöskentelyn. Samassa yhteydessä päätettiin, että SOK Taloudesta muodostetaan taloustoimintojen ohjausyksikkö.

Taloustoimintojen hallitus ohjasi kehittämisohjelman toteuttamista, jossa keskeistä vuoden aikana oli toimintamallin tavoiteprosessien ja niiden edellyttämien järjestelmämuutosten suunnittelu. Tavoitetoimintamalli kokonaisuudessaan on aikataulun mukaan käytössä vuonna 2006, mutta sen osia otetaan käyttöön jo kehittämisen aikana. Eräiltä osin näin tapahtui jo vuoden 2002 aikana.

Kehittämisohjelman toteuttamisen ohella keskeistä yksikön toiminnassa oli sen perustehtävän suorittaminen. Tämän mukaisesti ylläpidettiin ja kehitettiin kirjanpidon ja sisäisen laskennan periaatteita ja ohjeistuksia sekä toteutettiin ryhmätoista verotuksen ohjausta ja taloustoimintojen tietojärjestelmien tukea. Yksikkö vastasi myös SOK-yhtymän sisäisen ja ulkoisen laskennan toteuttamisesta.

Vuonna 2001 aloitettu S-ryhmän yhtenäisen talousseurantakokonaisuuden rakentaminen jatkui toimipaikkaraportoinnin käyttönotolla ja konsernilaskentajärjestelmän uudistamisella. Uusi konsernilaskentajärjestelmä otetaan SOK-yhtymässä käyttöön vuoden 2003 alussa.

Järjestelmäpalveluiden osalta kehitettiin ja otettiin käyttöön sovelluksia osto- ja kululaskujen käsittelyn tehostamiseksi. Niiden käyttöönotto talousyksiköissä eteni ripeästi. Toiminnan tehostamiseksi OVT-laskutuksen piirissä olevia tavarantomittajia lisättiin siten, että vuoden 2002 lopussa S-ryhmän tavaralaskutus kulkee lähes kokonaisuudessaan OVT-palvelun kautta.

Sokos-yhtiöiden kirjanpito ja SOK:n palkanlaskentayksikkö siirrettiin SOK:n talousyksikköön.

Vuoden aikana on SOK Taloudesta perehdytty IAS-säännösten sisältöön ja sen tulkintoihin sekä selvitetty niiden vaikutuksia. Tavoitteena on luoda valmiudet IAS:n mukaisten periaatteiden käyttöönottoon.

Rahoitus

Rahoitusyksikkö vastasi keskitetysti SOK-yhtymän rahoituksesta sekä rahoitukseen liittyvien palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä S-ryhmälle.

Rahoituksen yhtymäpankki vastasi SOK-yhtymän likviditeetin hallinnasta sekä korko- ja valuuttakurssiriskien hallinnasta. Riskienhallintatehtävän ohessa yhtymäpankki toimi talousyksikkönä hyödyntäen rahoitusmarkkinoiden muutoksia.

Kuluneen vuoden aikana yhtymäpankki jatkoi toimintaansa myös sähkön tukkumarkkinoilla. Se on ostanut tarvittavan sähkön suurimpaan osaan SOK-yhtymän kiinteistöistä ja vastannut sähkön hintariskin hallinnasta. Lisäksi yhtymäpankki tarjosi keskitettyä sähkön hankinta- ja hintariskinhallintapalvelua alueosuuskaupoille.

Vuonna 2001 käynnistetyn Baltian kassanhallinnan kehittämisprojektin tavoitteet saavutettiin, kun Tallinnan toimipisteet liittyivät SOK-yhtymän kassanhallinnan ja konsernitilien piiriin vuoden 2002 alussa. Keskitetty kassanhallinta optimoi Viron yhtiöiden sitomaa likviditeettiä ja tehostaa rahoituksen suunnittelua ja rahoitusriskien hallintaa.

Vuoden alussa otettiin käyttöön uudet S-ryhmän euro-määräiset 10, 20 ja 50 euron lahjakortit. Euromuutoksen yhteydessä tehostettiin lahjakorttien tilaus-, kassa- ja kirjanpito-käsittelyä siirtymällä paperisista lahjakorteista luottokorttikoiisiin, magneettijuovallisiin kortteihin ja ottamalla käyttöön erillinen lahjakorttien hallintajärjestelmä.

Vuoden 2002 aikana jatkettiin S-ryhmän pääomamarkkinatoimintamallin selvitystä. Selvitystyön tavoitteena on luoda toimintamalli, joka mahdollistaa tarvittaessa S-ryhmän toimimisen pääomamarkkinoilla.

Syksyllä käynnistettiin Talke-projektiin liittyvä S-ryhmän rahoitusprosessien kehittämisprojekti. Tavoitteena on yhtenä-

set toimintatavat ja yhteinen rahoitusjärjestelmä, jotka tehostavat S-ryhmätason likviditeetin hallintaa ja tuottavat monipuolista ja yhteismitallista raportointia liiketoiminnan tueksi.

Loppuvuonna käynnistettiin S-ryhmän rahanhuollon kehittämisselvitys. Tavoitteena on yhteinen toimintamalli, jolla saavutetaan huomattavia kustannussäästöjä ja tehostetaan rahavirtojen hallintaa.

SOK-Takaus Oy myönsi takauksia osuuskaupoille ja SOK:n tytär-yhtiöille. Takauskanta oli vuoden lopussa 37,6 milj. euroa. Takausvastuut pienenevät 23,6 milj. euroa. Vastavakuudet ja omat varat olivat vuoden lopussa 51,1 milj. euroa.

S-Etuluotto Oy on S-ryhmän kulutusluottojen hallinnointiin erikoistunut yhtiö, joka tuottaa palveluja asiakasomistajien, asiakkaiden ja S-ryhmän liiketoimintaketjujen tarpeisiin. Neljännen toimintavuoden aikana siirryttiin onnistuneesti euron käyttöön ja panostettiin raportointiin ja S-ryhmän henkilöstön ja asiakkaiden neuvontaan sekä kehitettiin Business Card Manage -luottotuotetta. Yhtiön luottokanta oli vuoden lopussa 16,8 milj. euroa (vuoden 2001 lopussa 18,0 milj. euroa).

Kentän ohjaus

Kentän ohjauksen päätehtävänä on osuuskauppojen alue- ja liiketoimintarakenteen kehittämisen ohjaus sekä osuuskauppojen talouden tilan ja strategisen tuloksellisuuden valvonta ja tarvittavien toimenpiteiden ohjaus.

Kentän ohjaus suoritti osuuskauppojen toiminnan tuloksellisuuden ja talouden tilan jatkuvaa valvontaa SOK:n hallintoneuvoston hyväksymien talouden ohjausperiaatteiden mukaisesti. Osuuskauppojen talouden tila määritettiin vahvistettujen talouden tilan kriteereiden mukaisesti. Osuuskauppojen vuosisuunnittelua kentän ohjaus tuki kaupan toimintaympäristöä koskevilla analyyseilla ja ennusteilla sekä yleisillä suunnitteluohjeilla ja budjetointiohjeistuksella.

S-ryhmän uuden strategiaproessin mukaisesti alueosuuskaupat päivittävät strategiat sekä strategiset tavoitteet rullavasti vuosittain. Kentän ohjaus osallistui yhdessä kehitystoimintojen kanssa strategiaproessin käyttöönoton tukemiseen osuuskaupoissa.

Kentän ohjaus osallistui alueosuuskauppojen ja SOK:n välisten yhteistyösopimusten uudistamiseen. Tavoitteena on, että uudet yhteistyösopimukset saadaan valmiiksi kaikkien alueosuuskauppojen kanssa kuluvan vuoden aikana.

Osuuskauppojen lukumäärässä ei tapahtunut vuoden aikana muutoksia. Osuuskuntalain uudistukseen liittyen osuuskauppojen sääntöjen uudistamistyö ja asiakasomistajakonseptin yhtenäistämisesitys valmisteltiin SOK:n hallintoneuvoston vahvistettavaksi alkuvuodesta 2002. Alueosuuskaupat käsittelivät sääntömuutoksen edustajiston kokouksissa keväällä 2002 ja kaikkien alueosuuskauppojen uudet säännöt merkittiin kaupparekisteriin samanaikaisesti 1.7.2002.

Kentän ohjaus valvoi osaltaan osuuskauppojen takausren-

gassopimusten mukaista säästökassatoimintaa. Osuuskaupan harjoittamasta säästökassatoiminnasta vastaa osuuskaupan hallitus ja toimintaa valvovat tilintarkastajat. Jäsensijoitukset ovat osuuskaupan velkaa jäsensijoittajille. Jäsensijoitusten takaisinmaksamisesta vastaa ensisijaisesti kukin osuuskauppa varallisuudellaan. Lisäksi osuuskaupoilla on kaksi erillistä jäsensijoitusten takausrengassopimusta, joista toisen muodostaa 22 alueosuuskauppaa ja toisen 10 säästökassatoimintaa harjoittavaa paikallisosuuskauppaa. Osuuskauppoihin tehdyt säästökassasijoitukset kasvoivat vuoden aikana 55 milj. euroa ja olivat vuoden lopussa 471 milj. euroa. Osuuskauppojen sääntömuutukseen liittyen myös säästökassatoiminnan tarkistettavat säännöt otettiin käyttöön osuuskaupoissa.

Kertomusvuoden lopulla eduskunta hyväksyi lain luottolaitoslain muuttamisesta. Laki astuu voimaan helmikuussa 2003. Lakimuutos ei vastannut S-ryhmän tavoitteita sikäli, että säästökassatoiminta tulee nyky muodossaan loppumaan 10 vuoden siirtymäajan jälkeen. Siirtymäaika on kuitenkin riittävän pitkä osuuskauppojen varainhankinnan sopeuttamiseen. SOK:ssa käynnistetään kevään 2003 aikana valmistelutyö säästökassatoiminnan sopeuttamiseksi ja asiakastilijärjestelmän tarjoamien mahdollisuuksien selvittämiseksi luottolaitoslain säännösten pohjalta.

Kiinteistötoiminnot

SOK-yhtymän kiinteistötoiminnot vastasi yhtymän käytössä olevasta kiinteistöomaisuudesta, toimitilapalvelujen tuottamisesta ja kiinteistöomaisuuden kehittamisestä.

SOK:n hallintoneuvosto nimitti vuodelle 2002 kiinteistöhallituksen, jonka tehtävänä on ohjata kiinteistötoimintojen palvelujen kehittämistä. Palvelutarjonnassa tulee huomioida koko S-ryhmän liiketoiminta-alueiden palvelutarpeet. Kiinteistöhallitus antoi tehtäväksi S-ryhmän kiinteistöjen ja toimitilojen palvelustrategian laatimisen. Se tulee SOK:n hallituksen käsittelyyn ja esitellään hallintoneuvostolle vuoden 2003 aikana.

Kiinteistöinvestoinnit olivat 13,9 milj. euroa. Suurimpia korjausrakennuskohteita olivat Kilon logistiikkakeskus ja Helsingin hotelli Vaakunan osittainen LVIS-saneeraustyö. Työ valmistuu syksyllä 2003. Porin Sokos-kiinteistön peruskorjaustyö saatettiin syksyn aikana loppuun. Koy Turun Valtakulman kiinteistössä toteutettiin laajahko muutostyö. Kiinteistöjen korjausohjelmaa toteutettiin suunnitelman mukaisesti.

Kiinteistömyynnit olivat 26,1 milj. euroa. Suurin kohde oli Jyväskylän Sokos-kiinteistö, joka myytiin Keskimaa Osk:lle. Helsingin Osuuskauppa HOK:lle myytiin Espoosta Olarin Komeetanranta -niminen tontti Prisma-hanketta varten. Osuuskauppa Hämeenmaalle myytiin huoltamo- ja S-market-kiinteistöt Hollolassa, Lahdessa ja Janakkalassa.

Vapaiden tilojen määrä oli vuoden lopussa 15 851 m². Va-

paat tilat kasvoivat 8 882 m² HOT Kodintekniikka Oy:n liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä vapautuneista tiloista johdun.

Kiinteistötoimintojen liikevaihto oli 105,3 milj. euroa, josta S-ryhmän osuus oli 83,8 milj. euroa eli 80 prosenttia.

Kiinteistökehitysyksikön keskeiset tehtäväalueet ovat uusien ja nykyisten liikepaikkojen kehittäminen sekä näihin liittyvät asiantuntija- ja rakennuttamispalvelut S-ryhmässä. Merkittävin projektikohde oli Oulussa käynnistynyt Sokos Hotel Arinan rakennustyö. Kiinteistökehitysyksikkö tarjoaa asiakkaille keskitetysti kaikkia kauppapaikkojen kehittämisessä tarvittavia rakennuttajapalveluja kaavoituksesta kiinteistöjen kunnossapitoprosesseihin.

Kiinteistötoimintojen huolto- ja ylläpitoyksikön tehtävien painopiste on ylläpitopalvelujen kehittämisessä ja niiden markkinoinnissa. Kiinteistöjen huoltokirjojen mallintaminen liiketoiminta-alueittain on saatu valmiiksi. Huoltokirjoja tehtiin useita kymmeniä. Huollon manageeraus jatkuu hotelleissa. Kiinteistöjen huolto on järjestelty uudelleen pääkaupunkiseudulla. Tätä kehitystä tukevat viime vuonna valitut palveluyhteistyökumppanit.

Talous- ja hallintopalvelut jatkoivat Realisti-nimisen kiinteistöohjelmiston lanseerausta alueosuuskauppoihin. Tavoite on saada aikaan S-ryhmän kattava ja johtamista palveleva kiinteistötietopankki. Vuoden lopussa Realisti-ohjelmaa käytti 9 alueosuuskauppa.

Kiinteistötoiminnot osallistui moniin kiinteistö- ja rakennusalan keskeisiin kehitysohjelmiin, joista merkittävin on Kiinteistö- ja Rakennusklusterin visio-2010 -ohjelma. Laadittu ohjelma jakautui osaprojekteiksi, joista mittarointi- ja pilotointi-projekteissa kiinteistötoiminnot on jatkossakin mukana.

Kress-palvelualan kiinteistöjen energiansäästöohjelmaan osallistuttiin SOK-yhtymän omistuksessa olevien kiinteistöjen osalta. Rakennus- ja kiinteistöalan ympäristöohjelma ProGresS päättyi keväällä. Siitä versoi tarve luoda maahamme ympäristöluokitus-työkalu, jota voidaan käyttää rakennusten ympäristöominaisuuksien luokitteluun ja vertailuun. Kiinteistötoiminnot osallistui ohjausryhmän työhön kauppakiinteistöjen asiantuntijana. Ketjuohjausyksiköiden kanssa yhteistyössä saatiin vuoden aikana valmiiksi ketjukohtaiset tekniset ympäristötavoitteet Sokos Hotels- ja ABC-ketjuille.

Lakiasiat

Lakiasiainyksikkö hoitaa keskitetysti SOK-yhtymän lakiasiat ja avustaa osuuskauppoja oikeudellista asiantuntemusta vaativissa kysymyksissä. Lakiasiainyksikön toiminnassa painottuvat erilaiset liiketoimintaan ja sen rakenteeseen liittyvät so-

pimukset. Kertomusvuonna valmisteltiin mm. osuuskauppojen sulautumishankkeisiin, kiinteistöjärjestelyihin sekä Baltian liiketoimintoihin liittyviä sopimuksia sekä autokaupan jälleennyntisopimuksia liittyen autokauppaa koskevaan uuteen ryhmäpoikkeusasetukseen.

Uusi osuuskuntalaki tuli voimaan 1.1.2002 ja sen pohjalta järjestettiin S-ryhmän sisäistä koulutusta, osallistuttiin osuuskauppojen sääntöuudistukseen ja valmisteltiin SOK:n sääntöuudistusta vuodelle 2003.

Hallintopalvelut

Hallintopalvelut vastaa keskitettyjen toimisto- ja hallintopalvelujen tuottamisesta Ässäkeskuksessa toimiville yksiköille.

Palvelutoiminta kattaa seuraavat palvelualueet: toimisto- ja edustustilojen vuokraaminen, turvallisuus- ja kulunvalvonta, toimistokalustojen ja -tarvikkeiden hankinta, puhelinvaihteen välityspalvelut, matkapuhelinlaitteiden ja -tarvikkeiden hankinta, vastaanotto- ja infopalvelut, postitus- ja monistuspalvelut, työajanseuranta, arkistopalvelut, henkilöstöravintolan lounasruokailu-, edustus- ja vierastarjoilupalvelut sekä siivouspalvelut.

Ässäkeskuksen tilat olivat edelleenkin lähes täysimääräisesti käytössä. Tilojen tehokas käyttö on osaltaan mahdollistanut hallintopalvelujen tehokkaan tuottamisen.

Ässäkeskuksen turvallisuusohjelman toteuttamista jatkettiin: turvallisuusohjeistoa täsmennettiin ja ohjeiden toteuttamista eri yksiköissä mitattiin erityisen turvamittarin avulla. Koko Ässäkeskuksen henkilöstölle annettiin turvallisuuskoulutusta teemalla "Väkivallaton itsepuolustus". Samassa yhteydessä pidettiin Ässäkeskuksessa turva-alan näyttely.

Ässäkeskuksen turvallisuustaso auditointiin ja hyväksyttiin joulukuussa Tapiola-yhtiöiden riskienhallinta-asiantuntijoiden ja Helsingin Pelastuslaitoksen toimesta.

S-ryhmätasoisista sopimuskoordinointia jatkettiin turvallisuuspalvelujen, telesopimusten ja toimistolaitteiden osalta.

KEHITYSTOIMINNOT

Taavi Heikkilä

Kehitystoiminnot koostui yrityssuunnittelusta, asiakasomistaja- ja markkinointipalveluista, tietohallinnosta, verkkoliiketoiminnoista, lähialuetoinnoista sekä osuustoiminta-yksiköstä. Kehitystoimintojen johtajana toimi kauppatieteiden maisteri Taavi Heikkilä.

Yrityssuunnittelu

Yrityssuunnittelun toiminnan painopisteinä olivat S-ryhmän ja SOK-yhtymän strategioiden ja tulokorttien valmistelu, kilpailija- ja toimintaympäristöseuranta, ympäristötoiminnan ohjaus ja S-ryhmän sponsorointiohjelmien ohjaus.

Toimintavuoden aikana päivitettiin S-ryhmän strategia ja strategiaprosessi. S-ryhmän strategia perustuu S-ryhmän toiminta-ajatuksen, visioon ja arvoihin. S-ryhmän strategia linjaa liiketoiminta-alueiden ja ketjujen kilpailustrategiat ja vaikuttaa myös oleellisesti alueosuuskauppojen sekä SOK-yhtymän strategioiden luontiin. Strategian tehtävänä on vahvistaa S-ryhmän yhtenäisyyttä ja toiminta-ajatuksen toteutumista kilpailukykyisesti. Strategiaan liittyen valmisteltiin S-ryhmän tulokortti, jolla arvioidaan ryhmän strategista tuloksellisuutta.

Myös SOK-yhtymän strategia päivitettiin. Strategia määrittää SOK-yhtymän strategisen asemoinnin ja tavoitteet s-ryhmittäisille tehtäville ja liiketoimintaa harjoittaville tytäryhtiöille.

Kilpailija- ja toimintaympäristöseurannassa painopisteinä oli toimialojen kehitystrendien tunnistaminen. Keskeistä oli erityisesti kaupan globalisaatiokehityksen vaikutusten arviointi ja analysointi suomalaisen vähittäiskaupan kilpailutilanteeseen. Yrityssuunnittelussa tuotetaan myös päivittäin informaatiota muuttuvasta toimintaympäristöstä S-ryhmän tarpeisiin. Informaation välityskanavista tärkein on S-ryhmän Internet.

Ympäristötoiminnan ohjauksessa jatkettiin S-ryhmän ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. Ympäristöpolitiikan keskeisiä periaatteita ovat jatkuva parantaminen ja henkilöstön ympäristötiedon ylläpito ja kehittäminen. Sidosryhmille suunnattua ympäristöviestintää on toteutettu SOK-yhtymän ympäristöra-

portin, vuosikertomuksen ja S-kanavan verkkosivujen välityksellä. Vuoden aikana käynnistettiin yhteiskuntavastuun kehittämisprojekti. S-ryhmälle laadittiin ja vahvistettiin yhteiskuntavastuun periaatteet.

Vuoden aikana ohjattiin vahvistetun sponsorointistrategian toimeenpanoa sekä suunniteltiin ja toteutettiin sponsorointiohjelmat yhteistyössä alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän yksiköiden kanssa. S-ryhmän aikaisemmin sovittuina sponsorointikohteina olivat mm. Suomen Kansallisoppera, Savonlinnan Oopperajuhlat, Porin Jazz, Taidekeskus Salmela, Neste Rally Finland, Suomen freestylemaajoukkue, jossa Janne Lahtela toi olympiakultaa, sekä Sirkus Finlandia. Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa yhteistyössä on toteutettu jokaiselle Suomen ekaluokkalaisille suunnattu ”Hyvä alku koulutielle” -kampanja. Suomen Punaisen Ristin kanssa aloitettiin mittava yhteistyö.

Asiakasomistaja- ja markkinointipalvelut

Asiakasomistajapalvelut tuottaa ja kehittää yhdessä alueosuuskauppojen ja ketjujen kanssa S-ryhmän toiminta-ajatuksen mukaista asiakasomistajien palvelujärjestelmää, johon kuuluvat: jäsenhallinto, S-Etukorttihallinto, säästökassa- ja bonuslaskenta sekä näiden tukipalvelut osuuskaupoille ja lisäksi asiakasomistajaviestinnän tuotanto, ja asiakasomistajien puhelin- ja Internetpalvelut.

Asiakasomistajat saivat kuukausittain asiakasomistajapostin, joka sisälsi kirjeen alueosuuskaupan johdolta, henkilökohtaiset tiedot kertyneestä Bonuksesta, S-Tilin tiliotteiden sekä Yhteishyvä-lehden. Lisäksi asiakasomistajaposti sisälsi tietoa asiakasomistajille suunnatuista tuote- ja palvelueduista.

Asiakasomistajien palvelu- ja etutarjontaa laajennettiin käynnistämällä valtakunnallinen Bonus-yhteistyö Matkatointo Areen kanssa 1.3.2002.

Osuuskauppojen jäsenmäärä oli vuoden 2002 lopussa 1 078 649 taloutta, jossa lisäystä oli edelliseen vuoteen 91 612 taloutta. Asiakasomistajat lisäsivät ostojensa keskittämistä S-ryhmän toimipaikkoihin ja bonusmyynti kasvoi edellisestä vuodesta 12 prosenttia ollen 4,2 mrd. euroa. Asiakasomistajat saivat ostohyvitystä eli Bonusta 116 milj. euroa. S-Etukortteja rinnakkaiskortteineen oli käytössä jo yli 2,3 miljoonaa kappaletta, joista maksuominaisuuksilla varustettuja noin 753 000.

Markkinointipalvelut on S-ryhmän sisäinen mainostoimisto, joka suunnittelee ja toteuttaa alueosuuskauppojen, ketjujen, tytäryhtiöiden ja koko S-ryhmän mainontaa. Vuoden aikana markkinointipalveluihin rakennettiin yhteiskäyttöinen digitaalinen aineistopankki, joka arkistoi ja jakelee markki-

noinnin viestintämateriaalia ja tehostaa viestinnän suunnittelua ja tuotantoa.

Markkinointipalvelujen tuotanto kasvoi huomattavasti edellisestä vuodesta ja sen merkittävimmät toimeksiantajat olivat Prisma-, S-market- ja Sale-ketjut, Sokos- ja Sokos Hotels -ketjut, Autokanava.net, ABC-liikennemyymäläketju ja asiakasomistajapalvelut sekä muut SOK:n eri yksiköt.

Tietohallinto

Tietojärjestelmien kehittämisen painopisteet olivat edelleen liiketoiminnan prosessien kustannustehokkuutta, täsmäohjausta ja verkottumista toteuttavissa ratkaisuissa. Kustannustehokkuutta parannettiin mm. lisäämällä automaatiota manuaalisesti toteutettaviin työvaiheisiin. Täsmäohjausta edistettiin tiedon tarkkuustasoa parantamalla. Verkottumista syvennettiin sekä S-ryhmän sisällä että ulkoisten sidosryhmien kanssa tavoitteena organisaatorajat ylittävien pitkien toimintaprosessien vaiheittainen integrointi ja tehostaminen.

Toisena painopisteenä oli tietohallinnon sisäisen kustannustehokkuuden parantaminen. Tietohallinnon prosesseja, kumppanuussuhteita ja IT:n välineistöä kehittämällä tuotettiin merkittäviä säästöjä. IT-ratkaisuista merkittävimpiä olivat perustietotekniikan ylläpidon automaatioasteen nostaminen ja rinnakkaisten teknisten ratkaisujen konsolidointi suurtuotannon etujen saavuttamiseksi. S-ryhmän koko työasemaverkon vakioinnin ja uuteen ohjelmistoversioon siirtymisen hanke alkoi piloteilla ja jatkuu laajana toteutuksena.

Tietoturvallisuuden kokonaisohjaus liitettiin osaksi Yritysturvallisuus-yksikköä ja samalla tarkistettiin S-ryhmän tietoturvallisuusperiaatteet. Tietoteknisen turvallisuuden osalta suoritettiin useita turvallisuutta ylläpitäviä ja kohentavia toimenpiteitä. Merkittävin hanke eli varajärjestelmien tarkistaminen tulevia haasteita varten jatkuu seuraavan vuoden puolelle.

S-ryhmän IT-strategian uudistamisen valmistelua jatkettiin S-ryhmän uuden toimintamallin määrittelyn tahdittamana. Samalla laadittiin alustava, uutta toimintamallia tukeva IT-arkkitehtuurivisio sekä käynnistettiin arkkitehtuurin toteuttamiseen liittyvien uusien IT-infrastruktuuripalvelujen konseptien määrittelyjä. Varsinainen IT-strategian määrittelytyö käynnistyi loppuvuodesta Toimintamalli-työryhmän tulosten tultua hyväksytyksi.

Verkkoliiketoiminta

Verkkoliiketoiminta-yksikön tehtävänä on edistää sähköisten kanavien hyödyntämistä osana S-ryhmän monikanavaista liiketoimintaa. Yksikön päävastuualueita ovat S-ryhmän verkkoliiketoimintaa ja monikanavaisuutta edistävien ratkaisujen suunnittelu ja linjaukset, S-ryhmän sisäinen verkkopalvelu Sintra sekä asiakasomistajien palveluportaali www.s-kanava.net. Lisäksi yksikön tehtävänä on edistää ja suunnitella verkon käytön mahdollistavien teknologioiden (mobiili, digi-tv, asiointipäätteet) hyväksikäyttöä eri liiketoiminta-alueilla.

Vuonna 2001 uudistettu S-ryhmän sisäinen intranetpalvelu Sintra otettiin hyvin vastaan alueosuuskaupoissa ja muissa

yksiköissä. Sintran yhteiseen kehikkorakenteeseen perustuvat alueelliset, ketjukohtaiset ja yksikkökohtaiset toteutukset muodostivat Sintran kehittämisen painopisteen vuonna 2002. Sintran yhtenäinen rakenne tehostaa S-ryhmän tietojen hallintaa ja integrointia liiketoimintaan sekä nopeuttaa tiedon tuottamista ja jakelua, ja siten viime kädessä lisää organisaation toiminnan tehokkuutta.

Vuonna 2002 elokuussa teetettiin Sintraa koskeva käytettävyystudkimus, jossa erityistä kiitosta sai yhtenäinen ja selkeä rakenne, navigaatio sekä suuri liiketoimintaa tukeva tietomäärä. Yhtenäisen intranetkulttuurin edistämisen lisäksi vuonna 2003 Sintran painopistealueina ovat hajautetun ylläpidon kehittäminen sekä uusien palvelujen tuominen osaksi Sintran sähköistä työpöytä.

S-kanava on S-ryhmän palveluportaali, josta S-ryhmän tarjoamat verkkopalvelut löytyvät helposti yhdestä osoitteesta. S-kanavan kehittämisen painopiste on siirtynyt entistä selkeämmin liiketoiminnan tukemiseen ja asiakasomistajien palvelemiseen. S-kanavan painopisteen muutos on näkynyt selvästi myös palvelun kävijämäärässä, joka kasvoi eri kävijöillä mitattuna noin 80 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. S-kanavan osalta vuonna 2002 keskityttiin ensisijaisesti kehittämään ja parantamaan jo olemassa olevia palveluita. Vuoden 2003 aikana S-kanavaa tullaan uudistamaan asiakasomistajia entistä paremmin palvelevaksi asiointi- ja viestintäkanavaksi.

Yksikkö käynnisti syksyllä 2002 yhdessä SOK Tietohallinnon kanssa S-portaali-hankkeen, jonka tarkoituksena on luoda pohja S-ryhmän verkkopalvelujen monivuotiselle kehittä-

S-ryhmään liittyi vuoden aikana lähes 100 000 uutta asiakasomistajaa.

miselle. S-portaali tulee vaikuttamaan S-ryhmän nykyisiin intranet-, extranet- ja julkisiin palveluihin sekä niitä koskevaan verkkoarkkitehtuuriin.

Lähialuetoiminnot

SOK:n lähialuetoiminta sisältää liiketoiminnan, osakkuusyhtiöt ja yhteistyösuhteet Baltian alueella ja Venäjällä. Yksikkö vastaa lähialuestrategian sekä toiminnan kehittämistä ja koordinoinnista lähialueilla.

Toimintavuonna jatkettiin Baltian alueelle kohdistuvaa investointisuunnittelua ja liiketoiminnan laajentamista market-, auto- ja maatalouskaupassa.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y.

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL r.y:n käytännön toiminnasta vastasi SOK:n osuustoimintaosasto. Liitolla ei ole omia toimihenkilöitä. Liiton tehtävänä on mm. edistää osuustoiminnallisten näkökohtien toteutumista S-ryhmän käytännön työssä, edesauttaa osuuskauppoja niiden pyrkimyksissä lisätä osuuskuntamuotoisen hallinnon toimivuutta ja parantaa S-ryhmän eri osien yhteistoimintaa. Liiton jäseninä ovat kaikki S-ryhmän osuuskaupat ja SOK.

SOKL:n hallitukseen kuuluivat osuuskauppojen edustajina puheenjohtajana asianajaja Jukka Huiskonen, varapuheenjohtajana varatuomari Marja Lehtiranta (24.4. saakka), sekä jäsenenä sijoitusjohtaja Tuula Entelä (24.4. alkaen), kansanedustaja Tytti Isohookana-Asunmaa, toimitusjohtaja Pekka Kangasmäki, lehtori Ulla Kurvinen (varapuheenjohtaja 23.5. alkaen), maanviljelijä Simo Kutinlahti (24.4. alkaen), professori Kauko Mikkonen, toimitusjohtaja Otto Mikkonen (24.4. saakka), toimitusjohtaja Håkan Smeds, kunnanjohtaja Heikki Taimi, varatuomari Juha Vuorenhela sekä SOK:n edustajina vuorineuvos Jere Lahti (24.4. saakka), pääjohtaja Kari Neilimo (24.4. alkaen) ja järjestöneuvos Tapio Peltola.

Hallinnon koulutusta S-ryhmän tasolla toteutettiin yhteistyössä Jollas Instituutin kanssa. Vuoden aikana pidettiin kaksi valtakunnallista hallinnon koulutustilaisuutta Helsingissä. Lisäksi järjestettiin runsaasti osuuskauppakohtaisia koulutus tapahtumia ja kehittämisseminaareja hallintoneuvostojen ja hallitusten jäsenille.

Alueosuuskauppojen hallinnossa toimi vuoden lopussa 1 553 asiakasomistajaa, joista hallituksen jäseninä 81 henkilöä, hallintoneuvostoissa 451 henkilöä ja edustajistoissa 1 021 henkilöä.

Osuuskuntalain uudistustyö saatiin päätökseen loppuvuodesta 2001. Eduskunta hyväksyi lain joulukuussa ja se tuli voimaan 1.1.2002. Keväällä 2002 osuuskaupat muuttivat omat sääntönsä mallisääntöjen pohjalta uuden lain mukaisiksi. Kaikkien alueosuuskauppojen säännöt tulivat voimaan ja merkittiin kaupparekisteriin 1.7.2002. Säästökassatoimintaa harjoittavien paikallisosuuskauppojen säännöt merkittiin rekisteriin syksyn kuluessa.

Sääntömuutos toi mukanaan merkittäviä uudistuksia mm. jäseneksi liittymiseen ja jäsenyyden lakkaamiseen, osuus-

maksuihin sekä hallintoelinten työnjakoon. Osuusmaksu korotettiin alueosuuskaupoissa pääsääntöisesti viidestäsadasta markasta sataan euroon rahastokorotuksella. Asiakasomistajien näin taloudellisena etuna saama rahastoanti oli kokonaisuudessaan yhteensä 15,5 milj. euroa.

Aikaisempien vuosien tapaan osuuskauppoja avustettiin muissa sääntömuutos- ja kaupparekisteriasioissa. Lisäksi osuustoimintaosasto osallistui lukuisiin osuuskauppojen järjestämiin hallinnon ja sidosryhmien tilaisuuksiin.

Edustajiston vaali pidettiin Helsingin Osuuskauppa HOK:ssa, Osuuskauppa Arinassa, Osuuskauppa Keulassa ja Osuuskauppa OSLA Handelslagissa. Osuuskauppoja avustettiin vaalin toimeenpanossa ja tuloslaskennassa. Äänestysviikoksi oli keskimäärin 25 prosenttia. Erilaisten asiakasomistajien aktivointitoimien johdosta äänestysprosentti monella osuuskaupalla nousi edellisistä vaaleista. Helsingin Osuuskauppa HOK:n vaalissa äänesti yli 60 000 asiakasomistajaa. Kaikissa vaalin järjestäneissä osuuskaupoissa pidettiin uusille edustajiston jäsenille perehdyttämis- ja koulutustilaisuus joko kokousten yhteydessä tai erillisenä tapahtumana.

S-ryhmän kahdeksas valtakunnallinen Kauppiaspäivä järjestettiin 15.6. Helsingissä Finlandia-talolla ja Jollas Instituutissa. Päivän eri tilaisuuksiin osallistui noin 1 300 vastullisissa esimiestehtävissä olevaa henkilöä osuuskaupoista ja SOK-yhtymästä sekä hallinnon ja johdon edustajia.

Kansainväliset osuustoiminnalliset järjestöyhteydet hoidetaan Suomen Kuluttajaosuustoiminnan Liiton KOL:n nimissä. Liitto on Kansainvälisen Osuustoimintaliiton ICA:n sekä Brysselissä toimivan kuluttajaosuustoiminnan etujärjestön EURO COOP:n jäsen. ICA:han kuuluu 236 jäsenyhteisöä 93 maasta ja sillä on jäsenyhteisöissään yli 730 miljoonaa jäsentä. Anne Santamäki on ICA Euroopan varapuheenjohtaja.

EURO COOP:ssa on jäsenenä 11 EU-maan ja liitännäisjäsenenä neljän itäisen Keski-Euroopan maan kuluttajaosuustoiminta. EURO COOP edustaa yhteensä yli 3 200 osuuskuntaa ja niiden 21 miljoonaa jäsentä. EURO COOP:n painoarvo Brysselissä on voimakkaassa kasvussa ja sen toiminta on päätetty KOL:n keskeiseksi painopistealueeksi.

Luottamushenkilöiden määrä S-ryhmän alueosuuskaupoissa (ilman toimikuntia)

	Miehet	Naiset	Yhteensä
Hallitus	63	18	81
Hallintoneuvosto *)	274	177	451
Edustajisto *)	480	541	1 021
Yhteensä	817	736	1 553

*) sis. (osuuskaupan) toimihenkilöjäsenet

*SA-valmennuspäivä aloitettiin hakemalla ryhmähenkeä ja rentoa tunnelmaa.
Ryhmätoissa pohdittiin mm. S-ryhmän eri ketjujen asiakaslupauksia.*

HENKILÖSTÖ- JA VIESTINTÄTOIMINNOT

Aino Toikka

Henkilöstö- ja viestintätoiminnot -ryhmään kuuluivat henkilöstöyksikkö, koulutus, työterveyspalvelut, S-Julkaisut ja tiedotus. Henkilöstö- ja viestintätoimintojen johtajana toimi filosofian maisteri Aino Toikka.

Henkilöstöyksikkö

Henkilöstöyksikkö vastasi henkilöstöresursseihin ja työsuhteisiin liittyvistä keskitetyistä palveluista ja ohjauksesta.

S-ryhmän Työnantajat SOKTA ry vastasi S-ryhmän työmarkkinayhteistyöstä ja edustuksesta työnantajaliitoissa. SOKTA toimii henkilöstöyksikön yhteydessä.

Syksyllä 2002 uudistettiin S-ryhmän henkilöstöstrategia. HR-toimintomallia täsmennettiin, jotta se tukee entistä tehokkaammin S-ryhmän liiketoimintaa. SOK:n henkilöstöyksikkö tulee toimimaan HR-toiminnon ohjausyksikkönä.

Yhteistyössä alueosuuskauppojen kanssa rekrytoitiin kaksi kenttäkoulutusryhmää: helmikuussa aloittaneeseen kaupallisen kenttäkoulutuksen korkeakouluryhmään valittiin 8 koulutettavaa ja kesäkuussa aloittaneeseen ammattikorkeakouluryhmään 11 koulutettavaa. Kenttäkoulutusohjelmilla varmistetaan avainhenkilöiden jälkikasvua ja tarvittavaa osaamista S-ryhmän eri toimialoilla ja paikkakunnilla.

Palkankorotukset toteutettiin 1.3.2002 alkaen kaupan sekä majoitus- ja ravitsemisalalan työehtosopimusten mukaisina. Peruspalkkausta täydennettiin eri yksiköissä soveltamalla tulos- ja kannustepalkkausta. Kannustejärjestelmien tavoitteena on motivoida henkilöstöä entistä parempiin suorituksiin ja paljasta tuloksellisuudesta ja osaamisen kehittämisestä.

Jollas Instituutti

Jollas Instituutti toimii S-ryhmän valmennus- ja oppimiskeskusena. Se on ammatillinen erikoisoppilaitos, joka kouluttaa S-ryhmään kuuluvien alueosuuskauppojen ja SOK-yhtymän henkilökuntaa. Jollas Instituutti tarjoaa valmennus- ja koulutuspalveluita kaikille S-ryhmän ketjuille ja henkilöstöryhmille. Toiminnan pääpaino on S-ryhmästrategioita tukevassa koulutuksessa, jota suunnitellaan yhteistyössä kentän ja

ketjuohjausten kanssa. Opiskelijapäiviä oli vuonna 2002 lähes 30 000 kappaletta.

Vuoden 2002 toiminnassa painottuivat esimiesvalmennukset sekä valtakunnallinen Sinulle Asiakas -valmennusohjelma. Uusia valmennustuotteita olivat mm. syksyllä aloitettu ketjujohtamisen valmennusohjelma, asiantuntijoiden perusvalmennus, johtamisen erikoisammattitutkintoon valmistava valmennus sekä pilottihankkeena verkko-opiskeluympäristössä toteutettu marketkaupan perehdytysohjelma. Sokos-hotellien laadun parantamiseksi kehitetty S-mittarivalmennus uusittiin ja päivityskierros käynnistettiin. Vuoden aikana aloitettiin myös hygieniapassiin liittyvä koulutus ja testien vastaanotto.

Valmistavaa ammatillista koulutusta järjestettiin myynnin ja taloushallinnon ammattitutkintoon sekä kaupan esimiehen, ruokamestarin, johtamisen ja hotelli-, ravintola- ja suurtaulosesimiehen erikoisammattitutkintoon. Lisäksi järjestettiin oppisopimuskoulutukseen liittyviä näyttötilaisuuksia myyjille, ruokamestareille ja kaupan esimiehille. Vuonna 2002 Jollas Instituutin valmennusohjelmiin osallistui lähes 400 oppisopimusopiskelijaa.

Merkittävin vuoden 2002 projekti oli Sinulle Asiakas 2002 -valmennusohjelma teemalla ”Asiakasomistajuus kannattaa”. Projekti toteutettiin yhteistyössä SOK:n asiakasomistajapalveluiden kanssa. Valmennuksella tuettiin S-ryhmän henkilöstön osaamista ja taitoja asiakasomistajuudessa. Ohjelma tavoitti vuonna 2002 noin 15 000 s-ryhmäläistä. Ensimmäistä kertaa mukana oli myös useiden alueosuuskauppojen hallintoa sekä yhteistyökumppaneiden henkilöstöä. Ohjelma jatkuu vuonna 2003.

Vuoden 2003 valmennuksissa painopisteinä tulevat olemaan esimiesvalmennukset sekä kilpailustrategioiden ja liikeideoiden pohjalta rakennetut toimialakohtaiset valmennukset. Ketjutoiminnan vahvistamiseen rakennettu valmennuskokonaisuus sekä verkko-opiskelu kustannustehokkaana valmennusmuotona tulevat vastaamaan kilpailuympäristön muutosten tuomiin haasteisiin. Tiedon hallinta ja hyödyntäminen, etenkin asiakastiedon osalta, on myös keskeisenä teemana vuoden 2003 valmennuksissa.

Työpaikkaterveydenhuolto

Työterveyshuolto kehittää henkilöstön hyvinvointia mm. säännöllisten terveystapaamisten avulla. Näiden yhteydessä etsitään elämän voimavaroja sekä tuetaan työn- ja elämänhallintaa. Toimintaan kuuluu työterveyspainotteinen sairaanhoito.

S-Työvirevalmennus on ollut työterveyshuoltotoiminnan yhtenä painopisteinä toiminnan jatkuessa osana yksiköiden jokapäiväistä toimintaa.

Työterveyshuollon ATK-järjestelmiä ajanmukaistettiin useissa yksiköissä siten, että ohjelmat tukevat tulevaisuudessa paremmin toiminnan kehittämistä sekä tuloksellisuuden ja laadun arviointia.

S-julkaisut

Yhteishyvän 98. toimintavuosi oli menestyksekkäs. Asiakasomistajien äänenkannattajana ja yhteydenpitovälineenä S-ryhmän jäsenkuntaan toimiva lehti on 1 335 miljoonalla lukijallaan jo Suomen toiseksi luetuin aikakauslehti. Myös muilla mittareilla lehti menestyi hyvin: Yhteishyvä nousi lukijoiden silmissä parhaaksi ideoiden ja ostosvinkkien lähteeksi kaikista Suomen aikakauslehdistä (ALL ja Suomen Gallup/tutkimus 2002). Ilmoitusvolyymitään Yhteishyvä on Suomen suurimpia aikakauslehtiä: sen osuus asiakaslehtien ilmoitusmarkkinoista nousi vuonna 2002 ensi kertaa yli 50 prosenttiin.

Vuonna 2002 Yhteishyvä ilmestyi 12 kertaa. Lehden sivumäärä oli liitelehtineen keskimäärin 182 sivua. Lehden keskimääräinen painosmäärä vuonna 2002 oli 880 000 kappaletta, vuoden lopussa jo 910 000 kappaletta.

Yhteishyvän joka numerossa julkaistiin erillinen Ruokalehti. Vuoden aikana julkaistiin lisäksi kuusi muuta liitelehteä teemoina asuminen, puutarha, kauneus, vapaa-aika sekä kodin tekniikka.

Lehteä kohdennettiin osuuskauppakohtaisesti vaihtosivujen ilmoituksia ja toimituksellista aineistoa varioimalla sekä lisäkansien ja liitteiden avulla.

Yhteishyvän ruotsinkielinen sisarlehti Samarbete on ilmestynyt sekkin jo 93 vuoden ajan. Samarbeten liitteenä julkaistaan Ruokalehden ruotsinkielistä versiota Matbladetia. Samarbeten keskimääräinen painos vuonna 2002 oli 32 500 kappaletta.

Molemmat lehdet tuotettiin yhteistyössä Sanoma Magazines Business Median kanssa.

Yhteishyvä-lehden verkkopalvelu www.yhteishyva.net laajeni kesäkuun alussa Menovinkki-palvelulla. Sieltä löytyvät yleisten menovinkkien lisäksi S-ryhmän tärkeimmät asiakastapahtumat, tapahtumista S-Etukortilla saatavat edut ja S-ryhmän hotellien hotellipaketit. Muut yhteishyva.net-sivujen palvelut ovat Ruokamaailma, Puutarhamaailma ja nuorille suunnattu www.s-zone.net.

S-ryhmän verkkoportaali www.s-kanava.net luopui vuoden alussa toimituksellisesta aineistosta sivuillaan, ja sen toimituksellinen sisältö keskittyi S-julkaisujen tuottamille sivuille.

S-ryhmän henkilöstön ammattilehti Ässä ilmestyi 11 kertaa vuonna 2002. Lehti tuki S-ryhmän strategioiden jalkauttamista ja henkilöstön osaamisen kehittämistä antamalla laajasti tietoa S-ryhmän liiketoiminnasta sekä kaupan toimintaympäristön muutoksista.

Ässän teemakokonaisuuksissa käsiteltiin ajankohtaisina aiheina muun muassa markkinointia, turvallisuutta, henkilöstön kehittämistä, myymäläsuunnittelua, kaupan työn muutosta sekä kaupan kansainvälistymistä.

SOK-yhtymän henkilöstölehti S-viesti ilmestyi 11 kertaa vuonna 2002. Lehti siirrettiin ilmestyväksi pdf-muodossa myös S-ryhmän intranetissä Sintrassa.

Tiedotus

Tiedotusyksikkö vastasi SOK-yhtymän ja S-ryhmän toiminnan tiedottamisesta eri sidosryhmille. Kaupan alan tapahtumista julkisuudessa käytyyn keskusteluun osallistuttiin tarjoamalla tietoa ensi sijassa tiedotusvälineille. SOK-yhtymän vuosikertomus ja osavuositiedotus julkaistiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Henkilöstö

Tilikauden aikana SOK-yhtymän kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä oli 4 126 henkilöä. SOK-yhtymän henkilömäärä oli vuoden 2002 lopussa 4 645 henkilöä, josta SOK:n henkilöstöä oli 505 (10,9 %) ja tytäryhtiöiden 4 140 (89,1 %) henkilöä. Henkilömäärä lisääntyi edellisvuotisesta 108 henkilöllä (2,4 %).

Henkilökunnan määrää lisäsivät syksyllä 2002 Tallinnassa avatut kaksi Prismaa. Toisaalta henkilömäärää vähensivät HOT Kodintekniikka Oy:n lopettaminen ja Kuusinen Oy:n liiketoiminnan myynti.

SOK-yhtymän henkilöstö 31.12.2002

	Määrä	Jakauma %	Muutos
SOK-YHTYMÄ			
Kenttäryhmä	1 606	34,6	+317
Erikoisliikeryhmä	2 134	45,9	-264
Autokaupparyhmä	512	11,0	+35
Hallintoryhmä	189	4,1	-2
Pääjohtajan yksiköt	14	0,3	±0
Kehitysjohtajan yksiköt	123	2,7	+21
Henkilöstöjohtajan yksiköt	67	1,4	+1
SOK-YHTYMÄ YHTEENSÄ	4 645	100,0	+108
TYTÄRYHTIÖT	4 140	89,1	+97
SOK	505	10,9	+11

Työsuhteet

Valtaosa SOK-yhtymän henkilöstöstä toimi vuoden 2002 lopussa vakituisessa työsuhteessa (93,1 %). Kokoaikaisessa työsuhteessa oli 73 prosenttia ja osa-aikaisessa 27 prosenttia henkilöstöstä. Edellisvuoteen verrattuna vakituisten työsuhteiden määrä nousi noin 2,8 prosenttia ja kokoaikaisien 0,3 prosenttia lähinnä Tallinnan uusien Prismojen avautumisen johdosta.

Sukupuolijakauma

SOK-yhtymän henkilöstöstä oli vuoden 2002 lopussa 40 prosenttia miehiä ja 60 prosenttia naisia.

Henkilöstö toimiryhmittäin

Suurimman toimiryhmän SOK-yhtymässä muodostivat työntekijät, joita työskentelee etenkin hotelli- ja ravintola-alalla sekä Sokos-tavarataloissa. Työntekijöiden ja toimihenkilöiden ryhmään kuuluvista henkilöistä valtaosa oli naisia.

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖKATSAUS 2002

Ikärakenne

SOK-yhtymän henkilöstön keski-ikä vuonna 2002 oli 39 vuotta. Keski-ikä on noussut yhdellä vuodella edellisestä vuodesta. Miesten ja naisten välillä ei ollut ikärakenteessa yhtymätasolla merkittäviä eroja. Sen sijaan yhtiökohtaisia eroja on edelleen: nuoria työskentelee eniten hotelli- ja ravintolatoiminnoissa sekä Baltian vähittäiskaupassa.

Henkilöstön työhyvinvoinnin ja osaamisen kehittäminen

S-ryhmän sisäisestä valmentamisesta ja kehittämisestä vastaa Jollas Instituutin kursseilla ja valmennuksissa kävi vuonna 2002 noin 3 000 SOK-yhtymäläistä opiskelijaa ja yhteensä koulutuspäiviä oli noin 5 500. Merkittävimmät kurssipanokset olivat mm. S-mittarivalmennus eri hotelleille sekä eri yksiköiden erilaiset tiimivalmennukset.

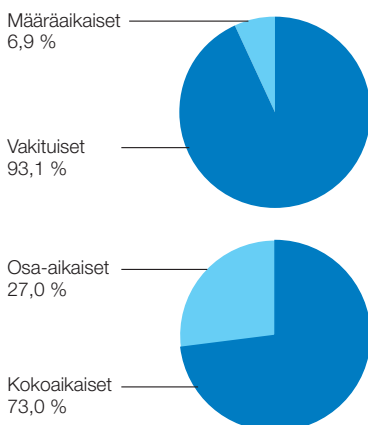
Toimintavuonna 2002 SOK:ssa, Oy Maan Auto Ab:ssa ja Automaa Oy:ssä tehtiin laaja henkilöstötutkimus. Samalla suunniteltiin ”Hyvä s-ryhmäläinen työpaikka” -kyselymallia, jonka pohjaksi luotiin hyvän työpaikan kriteerit ja jota tullaan käyttämään koko S-ryhmässä vuodesta 2003 alkaen.

S-Työvire 2000 -ohjelma jatkui SOK:n Työterveys-yksikön vetämänä niille yksiköille, jotka tulivat mukaan vuoden 2002

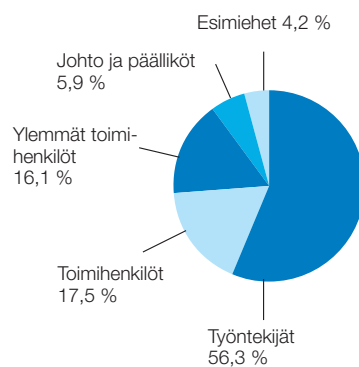
aikana. Työterveyshenkilöstölle pidettiin kaksi jatkoseminaria ja yhdessä Jollas Instituutin kanssa tehtiin kysely ohjelman hyödyistä ja tuloksista.

Vuonna 2002 käynnistettiin koko S-ryhmän henkilöstölle suunnattu SA-valmennus teemalla ”Asiakasomistajuus kannattaa!”. Valmennuksen tavoitteena oli, että jokainen osallistuja sisäistää asiakasomistajuuden perustiedot ja -taidot ja pystyy edistämään asiakasomistajuuden perusajatuksia entistä paremmin omassa työssään. Tähän valmennukseen tulee osallistumaan myös koko SOK-yhtymän henkilöstö.

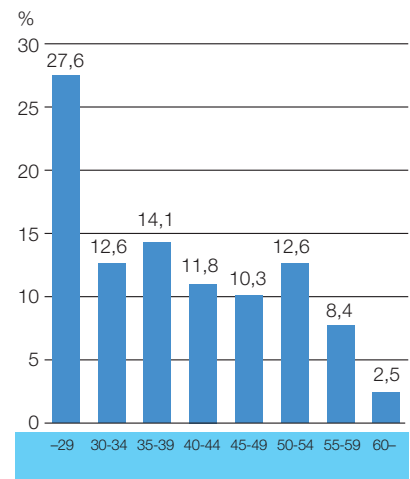
TYÖSUHTEET SOK-YHTYMÄSSÄ
31.12.2002

SOK-YHTYMÄN HENKILÖSTÖ
TOIMIRYHMITÄIN 31.12.2002

SOK-YHTYMÄN IKÄRAKENNE
31.12.2002

Lähtökohdat

Tässä katsauksessa tarkastellaan SOK-yhtymän ympäristöasioiden kehittämistyötä vuonna 2002. Tarkastelussa keskitytään ympäristöjohtamiseen, henkilöstön ympäristöosaamiseen, kiinteistöihin, energian ja veden käyttöön, hankintaan ja logistiikkaan, valikoimiin, pakkauksiin, jätehuoltoon, asiakkaille tarjottaviin kierrätyspalveluihin, ympäristöviestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön. Vuoden 2002 keskeisiä painopiste-alueita olivat polttonesteen jakeluasemien mittarikiintiin tehdyt laajat ympäristöinvestoinnit sekä teknisten ympäristötavoitteiden laatiminen ABC-liikennemyymälä- ja Sokos Hotels -ketjuille. Yksityiskohtaisemmat ympäristötiedot esitetään huhtikuussa 2003 julkaistavassa SOK-yhtymän ympäristöraportin sekä painetussa että internetversiossa.

Ympäristöjohtaminen

Ympäristöjohtamisessa jatkettiin vuonna 1999 päivitetyn S-ryhmän ympäristöpolitiikan maastouttamista. Ympäristöpolitiikan keskeisiä periaatteita ovat jatkuva parantaminen ja henkilöstön ympäristötiedon ylläpito ja kehittäminen. Selkeänä tavoitteena on kehittää S-ryhmän toimintoja kestävä kehityksen periaatteiden pohjalta.

S-ryhmässä ympäristöasioiden hoito ja käytännön toteutus on sekä SOK-yhtymän yksiköiden että osuuskauppojen vastuulla. SOK:n tehtävänä on koordinoita ja tarjota asiantuntijapalveluita ympäristöasioissa kaikille s-ryhmäläisille. SOK:n yrityssuunnitteluyksikössä ympäristöalan asiantuntijoina toimivat ympäristöpäällikkö ja ympäristösuunnittelija. Heidän ohella jokaiseen SOK-yhtymän liiketoimintayksikköön on nimetty ympäristöasioiden vastuuhenkilö. Joissakin yksiköissä on lisäksi erillinen ympäristötyöryhmä tai ympäristöasiat käsitellään johtoryhmässä. Ympäristöasioiden kehittämisessä keskeinen rooli on ympäristökoordinointi-työryhmällä, johon kuuluvat yksiköiden vastuuhenkilöt sekä yhtymän ympäristöasiantuntijat. Vuonna 2002 työryhmä kokoontui 4 kertaa.

Järjestelmällinen ympäristötyö perustuu yhdenmukaiseen toimintatapaan ja sitä kautta voidaan luoda yhteinen ymmärrettävä ympäristökieli. SOK:n yrityssuunnitteluyksiköllä on ohjauksvastuu ympäristöpolitiikan viemisestä käytännön tasolle eri liiketoimintayksiköissä. Ympäristöpolitiikan pohjalta on johdettu ympäristönäkökohdat, joiden perusteella jokainen yksikkö on asettanut selkeät päämäärät ja tavoitteet. Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi on kuvattu aikataulut, vastuuhenkilöt sekä toimenpiteet, jotka on päätetty tehdä ja joiden tekeminen on käytännössä mahdollista olemassa olevien resurssien puitteissa. Edellä kuvattu järjestelmällinen toimintatapa liittyy ympäristöasiat osaksi jokapäiväistä päätöksentekoprosessia.

Päätöksenteon pohjaksi tarvitaan tunnuslukuja ja vertailutietoja, siksi SOK-yhtymässä käytännön ympäristötekojen kuvaamiseksi on otettu käyttöön mm. energian ja veden kuluksiin sekä jätemääriin liittyviä ympäristötunnuslukuja. Ympäristötunnuslukujen kautta siirrytään kohti ympäristölaskentaa, joka on ympäristöinformaation tuottamisjärjestelmä yrityksen ympäristövaikutusten mittaamiseen. Siinä toiminnan suorituskykyä arvioidaan perinteisestä laskentatoimesta poi-

keten pidemmällä aikavälillä, ja tavoitteena on osoittaa, mikä vaikutus tietyllä ympäristöteolla tai toiminnolla on yrityksen tulokseen sekä selvittää voivatko sekä yritys että ympäristö hyötyä samanaikaisesti. S-ryhmätasoisien ympäristölaskennan kehittämistyö käynnistyi vuonna 2002.

SOK-yhtymän eri yksiköissä ympäristöohjelmat ja niihin pohjautuneet useat ympäristöprojektit ovat luoneet vankan perustan järjestelmälliselle ympäristöasioiden hoidolle. Vaikka järjestelmällisessä ympäristöasioiden hoidossa noudatetaan kansainvälistä ISO 14001 -ympäristöstandardia, ei pääasiallisena tarkoituksena ole sertifioida ympäristöjärjestelmää. Sertifiointi on perusteltua, mikäli se tuottaa selkeää lisäarvoa toiminnalle. Hankkija-Maatalous Oy:n siemen- ja viljakauppa sai vuonna 1999 laatu- ja ympäristösertifikaatin ja siementuotanto vastaavasti vuonna 2000 laatu- ja ympäristösertifikaatin. Inex-konsernilla on ISO 14001 -standardin mukaiset ympäristöjärjestelmät Inex Partners Oy:n Kilon ja Hakkilan logistiikkakeskuksissa sekä Meira Novan Piispankylän logistiikkakeskuksessa.

Henkilöstön ympäristöosaaminen

Henkilökunnan ympäristötiedon lisääminen ja ylläpito ovat olleet voimakkaasti mukana vuoden 2002 toiminnassa. Tietoa on välitetty koulutuksen, seminaarien, viestinnän, raportoinnin, pilotointien ja viranomaisyhteistyön avulla. Ympäristöalan koulutusta on toteutettu yhteistyössä Jollas Instituutin ja S-ryhmän yksiköiden kanssa. Jollaksessa ympäristöasiat ovat olleet mukana mm. avausvalmennuksissa, hallinnon koulutuspäivillä, kaupallisessa kenttäkoulutuksessa, johtoryhmäseminareissa sekä myynnin ja liikennemyymälämyynnin ammattitutkinnoissa.

Lisäksi yksiköillä on ollut omaa sisäistä koulutusta mm. yhteistyössä tavarantoimittajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Ympäristöasioita on markkinoitu henkilökunnalle Ässä-lehden, nettisivujen ja SOK-yhtymän ympäristöraportin välityksellä. Myös erilaiset ammattilehdet, oppaat, esitteet, konseptit, messut ja työryhmät ovat olleet tärkeitä tiedonlähteitä.

Kiinteistöt

Ympäristöasioiden huomioon ottaminen on ollut voimakkaasti esillä S-ryhmän kiinteistöjen uudis- ja korjausrakentamiskohdeissa sekä ylläpitopalvelujen ja huollon kehittämisessä. SOK Kiinteistötoiminnot on osallistunut kiinteistö- ja rakennusalan edelläkävijäohjelmiin. Keväällä 2002 päättyneessä ympäristöohjelma ProGresSissa määriteltiin toimiala- ja yrityskohtaiset tunnusluvut. ProGresS osoitti, että Suomessa tarvitaan rakennusten ympäristöluokitukseen liittyvä työkalu.

Vuonna 2002 otettiin koekäyttöön PromisE, jota voidaan käyttää rakennusten ympäristöominaisuuksien luokitteluun ja vertailuun. Alkuvaiheessa sen on tarkoitus olla yrityksen itsearvioinnin työkalu. Tulevaisuudessa kiinteistöjen omistajat, käyttäjät ja sijoittajat voivat arvioida ja vertailla PromisE:n avulla kiinteistöjen ympäristöominaisuuksia. SOK Kiinteistötoiminnot on osallistunut hankkeen ohjausryhmän työhön kaupakiinteistöjen asiantuntijana. Vuoden 2002 lopulla koelokiteltiin Osuuskauppa Seudun Nummelan Prisma ja käynnis-

tehtiin Kauppakeskus Myllyn koeluokitus Raisiossa.

Sokos Hotels- ja ABC-ketjuille laadittiin tekniset ympäristötavoitteet, jotka toimivat rakennuttamisessa suunnittelun ohjauksen työkaluna. Ympäristötavoitteet määritetään rakennuspaikalle, rakennukselle ja rakentamisprosessille. Sokos Hotels -ketjussa teknisiä ympäristötavoitteita on sovellettu käytäntöön hotelli Arinan rakennushankkeessa Oulussa, hotelli Vantaan laajennushankkeessa Tikkurilassa ja hotelli Rikalan laajennushankkeessa Salossa. ABC-ketjussa käyttöönotto tapahtuu vuonna 2003 käynnistyvissä hankkeissa.

Vuoden 2002 aikana polttonesteen jakeluasemilla tehtiin mittavia ympäristöinvestointeja, jotka liittyivät Kauppa- ja teollisuusministeriön vaarallisten kemikaalien varastointia koskevaan päätökseen. Muutostyöt kohdistuivat jakeluasemien mittarikentän maaperän ja pohjavesien suojaamiseen ja bensiinihöyryjen talteenottoon. Kaikkiaan ympäristöinvestointeja mittarikenttiin tehtiin parissasadassa S-ryhmän liikennemyymälä- ja automaattiyksiköissä.

Energian ja veden käyttö

SOK Kiinteistötoiminnot on mukana vapaaehtoisessa kiinteistö- ja rakennusalan energiansäästösopimuksessa (KRESS). Sopimus edellyttää yritykseltä energiankäytön tilanneselvitystä, tehostamissuunnitelman laatimista, suunnitelman mukaisia tehostamistoimenpiteitä ja vuosittaista raportointia. Kaupan alaa koskevat energiatieteiset suunnitteluratkaisut liittyvät pääosin ilmanvaihtoon, valaistukseen ja kylmäsäilytykseen. Energiankäyttöä tehostamalla on voitu vähentää merkittävästi energiakustannuksia ja samalla ympäristön kuormitusta. Alan asiantuntijaorganisaatiot tarjoavat energiankulutuksen reaaliaikaista seurantapalvelua internetin kautta kiin-

Riibimäellä ABC-liikennemyymälä Karavaanin mittarikentälle asennettiin lokakuussa muovikalvo suojaamaan maaperää ja pohjavesiä.

teistöille. SOK:n omat liiketoimintakäytössä olevat kiinteistöt ja osa osuiskauppojen kiinteistöistä hyödyntävät tätä palvelua.

Hankinta ja logistiikka

Hankintaan ja logistiikkaan liittyvien toimintojen kehitys on nähtävä myös käytännön ympäristötekona. Koska Suomi on harvaanasuttu ja suurten välimatkojen maa, on sekä taloudellisesti että ympäristön kannalta järkevää toimittaa tuotteet käyttäjilleen mahdollisimman rationaalisesti turhaa kuljettamista, pakkaamista ja purkamista välttäen. Kaupan ja teollisuuden välinen yhteistyö tehostaa tiedon hallintaa ja antaa entistä paremmat mahdollisuudet suunnitella logistisia toimintoja.

Yli puolet S-ryhmän ketjujen myymästä päivittäistavarasta kulkee myymälöihin Inex Partners Oy:n hankinnan, varastoinnin ja jakelun kautta. S-ryhmän ja Inexin yhteistyö ympäristöasioissa on tärkeä osa koko logistiikkaketjua. Hyvä esimerkki toimivasta yhteistyöstä on tuoretuotteiden muovinen kierrätyslaatikko Transbox. Tuotteet kulkevat laatikossa tavaran toimittajalta kuljetusketjun kautta myymälään, jossa tuotteet voidaan suoraan ilman tarpeettomia välikäsitteilyjä viedä myyntiin. Transboxin ansiosta on vähennetty pakkausjätteen määrää, helpotettu käsittelytyötä, säästetty aikaa ja vältetty tuoretavaran laadun heikkenemistä. Suomen Logistiikkayhdistys ry myönsi "Vuoden 2002 logistiikkayritys" -tunnuksen Inex Partners Oy:lle.

Inex Partners Oy on vuoden aikana vähentänyt 50 prosenttia PVC-muovin määrää tuotituotteiden pakkauksissa. Myymälä- ja kuljetuspakkausissa on luovuttu alumiinin ja EPS-muovin (styrox) käytöstä lähes kokonaan.

Intrade Partners Oy toimii S-ryhmän ketjujen käyttötavaroitten hankinta- ja logistiikkayhtiönä. Yhtiön päätehtävänä on tarjota asiakasketjuilleen hinta-laatusuhteiltaan kilpailukykyisiä tuotteita sekä laadukasta toiminnallista palvelua.

Pakkausvaatimuksissa korostetaan liiallisen pakkaamisen välttämistä ja kierrätettävien tai muuten hyödynnettävien pakkausmateriaalien käyttämistä. PVC-muovin käytöstä pakkaamisessa pyritään kokonaan eroon ja EPS-muovin käyttö halutaan minimoida ja korvata kuitupohjaisilla pakkausratkaisuilla. Asiakasketjujen omien merkkien pakkauksissa ei käytetä PVC- eikä EPS-muovia. Pakkausmateriaali ja sen kierrätettävyys on merkittävä EU-käytännön mukaisesti. Ympäristöä vähemmän kuormittavilla tuotteilla on oltava kansallisesti tai kansainvälisesti hyväksytyt ympäristömerkintä. Tavaran toimittajille on ohjeissa kohdistettu ympäristö- ja eettiset vaatimukset, jotka otetaan huomioon uuden toimittajan arvioinnissa. Intrade Partners Oy vastaa siitä, että hankitut tuotteet ja niistä annetut informaatiot ovat ympäristölainsäädännön ja -vaatimusten mukaisia.

Valikoimat

Valikoimissa ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä on jatkuvassa kasvussa. Elintarvikesektorilla luomutuotteet ovat vakiinnuttaneet asemansa. Valtakunnallisissa ketjuvalikoimissa oli vuoden 2002 lopussa noin 180 luomutuotetta. Parhaim-

millaan toimipaikkojen luomutuotteiden määrä on ylittänyt 400 tuotteen rajan.

Käyttötavarapuolen ympäristömerkityt tuotteet koostuvat Pohjoismaisella Joutsenmerkillä, EU:n kukalla ja FSC-sertifikaatilla merkityistä tuotteista. Vuonna 2002 lähes 1 000 tekstiilivalikoimatuotteella oli Öko-Tex 100 -standardin mukainen tuoteturvallisuusmerkki ”Turvallinen tekstiili – tutkitusti haitta-aineeton”. Rakennustarvikkeissa ovat yleistyneet tuotteiden ympäristöselosteet.

Syksystä 1999 lähtien on markkinoilla ollut Reilun kaupan tuotteita, joiden kriteereistä tunnetuin on lapsityövoiman kieltäminen. Norsumerkillä merkityillä tuotteilla on myös tiukat ympäristökriteerit: torjunta-aineita käytetään mahdollisimman vähän ja vesistöjä ja maaperää suojellaan tarkkojen määräysten mukaan. Osa Reilun kaupan tuotteista täyttää myös luomutuotteille asetetut vaatimukset, mistä maksetaan viljelijöille lisähintaa. Vuonna 2002 marketkaupan valikoimista löytyi norsumerkittyä kahvia, teetä, kaakaota, hunajaa, suklaata, soke-ria ja banaania. Reilun Kaupan banaani on saavuttanut jopa 7 prosentin markkinaosuuden banaanien marketkaupassa.

Perinteisten muovi- ja paperikassien ja -pussien rinnalle on valikoimiin otettu asiakkaille myytävät maissitärkkelyksestä valmistetut biohajoavat kauppakassit ja hedelmä- ja vihan-nespussit.

Maatalouskaupassa Agrimarket-ketjun siemenvaikoimissa pari vuotta ollut biologisella Cedemon-valmisteella peitattu kylvösiemen on otettu tyydytyksellä vastaan. Kemiallisesti peitattu Cedemon soveltuu sekä perinteiseen että luomuviljelyyn. Vuonna 2002 otettiin valikoimiin Kemiran kanssa kehitetty I-Seed, jossa jyvän ympärillä oleva starttilannoite mahdollistaa tehokkaan ravinteiden käytön. Vuonna 2001 Agrimarket-ketjussa käynnistynyt puupellettikauppa kaksinkertaistui vuonna 2002. VAPO Oy Energian puupelletti on kotimainen, ympäristöystävällinen ja taloudellinen polttoaine, jonka valmistukseen käytetään kutterinpurua, hiontapölyä ja sahanpurua. Puupellettiä myydään omakotitaloille ja maataloille. Puupellettien myynnin kasvu on lisännyt myös pellettipolttimien ja -takkojen kysyntää.

Jätehuolto

Kaupan toiminnassa syntyvät jätteet ovat pääsääntöisesti pakkausjätteitä. Pakkausjätteiden syntyä on voitu ehkäistä ja määrää vähentää mm. kierrätettävien kuljetusyksiköiden kehittämisellä ja käyttöönotolla (rullakot, lavat, laatikot). Syntyvät pakkausjätteet ohjataan mahdollisuuksien mukaan kierrätykseen tai muuhun hyötykäyttöön. Hyvin toimiva jätehuolto merkitsee kaatopaikalle menevän jätteen määrän vähentämistä alle 10 prosenttiin koko jätemäärästä. Parhaimmillaan kaatopaikkajätteen määrä on onnistuttu pudottamaan 5 prosenttiin, mikä edellyttää motivoitunutta henkilökuntaa, hyvää ohjeistusta, tehokasta yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa sekä potentiaalisia kierrätys- ja hyötykäyttökohteita. Yksi syy hyötykäyttöasteen nousuun on muovi- ja puupakkausten lajittelu energijätteeseen, josta valmistetaan kierrätyspoltoainetta energiantuotantoon. Kaupan toiminnoissa syntyvien jätteiden lajittelussa keskitytään neljään pääjätelajiin: biojäte, pahvi, energijäte ja kaatopaikkajäte.

S-ryhmän omassa toiminnassa syntyvien jätteiden lajittelua on kehitetty kuntakohtaisia jätehuoltomääräyksiä noudattaen. Parhaiten on hyödynnetty aaltopahvi, jonka osuus esimerkiksi Prismojen ja S-marketien koko jätemäärästä on noin 50 prosenttia. Sokotel Oy:ssä hotellien ja ravintoloiden jätteen hyötykäyttöaste on keskimäärin 60 prosenttia. Parhaimmillaan on saavutettu jopa 80 prosentin hyötykäyttöaste. Sokos-ketjun jätteen hyötykäyttöaste oli keskimäärin 58 prosenttia.

Raisiossa Kauppakeskus Myllyssä on vuoden aikana seurattu jätehuoltojärjestelmän toimivuutta. Jätehuollosta vastaa alan asiantuntijapalveluorganisaatio HFT Network Oy ja käytössä on uusinta tekniikkaa mm. pahvi- ja energijätepuristimissa sekä jätemäärien- ja kustannusten raportointijärjestelmä. Puristimien täyttöasteen valvontajärjestelmä on vähentänyt tyhjennyskertojen määrää jopa 40 prosenttia ja lisännyt kuormien keskipainoa noin 25 prosenttia.

Uutta tekniikka on otettu käyttöön myös Helsingissä Kauppakeskus Arabiassa, jonka jätehuoneesta löytyy automatisoidut pahvi- ja energijätepuristimet sekä jäädytetty biojättesäiliö. Jätteiden punnitus- ja tunnistetietojen keräys perustuu viivakoodeihin ja järjestelmän ansiosta kauppakeskuksen yritykset pystyvät tarkasti seuraamaan jätemäärien kehitystä. Tämä taas mahdollistaa jätelaskujen kohdentamisen jätteen tuottajille todellisten jätemäärien mukaisesti.

Jätteiden syntyä voidaan ehkäistä, jätemääriä vähentää ja hyötykäyttöä tehostaa myös tuotteiden myyntikunnostuksen keskittämisellä. Pääkaupunkiseudulla on toteutettu käyttövaroiden myyntikunnostusta Inex Partners Oy:n Hakkilan logistiikkakeskuksessa Vantaalla.

Jätelainsäädännössä tapahtuvat muutokset merkitsevät tiukennuksia paikallisiin viranomaismääräyksiin ja sitä kautta uutta haastetta myös S-ryhmälle. Siksi on ollut tärkeää jatkaa vuoropuhelua kaupan ja kuntien viranomaisten kesken. Aktiivinen yhteistyö ympäristöasioiden järkevässä ja taloudellisessa hoidossa on otettu myönteisesti vastaan sekä S-ryhmässä että kunnissa.

Asiakkaille tarjottavat kierrätyspalvelut

Pullon- ja tölkinpalautusjärjestelmä on tunnetuin asiakkaille tarjottavista kierrätyspalveluista. Vastaanotto hoidetaan pääasiassa pullon- ja tölkinpalautusautomaateilla. Pantillisten lasi- ja muovipullojen palautusaste on yli 95 prosenttia ja alumiinitölkkien vastaavasti noin 85 prosenttia. Muut kierrätyspalvelut liittyvät ekopisteisiin ja rengaskierrätykseen. Uusin palvelumuoto on sähkö- ja elektroniikkaromun talteenotto. Osassa toimipaikkoja on käynnistetty järjestelmän käyttöönottoon liittyvät valmistelutyöt hyvissä ajoin ennen lainsäädännön voimaantuloa.

SOK-yhtymästä Hankkija-Maatalous Oy ja Maan Auto Oy ovat tehneet sopimuksen Suomen Rengaskierrätys Oy:n kanssa. Käytettyjen renkaiden kierrätystoiminta rahoitetaan uusien renkaiden oston yhteydessä perittävällä kierrätysmaksulla.

Viestintä

Sidosryhmille suunnattua ympäristöviestintää on toteutettu SOK-yhtymän ympäristöraportin, vuosikertomuksen ympä-

ristösivujen ja S-ryhmän internetsivujen välityksellä. SOK-yhtymän vuosikertomus vuodelta 2001 oli ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportoinnin vertailussa paras kaupan toimialalla. Vuosikertomusraportoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota ympäristöasioiden esittelyyn, henkilöstökysymysten sekä yrityksen arvojen käsittelyyn. Arvioinnin mukaan SOK-yhtymä ansaitsee kiitosta ympäristöasioiden perusteellisesta käsittelystä vuosikertomuksessa. Ympäristöraportillaan SOK-yhtymä eteni hyvien kokonaisraportoitijien joukkoon. SOK-yhtymän ympäristöraportti on luettavissa ja tilattavissa osoitteesta www.s-kanava.net. Raportin tilaus internetin kautta on osoitautunut erittäin suosituksi.

Ympäristöviestiä on viety kotitalouksiin Yhteishyvä-lehden välityksellä. Alueosuuskaupat ovat välittäneet ympäristötietoja esitteiden, ekoasiantuntijoiden, infotaulujen ja erilaisten tapahtumien välityksellä. S-ryhmän sisäisen viestinnän työkaluina ovat olleet Ässä-lehti ja S-Intranet.

Sidosryhmät

SOK on jatkanut aktiivista vuoropuhelua kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä sekä EuroCoop:n ympäristötyöryhmässä että EuroCommerce:n ympäristö- ja logistiikkakomiteassa. Keskeisiä teemoja ovat olleet EU:n kestävän kehityksen strategiaa, kasvinsuojeluaineiden kestävää käyttöä, sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätystä, pakkausten hyödyntämistä ja ympäristömerkintää koskevat asiat. SOK on aktiivisesti johtanut Kaupan Keskusliiton ympäristövaliokunnan työtä. SOK on ollut edustettuna myös seuraavissa työryhmissä: YM:n jäteasiainneuvottelukunta, YM:n Kestävän kehityksen ohjelma - jaosto, MMM:n elintarvikkeiden laatustrategia -työryhmän ympäristöjärjestelmätyöryhmä, Tekesin yhdyskuntien jätevirroista liiketoimintaa -hankkeen (Streams) johtoryhmä ja PTY:n logistiikka- ja ympäristöjaos.

Yhteiskuntavastuu

SOK:n hallitus hyväksyi marraskuussa 2002 S-ryhmän yhteiskuntavastuun periaatteet, jotka on laadittu vuonna 1999 hyväksytyyn S-ryhmän ympäristöpolitiikan pohjalta. Periaatteet sisältävät yhteiskuntavastuun taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöololliset. Yhteiskuntavastuu nähdään luontevana osana S-ryhmän arvomaailmaa ja periaatteet viedään käytäntöön toimintayksiköiden toimenpideohjelmilla. Tavoitteena on taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöinformaation hallinnan kehittämisellä tuottaa lisäarvoa S-ryhmän liiketoiminnalle ja edelleen sitoutuneille asiakasomistajille.

SOK hyväksyttiin tammikuussa 2003 jäseneksi Finnish Business & Society -yhdistykseen, joka perustettiin 4.11.2002 ja jonka perustajajäseniin kuuluivat Helsingin Osuuskauppa HOK ja Inex Partners Oy. Yhdistyksen tarkoituksena on yritysten, julkisen sektorin sekä kuluttajien ja kansalaisten välisen verkoston avulla edistää yritysten yhteiskuntavastuuta.

Vuoden aikana selvitettiin, miten Helsingin Osuuskauppa HOK:n asiakasomistajat suhtautuvat oman osuuskauppansa yhteiskunnallisesti vastuulliseen toimintaan ja kuinka vastuullisesti he itse kuluttajina toimivat. Opinnäytetyö, joka tarkastettiin Helsingin yliopiston taloustieteen laitoksella, toimi pohjana HOK:n julkaisemalle Haasteena hyvä arki -esitteelle.

Joulukuussa 2002 S-ryhmä ja Punaisen Risti allekirjoittivat yhteistyösopimuksen vuosiksi 2003–2005. S-ryhmän tuki ohjataan mm. nuoriso- ja ensiaputoimintaan, mikä tuo Punaisen Ristin lähemmäksi S-ryhmän asiakasomistajia ja henkilökuntaa.

Vierumäen Salen rakentamisessa ja sisustamisessa käytettiin paljon puuta.

YRITYSTURVALLISUUS SOK-YHTYMÄSSÄ

Yritysturvallisuustoiminnan päämääränä on tukea SOK-yhtymän keskeisten toimintojen ja prosessien jatkuvuutta liiketoiminnan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi yritysturvallisuuden keinoin ja menetelmin. Tavoitteena on turvata henkilöstö, asiakkaat, omaisuus, toiminnan häiriöttömyys ja jatkuvuus, tiedot, sekä ympäristö vahingoilta, onnettomuuksilta ja rikoksilta. Turvallisuustoiminta on ennalta ehkäisevää, valmiuksia luovaa ja SOK-yhtymän toimintaan liittyviin uhiin varautuvaa.

Turvallisuusjohtaminen

Vuonna 2002 keskityttiin edelleen yritysturvallisuuden osaluista turvallisuusjohtamiseen. SOK:ssa ja S-ryhmässä toteutettiin erityisesti ennalta ehkäisevän turvallisuustoiminnan tarpeen tulevina vuosina kasvavan, jonka johdosta turvallisuustoiminnan merkityksen korostamiseen ja toimintaedellytysten varmistamiseen päätettiin kiinnittää huomiota.

SOK:n hallitus hyväksyi päivitetyn SOK-yhtymän yritysturvallisuuspolitiikan, S-ryhmän tietoturvallisuusperiaatteet ja tietoturvallisuuden hallintamallin, S-ryhmän yritysturvallisuuden ohjaus- ja päätöksentekoprosessin sekä SOK-yhtymän päivitetyn turvallisuusorganisaation. Edellä mainittujen asioiden edistämiseksi S-ryhmässä hallitus päätti SOK:n yritysturvallisuusyksikön perustamisesta 1.1.2003 alkaen. Tarkoituksena on varmistaa yritys- ja tietoturvallisuuden kehittäminen, resurssit, vastuut ja johtaminen S-ryhmän strategioiden mukaisesti.

Yritysturvallisuusyksikön toiminnan tarkoituksena on kehittää ja määritellä yritysturvallisuustoimintaa koskevia peri-

aatteita, pelisääntöjä ja tavoitteita sekä tukea, ohjata ja seurata niiden soveltamista ja toteutumista S-ryhmässä. Tehtävää suoritetaan ensisijaisesti SOK:n ketjuohjausten, tytäryhtiöiden ja alueosuuskauppojen kautta. Yritysturvallisuusyksikön perustamisella edistettiin lisäksi yritysturvallisuuden hallintajärjestelmän käyttöönottoa S-ryhmässä.

SOK-yhtymän yhtiöiden ja yksiköiden turvallisuusohjelmat etenivät suunnitelmien mukaisesti. Pääpaino turvallisuusohjelmissa oli vahinkoriskien hallinnalla. Osana riskienhallintaa suoritettiin merkittävä määrä turvallisuusauditointeja alueosuuskaupoissa, SOK:n tytäryhtiöissä ja yksiköissä sekä uusia liiketoimintoja suunniteltaessa. Uusia riskienhallinnan työkaluja valmistettiin liiketoimintariskien tunnistamiseen.

Erityis- ja poikkeustilanteiden johtamisjärjestelmää (crisis management) kehitettiin organisaation hälyttämisen ja materiaalin osalta, sekä valmistettiin Sokos-tavaratalojen ja Sokos- sekä Radisson SAS -hotellien crisis management -toimintaohjeistus. SOK-yhtymän crisis management team -organisaatio päivitettiin. Viranomaisyhteistyötä kehitettiin sekä solmittiin sopimus Control Risks Group:n ja SOK:n kesken palvelusta merkittävässä erityis- ja poikkeustilanteissa.

Henkilöturvallisuus

Jollas-instituutin järjestämien koulutusten ja avausvalmennusten myötä lisättiin henkilöstön turvallisuusosaamista koko S-ryhmässä. Merkittävä uusi koulutusohjelma oli ABC-mittarientän turvallisuus- ja tulityökoulutus, johon osallistuivat lähes kaikki ABC-ketjun toimipaikkojen vastuuhenkilöt. Alueosuuskauppojen, ketjujen ja yhtiöiden turvallisuusvastuu-

ABC-ketjun turvallisuuskurssilla harjoiteltiin mm. autopalon sammuttamista.

CMT-ryhmän johto sekä poliisin ja pelastusviranomaisten edustajat tiedotusvälineiden tiukassa tentissä kriisitiedottamisen tilannebarjoituksessa.

henkilöitä koulutettiin järjestämällä S-ryhmän yritysturvalisuuspäivä. SOK-yhtymän henkilöstölle tarkoitettu matkusturvaluusohjeistus päivitettiin.

Rikosturvallisuus

Kaupan Keskusliiton Turvasuojattu-kampanjaan liittyviä toimipaikkojen turvallisuustason tarkastuksia jatkettiin. Vuoden lopulla hyväksytyjä, vaatimukset täyttäviä toimipaikkoja oli 139 kappaletta. S-market konseptiin lisättiin ohjeet rahahuollon turvallisuudesta.

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

S-ryhmän käyttöön valmistettu rakenteellisen ja teknisen turvallisuuden käsikirja päivitettiin. Turvallisuusasiantuntijat osallistuivat uusien, rakennettavien ketjutoimipaikkojen suunnitteluun, jolla varmistettiin turvallisuusnäkökohtien huomiointi. Sokos-hotellien ja Sokos-tavaratalojen turvallisuusstandardit päivitettiin.

Pelastustoiminta

Projektin pelastustoimilain ja -asetuksen vaatimusten mukaisen turvallisuussuunnitelmien tarkistamiseksi eteni. S-ryhmän hallinnoimiin toimitiloihin laadittiin turvallisuussuunnitelmat sekä olemassa olevat turvallisuussuunnitelmat tarkistettiin. Toimipaikoissa järjestettiin alkuammutuskoulutusta, ensiapukoulutusta sekä evakuointiharjoituksia.

Tietoturvallisuus

SOK:n hallitus hyväksyi S-ryhmän tietoturvalähtöisen tietoturvaluusperiaatteiksi. Päivityksen yhteydessä tietoturvaluus laajennettiin koskemaan kattavasti kaikkia tietoturvaluuden osa-alueita. Samalla SOK:n hallitus hyväksyi

S-ryhmän tietoturvaluuden hallintamallin ja päätti hallintamallin käyttöönotosta. Tietoturvaluusohjelma laadittiin vuosille 2002–2005. Uuteen yritysturvaluusyksikköön perustettiin tietoturvaluusasiantuntijan toimi. Virustorjunnan päivityksiä jatkettiin version 5.x tasoon. SMS 2.0 verkkohallintajärjestelmän asennuksia tehtiin S-ryhmän toimipisteisiin. Tietoturvaluuskonseptin mukaisten Windows XP -työasemien asennukset aloitettiin. SMB, SQL ja Apache -tietoturvaluufixejä asennettiin kohdekoneisiin. Netista Oy:n web-portaalin hakke-roinnin tietoturvaluua koestettiin.

Työsuojelu

Työsuojelutoimintaa kehitettiin SOK:n tytäryhtiöissä ja yksiköissä. Lakisäätöiset työsuojeluorganisaatiot ja -ohjelmat tarkistettiin.

Toiminnan turvallisuus

Uusia turvallisuusohjeita laadittiin S-ryhmän henkilöstön käyttöön ja julkaistiin Sintrassa. Käynnistettiin Ässäkeskuksessa sijaitsevien S-ryhmän keskeisten toimintojen siirtosuunnittelu liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Ulkomaantoimintojen turvallisuus

Liitettiin Control Risks Group:n maapalveluun, jonka avulla seurataan eri maiden uhkakuvia matkusturvaluuden lähtökohdista. Crisis management -toimintaa kehitettiin lähialueiden osalta, päivittämällä organisaatio sekä ohjemateriaali. Oman turvallisuushenkilöstön määrää lähialueilla lisättiin.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelua ja -turvaluutta kehitettiin yhteistyössä SOK-yhtymän ympäristöasiantuntijoiden kanssa. Ympäristöriskien järjestelmällistä analysointia jatkettiin osana riskienhallintaa.

Sidosryhmäyhteistyö

SOK on ollut aktiivisesti edustettuna Kaupan Keskusliiton turvallisuusvaliokunnassa, vähittäiskaupan lähdemerkintätyöryhmässä, Secman turvallisuusfoorumissa ja yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntöhankkeen ohjausryhmässä. SOK liittyi Suomen Riskienhallintayhdistyksen yhteisöjäseneksi.

SOK:N HALLINTONEUVOSTO 2002

Osuuskunnissa hallintoneuvostolle voidaan antaa laajemmat tehtävät kuin osakeyhtiöissä. Hallintoneuvoston tehtävät on määriteltävä SOK:n säännöissä.

Hallintoneuvoston päätehtävänä on valvoa, että osuuskunnan ja SOK-yhtymän hallintoa hoidetaan lain, SOK:n sääntöjen, osuuskunnan kokouksen ja hallintoneuvoston päätösten sekä osuuskunnan edun mukaisesti. Lisäksi hallintoneuvosto päättää S-ryhmän toimintaa koskevista yhteistoimintaperiaatteista ja pitkän tähtäyksen suunnitelmista. Nämä hallintoneuvoston ratkaisut muodostavat perustan S-ryhmän toiminnalle. Hallituksen tulee antaa hallintoneuvostolle kaikki ne tiedot, joita tämä pitää tarpeellisenä tehtäviensä hoitamiseksi.

Kari Neilimo (s. 1944)
Kangasala
puheenjohtaja 24.4.2002 saakka
taloustiet. tohtori
Tampereen yliopiston liiketaloustieteen professori
SOK:n pääjohtaja 1.8.2002 alkaen
Pirkanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja 6.6.2002 saakka

Otto Mikkonen (s. 1949)
Joensuu
dipl.ins
puheenjohtaja 24.4.2002 alkaen
KM-Yhtymä Oy:n toimitusjohtaja
Pohjois-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Håkan Smeds (s. 1948)
Espoo
ensimmäinen varapuheenjohtaja
Andelslaget Varubodenin toimitusjohtaja
erovuorossa 2004

Eino Laaksonen (s. 1936)
Oulu
toinen varapuheenjohtaja
opetusneuvos
Pohjankartanon yläasteen rehtori
Osuuskauppa Arinan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Arto Arvonen (s. 1944)
Salo
kauppaneuvos
Salon Seudun Osuuskaupan toimitusjohtaja (31.12.2002 saakka)
erovuorossa 2005

Tuula Entelä (s. 1955)
Espoo
oikeustiet. kandidaatti, ekonomi
Sato-yhtymän sijoitusjohtaja
24.4.2002 saakka

Esko Hakala (s. 1952)
Kajaani
Osuuskauppa Maakunnan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Jukka Huiskonen (s. 1945)
Mikkeli
varatuomari
asianajaja, As.tsto J.Huiskonen
Osuuskauppa Suur-Savon hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2003

Heikki Ikonen (s. 1943)
Nurmes
kunnallisneuvos
maanviljelijä
Jukolan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2005

Pekka Kangasmäki (s. 1945)
Porvoo
ekonomi
Osuuskauppa OSLA Handelslagin toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Simo Kutinlahti (s. 1957)
Keuruu
maanviljelijä
Keskimaa Osk:n hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Jouko K. Leskinen (s. 1943)
Helsinki
varatuomari
Helsingin Osuuskauppa HOK:n hallintoneuvoston puheenjohtaja
24.4.2002 alkaen
erovuorossa 2005

Maija-Liisa Lindqvist (s. 1951)
Lahti
koulutussuunnittelija
Osuuskauppa Hämeenmaan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2005

Seppo Linjakumpu (s. 1958)
Kuusamo
agrologi
Koillismaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2003

Sääntöjen mukaan hallintoneuvostoon kuuluu, siten kuin osuuskunnan kokous päättää, 18–24 jäsentä, joista vuosittain on erovuorossa yksi kolmasosa. Hallintoneuvoston em. jäsenmäärä on 23. Edellisten lisäksi hallintoneuvostoon kuuluu kaksi henkilöstön edustajaa.

SOK:n säännöissä on todettu hallintoneuvoston puheenjohtajan tehtävät. Hallintoneuvostoa ja puheenjohtajaa avustaa hallintoneuvoston asettamana toimikuntana puheenjohtajisto, johon kuuluvat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat.

Vuoden 2002 osalta hallintoneuvoston jäsenille maksettujen palkkioiden yhteissumma on ilmoitettu tilinpäätöksen liitetiedoissa sivulla 28.

Ahti Manninen (s. 1950)
Lappeenranta
Etelä-Karjalan Osuuskaupan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Jorma Niiniahho (s. 1945)
kauppaneuvos
kauppatiet. maisteri
Osuuskauppa Ympyrän toimitusjohtaja
24.4.2002 alkaen
erovuorossa 2003

Matti Ojanperä (s. 1941)
Pori
kauppaneuvos
Satakunnan Osuuskaupan toimitusjohtaja
erovuorossa 2003

Max van der Pals (s. 1945)
Lohja
maanviljelijä
Osuuskauppa Seudun hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Jorma Sieviläinen (s. 1954)
Rauma
taloustiet. maisteri
Osuuskauppa Keulan toimitusjohtaja
erovuorossa 2005

Timo Sonninen (s. 1948)
Iisalmi
metsäkoneurakoitsija
Osuuskauppa PeeÄssän hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2005

Matti Suokas (s. 1946)
Kotka
ekonomi
Sunila Oy:n talousjohtaja
Osuuskauppa Ympyrän hallintoneuvoston puheenjohtaja
24.4.2002 saakka

Antero Taanila (s. 1941)
Kokkola
maakuntaneuvos
Outokumpu Zinc Oy:n hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2005

Ulla-Maija Tolonen (s. 1951)
Tampere
taloustiet. maisteri
Pirkanmaan Osuuskaupan toimitusjohtaja
24.4.2002 alkaen
erovuorossa 2005

Eeva Ukkola (s. 1941)
Anjalankoski
emäntä
Osuuskauppa Ympäristön hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

Hanna Valtari (s. 1948)
Seinäjoki
Seinäjoen ammattioppilaitoksen koulutusjohtaja
Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston varapuheenjohtaja
erovuorossa 2004

Matti Vanto (s. 1945)
Raisio
varatuomari
Naantalinnon kaupungin lakimies
Turun Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
erovuorossa 2004

HENKILÖSTÖN EDUSTAJAT:

Tapani Tikka (s. 1947)
Helsinki
asiakasomistajapalvelujen tietohallinnon projektipäällikkö
erovuorossa 2003

Annikki Heikkinen (s. 1942)
Helsinki
kiinteistöhuollon sihteeri
erovuorossa 2003

SOK:N HALLITUS 2002

Hallitus edustaa osuuskuntaa ja huolehtii sen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä SOK-yhtymän puitteissa lain ja sääntöjen mukaisesti. Hallituksen erityistehtävät on määritelty SOK:n säännöissä, minkä lisäksi hallintoneuvosto on vahvistanut toimielinten työjärjestykset. Yhtymän toiminnan kannalta merkittävät päätökset käsitellään hallituksessa.

Hallituksen jäsenet valitsee hallintoneuvosto. Sääntöjen mukaan hallituksen muodostavat puheenjohtajana osuuskunnan palveluksessa oleva pääjohtaja ja vähintään kolme ja enintään kahdeksan hallintoneuvoston kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemaa muuta jäsentä.

Vuonna 2002 hallituksen jäsenistä olivat osuuskunnan palveluksessa pääjohtaja Jere Lahti, pääjohtaja Kari Neilimo, hallintojohtaja Jukka Salminen sekä kenttäröhmän johtaja Reijo Lähteenmäki. Näiden henkilöiden vastuualueet ilmenevät vuosikertomuksessa olevasta toimintakatsauksesta. Vastuualueet vahvistaa hallintoneuvosto. Viisi muuta hallituksen jäsentä toimivat alueosuuskauppojen toimitusjohtajina.

Pääjohtajan tehtävänä on johtaa hallituksen ja osuuskunnan toimintaa. Pääjohtajan palvelussuhteen keskeiset ehdot on määritelty kirjallisessa sopimuksessa. Hallituksen jäsenistä SOK:n palveluksessa olevien etuudet perustuvat palvelussuhteeseen. Hallituksen jäsenyydestä heille ei makseta erillistä korvausta. Muille jäsenille maksetaan kokouspalkkio kuukausikorvauksena.

Muiden kuin osuuskunnan palveluksessa olevien hallituksen jäsenten palkkioista päättää hallintoneuvosto. Osuuskunnan palveluksessa olevien hallituksen jäsenten palkkieduista päättää hallintoneuvoston puheenjohtaja yhdessä varapuheenjohtajien kanssa hallintoneuvoston tarvittaessa antamien ohjeiden mukaisesti.

Vuoden 2002 osalta hallituksen jäsenille maksettujen palkkioiden yhteissumma on ilmoitettu tilinpäätöksen liitetiedoissa sivulla 28.

Jere Lahti (s. 1943)
pääjohtaja 31.7.2002 saakka
vuorineuvos
ekonomi, kauppatiet.
toht. h.c.
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1963. Tarkastus-
osaston johtaja vuosina
1978–82. Vuosina 1982–85
Turun Osuuskaupan
toimitusjohtaja ja hallituk-
sen puheenjohtaja.
Vuosina 1985–88 SOK:n
päivittäis- ja erikoistavara-
ryhmän johtaja ja halli-
tuksen jäsen. Vuodesta
1988 SOK:n pääjohtaja ja
hallituksen puheenjohtaja.

Kari Neilimo (s. 1944)
pääjohtaja 1.8.2002 alkaen
taloustiet. tohtori
Liiketaloustieteen profes-
sori Tampereen yliopis-
tossa, Lapin yliopistossa
ja Lappeenrannan teknilli-
sessä korkeakoulussa
vuosina 1983–2002.
Neiconsulting Oy:n toimi-
tusjohtaja vuosina 1991-
2002. Pirkanmaan Osuus-
kaupan hallituksen jäsen
1988–91 ja hallintoneuvos-
ton puheenjohtaja 1992-
2002. SOK:n hallintoneu-
voston puheenjohtaja
vuosina 1991–2002.

Jukka Salminen
(s. 1947)
pääjohtajan varamies
kauppaneuvos
taloustiet. maisteri
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1974. SOK:n
hallintoryhmän johtaja ja
hallituksen jäsen vuodesta
1988.

Leo Laukkanen
(s. 1947)
kauppaneuvos
Osuuskauppa Suur-
Savon toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 1998

Kalle Lähdesmäki
(s. 1952)
kauppatiet. maisteri
Etelä-Pohjanmaan Osuus-
kaupan toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2001

Reijo Lähteenmäki
(s. 1941)
kauppaneuvos
yhteiskuntatiet. maisteri
SOK:ssa eri tehtävissä
vuodesta 1985 alkaen
SOK:n kenttäröhmän
johtaja ja hallituksen
jäsen vuodesta 1999

Kuisma Niemelä
(s. 1958)
fil. maisteri
Keskimaa Osk:n toimitus-
johtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2002

Eero Saukkonen (s. 1947)
ekonomi
kauppaneuvos
Osuuskauppa PeeÄssän
toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2002

Jouko Vehmas (s. 1956)
ekonomi
Osuuskauppa Ympäristön
toimitusjohtaja
SOK:n hallituksen jäsen
vuodesta 2001

SOK:n hallitus 2002. Edessä vasemmalta Reijo Lähteenmäki, Kari Neilimo, Jukka Salminen, takana vasemmalta Eero Saukkonen, Kuisma Niemelä, Leo Laukkanen, Jouko Vehmas ja Kalle Lähdesmäki.

VALVONTAJÄRJESTELMÄ

VALVONTAJÄRJESTELMÄ

Valvontajärjestelmän tavoitteena on kirjanpidon ja varainhoidon valvonta sekä strategiassta johdettujen tavoitteiden toteutumisen sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja oikeellisuuden varmistaminen. Ylin valvontavastuu sisäisen tarkkailun järjestämisestä kuuluu SOK:n ja sen tytäryhtiöiden hallituksille. Lakisääteisen tilintarkastuksen päätehtävänä on valvoa, että tilinpäätös ja yhtymän johdon antama informaatio antavat oikeat ja riittävät tiedot konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, ja että seuranta- ja valvontajärjestelmät ovat toimivat. Tilintarkastajat raportoivat säännöllisesti SOK:n hallitukselle hallinnon ja toimintojen valvontatarkastusten havainnoista.

Tilintarkastajien lisäksi SOK:ssa toimii osuuskunnan kokouksen valitsema tilintarkastuskomitea, jolle osuuskunnan kokous on vahvistanut ohjesäännön. Sen tehtävänä on mm. valvoa SOK-yhtymän toimielinten päätösten toteutumista koko S-ryhmässä sekä valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä. Tilintarkastuskomiteaan kuuluu kaksi osuuskunnan kokouksen valitsemaa hallinnon tarkastajaa ja osuuskunnan kokouksen valitsevat SOK:n tilintarkastajat.

SOK-yhtymässä on Controller-toiminnot-yksikkö, joka toimii pääjohtajan alaisuudessa riippumattomana, strategialähtöisenä ohjaus-, seuranta- ja valvontayksikkönä. Pääpaino on ennalta ehkäisevässä riskien kartoittamisessa ja strategisen tuloksellisuuden arvioinnissa. Controller-toiminnot antaa myös hallitukselle lausuntoja päätösesityksistä, jotka koskevat merkittäviä investointeja tai realisoitavia. Se ohjaa ja valvoo myös sisäisen tarkkailun toteuttamista ja kehittämistä SOK-yhtymässä. Controller-toiminnot osallistuu yhteistyössä alueosuuskauppojen ja tilintarkastajien edustajien kanssa alueosuuskauppojen sisäisen tarkkailun toimintamallin kehittämiseen. Lisäksi Controller-toiminnot avustaa sovitun työnjaon mukaisesti SOK:n tilintarkastajia valvonta- ja tilinpäätöstarastuksissa sekä SOK:n tilintarkastuskomiteaa hallinnon tarkastuksessa.

Lisäksi SOK-yhtymässä on monipuolinen talouden raportointijärjestelmä sekä mm. hallituksen päättämät konserni- ja yrityskauppapaperiaatteet, jotka määrittävät esimerkiksi investointeja, realisoitavia ja erityisesti S-ryhmän sisäisiä liiketoimintasiirtoja koskevan päätöksentekojärjestyksen.

SOK:N TILINTARKASTAJAT 2002

SOK:ssa on vähintään kaksi ja enintään kolme osuuskunnan kokouksen valitsemaa tilintarkastajaa ja heillä kaksi varamiestä.

VARSINAISET TILINTARKASTAJAT

Tomi Englund

kauppatiet. maisteri, oik. kand.
KHT

Tapani Rotola-Pukkila

taloustiet. maisteri
KHT

Juhani Heiskanen

kauppatiet. tohtori
KHT

VARAMIEHET

Jorma Anttila

kauppatiet. maisteri
KHT

Eero Huusko

kauppatiet. maisteri
KHT

SOK:N TILINTARKASTUSKOMITEA 2002

HALLINNON TARKASTAJAT

Pekka Ripatti

eversti
Pohjois-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston jäsen

Kristina Dufholm

varatuomari
Andelslaget Varubodenin hallintoneuvoston puheenjohtaja

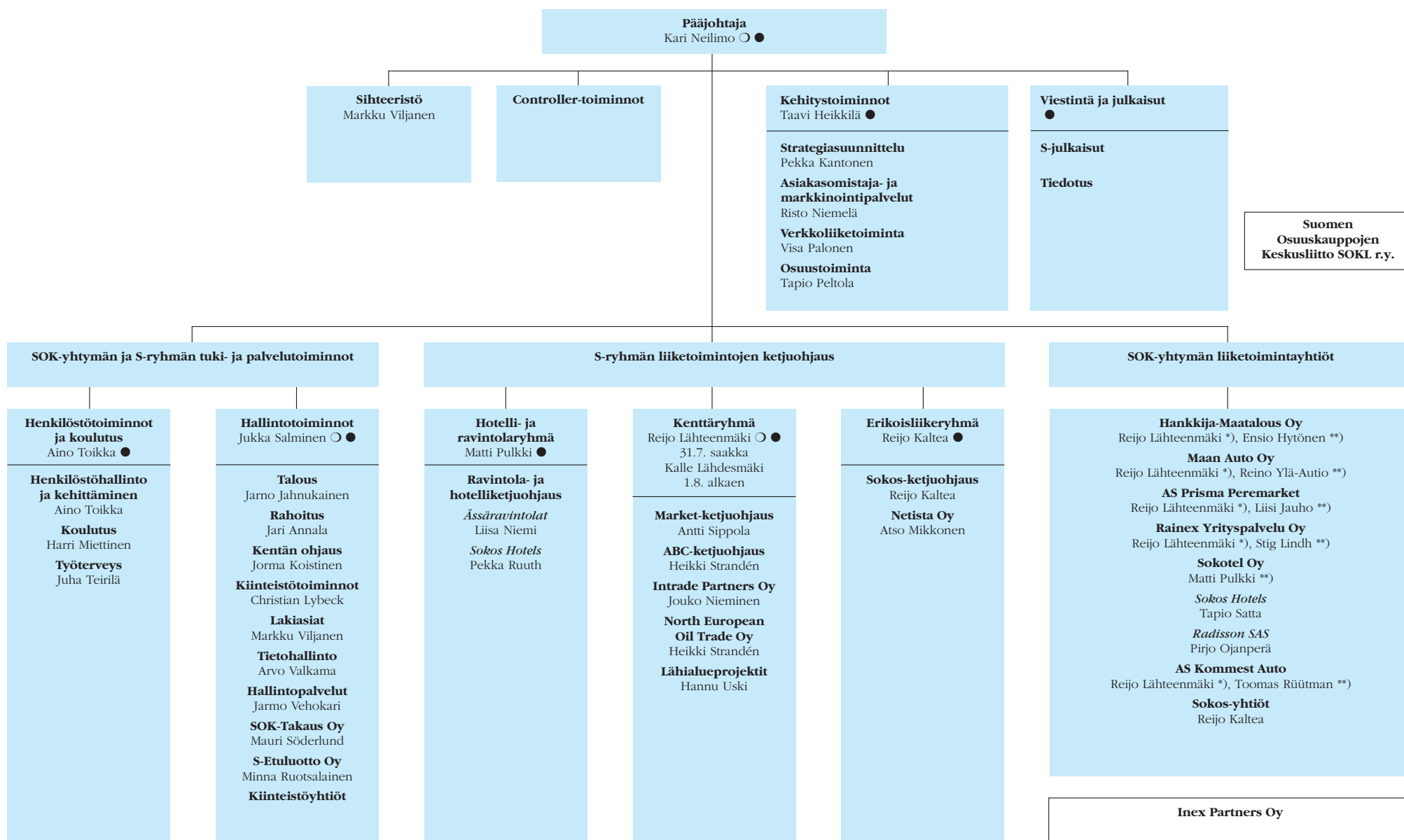
VARAMIEHET

Mikko Ruohonen

professori
Salon Seudun Osuuskaupan hallituksen jäsen

Tilintarkastuskomiteaan kuuluvat lisäksi SOK:n tilintarkastajat.

SOK-YHTYMÄN TOIMINTO-ORGANISAATIO 2003

○ SOK:n hallituksen jäsen
 ● Johtajiston jäsen. Lisäksi johtajistoon kuuluvat toimitusjohtaja Ensio Hytönen ja johtaja Antti Sippola.
 *) Hallituksen puheenjohtaja (R. Lähteenmäki 31.7. saakka, K. Lähdesmäki 1.8. alkaen)
 **) Toimitusjohtaja

S-RYHMÄN TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

S-RYHMÄN TEHTÄVÄNÄ
ON TUOTTAA PALVELUJA JA
ETUJA SITOUTUNEILLE
ASIAKASOMISTAJILLEEN.

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) tytäryhtiöineen.

SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt.

SOK-yhtymän tehtävänä on tukea ja palvella osuuskauppoja tuottamaan kilpailukykyisesti palveluja ja etuja asiakasomistajille sekä harjoittaa sille määriteltyä liiketoimintaa.

S-ryhmän arvot

Tuloksellisuus

Tuloksellisuus on hyvän toiminnallisen ja taloudellisen tuloksen sekä onnistuneiden aikaansaannosten arvostamista.

Vastuullisuus

Vastuullisuus on vastuun tuntemista asiakasomistajista, henkilöstöstä ja omasta toimintaympäristöstä.

Uudistuminen

Uudistuminen on huolehtimista S-ryhmän yritysten kilpailukykyvystä sekä asiakasomistajien palvelujen ja etujen ajanmukaisuudesta.

Kumppanuus

Kumppanuus on kattavan ja tehokkaan yhteistyön arvostamista ja hallitsemista.

S-RYHMÄ

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat tytäryhtiöineen ja SOK-yhtymä. S-ryhmän vähittäismyynti vuonna 2002 oli 6 858 milj. euroa. Siinä oli lisäystä edelliseen vuoteen 4,7 prosenttia. Kasvuun vaikuttivat erityisesti market-ketjujen, autokaupan ja poltonestekaupan myynnin kehitys.

S-ryhmän yhteenlaskettu tulos ennen satunnaisia eriä muodostui 285 milj. euroa voitolliseksi. Se on 38 milj. euroa edellisvuotta parempi ja samalla ryhmän paras tulos kautta aikojen. S-ryhmän bruttoinvestoinnit olivat yhteensä 242 milj. euroa.

S-ryhmällä oli vuoden lopussa 1 222 toimipaikkaa, jossa oli kuuden toimipaikan lisäys edelliseen vuoteen. Toimipaikkaverkoston merkittävimmät investoinnit olivat uusien isojen S-marketien avaaminen Helsingin Arabiaan, Kirkkonummen Veikkolaan, Taalintehtaalle, Huittisiin, Pirkkalaan ja Euraan, konekeskuksen avaaminen Vantaalle sekä Seaside-hotellin liiketoiminnan osto Helsingissä. Lisäksi Tallinnassa avattiin kaksi Prisma-hypermarkettia.

S-ryhmän henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 22 814. Siinä oli lisäystä 199 henkilöä.

Osuuskaupat

Osuuskauppojen lukumäärä oli vuoden päättyessä 43 eli sama kuin vuotta aiemmin. Näistä oli alueosuuskauppoja 23 ja paikallisosuuskauppoja 20.

Osuuskauppojen ja niiden tytäryhtiöiden yhteenlaskettu myynti oli 5 640 milj. euroa. Siinä oli kasvua 5,6 prosenttia. Alueosuuskauppojen osuus myynnistä oli 97,9 prosenttia.

Osuuskauppojen yhteenlaskettu tulos ennen satunnaisia eriä oli 229 milj. euroa voitollinen. Se oli 22 milj. euroa edellisvuotta parempi.

Osuuskauppojen investoinnit olivat 232 milj. euroa. Se oli 8 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Asiakasomistajien jäsensijoituksia osuuskauppojen säästökassoissa oli vuoden lopussa 471 milj. euroa. Siinä oli lisäystä 55 milj. euroa.

Vuoden lopussa alueosuuskauppojen asiakasomistajata-louksien määrä oli 1 064 314, jossa oli lisäystä 94 064. Paikallisosuuskaupat mukaan lukien osuuskaupoilla oli yhteensä 1 078 649 jäsentä.

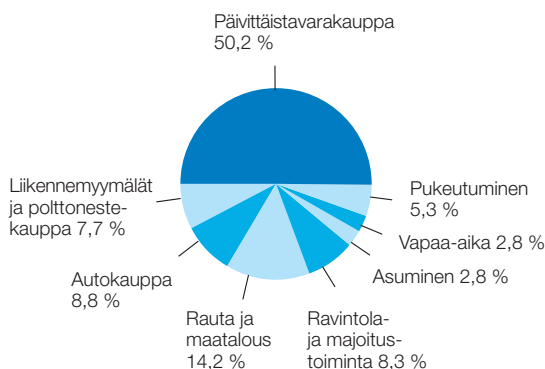
Asiakasomistajien tekemät bonusostot olivat 4,2 mrd. euroa, jossa oli kasvua 12 prosenttia. Bonusta osuuskaupat ja SOK-yhtymä maksoivat asiakasomistajille 116 milj. euroa. Siinä oli lisäystä 16 prosenttia.

Henkilöstöä osuuskaupoilla ja niiden tytäryhtiöillä oli vuoden lopussa 18 169, jossa oli lisäystä 91 henkilöä.

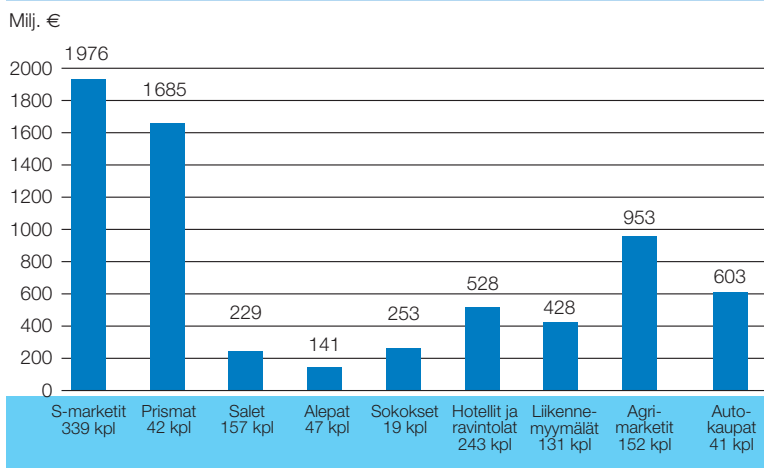
S-ryhmän alueosuuskaupat

Andelslaget Varuboden, *Kirkkonummi*
 Etelä-Karjalan Osuuskauppa, *Lappeenranta*
 Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa, *Seinäjäki*
 Helsingin Osuuskauppa HOK, *Helsinki*
 Jukolan Osuuskauppa, *Nurmes*
 Keskimaa Osk, *Jyväskylä*
 Koillismaan Osuuskauppa, *Kuusamo*
 Osuuskauppa Arina, *Oulu*
 Osuuskauppa Hämeenmaa, *Lahti*
 Osuuskauppa Keula, *Rauma*
 Osuuskauppa KPO, *Kokkola*
 Osuuskauppa Maakunta, *Kajaani*
 Osuuskauppa Osla Handelslag, *Porvoo*
 Osuuskauppa PeeÄssä, *Kuopio*
 Osuuskauppa Seutu, *Lohja*
 Osuuskauppa Suur-Savo, *Mikkeli*
 Osuuskauppa Ympyrä, *Hamina*
 Osuuskauppa Ympäristö, *Kouvola*
 Pirkanmaan Osuuskauppa, *Tampere*
 Pohjois-Karjalan Osuuskauppa, *Joensuu*
 Salon Seudun Osuuskauppa, *Salo*
 Satakunnan Osuuskauppa, *Pori*
 Turun Osuuskauppa, *Turku*

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI TOIMIALOITTAIN 2002, yhteensä 6 857,7 milj. €

S-RYHMÄN VÄHITTÄISMYYNTI KETJUITTAIN 2002

S-RYHMÄ NUMEROIN 1998–2002

Milj. €	1998	1999	2000	2001	2002	±%
SOK-YHTYMÄ						
Liikevaihto	2 347	2 540	2 754	2 915	2 998	2,8
Poistot	36	38	32	35	35	-1,5
Liiketulos	59	56	57	35	55	56,9
Rahoitustuotot ja -kulut (ilman arvonalentumisia)	-10	-6	-5	-3	-1	-77,1
Tulos ennen satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja	42	49	54	39	55	17 milj. €
Tilikauden tulos	51	40	39	32	44	13 milj. €
Taseen loppusumma	1 115	1 247	1 327	1 337	1 372	2,6
Pysyvät vastaavat	504	524	542	530	496	-6,3
Vaihto-omaisuus	143	141	140	129	133	3,5
Vaihtuvat vastaavat (ilman vaihto-omaisuutta)	469	581	645	678	742	9,5
Oma pääoma (sisältää pääomalainan)	317	362	403	435	457	5,1
Vähemmistöosuus	15	15	16	16	17	2,2
Pakolliset varaukset	15	28	20	21	12	-44,3
Vieras pääoma	767	841	887	865	887	2,5
Korolliset velat	450	463	482	413	465	12,6
Rahoitusvarat	243	288	337	324	421	29,9
Korolliset nettovelat	207	175	145	89	44	-50,7
Henkilökunta 31.12.	4 737	5 047	5 062	4 537	4 645	2,4
SOK						
Myynti (alv 0 %)	966	1 111	1 230	1 494	1 669	11,7
Myynti osuuskaupoille	850	991	1 118	1 399	1 579	12,9
Tulos ennen satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja	14	6	10	-9	4	13 milj. €
Tilikauden tulos	30	11	15	11	14	3 milj. €
Henkilökunta 31.12.	364	406	401	494	505	2,2
OSUUSKAUPAT TYTÄRYHTIÖINEEN						
Myynti	4 038	4 488	4 790	5 340	5 640	5,6
Osuuskauppojen lukumäärä	44	44	43	43	43	0,0
Osuuskauppojen jäsenmäärä	673 520	746 183	854 067	987 037	1 078 649	9,3
Henkilökunta 31.12.	14 576	16 228	16 817	18 078	18 169	0,5
S-RYHMÄ						
Vähittäismyynti	5 289	5 709	6 083	6 554	6 858	4,7
Toimipaikkojen lukumäärä	1 203	1 209	1 177	1 216	1 222	0,5
Henkilökunta 31.12.	19 313	21 275	21 879	22 615	22 814	0,9

LASKENTAKAAVAT

Rahoitusvarat = rahat ja pankkisaamiset + rahoitusarvopaperit
Korolliset nettovelat = korolliset velat - rahoitusvarat

Inex-konserni

Inex-konserniin kuuluivat vuoden 2002 päättyessä emoyhtiö Inex Partners Oy ja sen 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö Meira Nova Oy. Merkittävä rakennemuutos oli Meira Oy:n liiketoiminnan myynti Segafredo Zanetti Finland Oy:lle. Liiketoiminnan siirto tapahtui 1.12.2002. Inex Partners Oy:n omistavat tasaosuuksin Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta ja Osuuskaunta Tradeka-yhtymä. Pakastelogistiikkaa hoidetaan yhteistyössä osakkuusyhtiö Finnfrost Oy:n kanssa.

Inex-konsernin liiketoiminta kehittyi viime vuonna hyvin. Tähän vaikuttivat asiakasketjujen hyvä menestys ja oma tuloksellinen toiminta. Toiminnasta syntynyt lisäarvo on vahvistanut suoraan asiakasketjujen kilpailukykyä.

Konsernin myynti kasvoi edellisestä vuodesta 5 prosenttia 1 746 milj. euroon. Inex Partners Oy:n, Meira Nova Oy:n ja Finnfrost Oy:n myynnin kehityksen taso on edelleen alan yleisistä kehitystä korkeampi. Tästä johtuen Inexin hankinta- ja logistiikka-asema on vahvistunut.

Liiketoiminnan vahva kehittäminen kohdistui valikoimiin – erityisesti kaupan omiin merkkeihin – kansainväliseen hankintayhteistyöhön, toimintaprosesseihin, tiedonhallintaan, toimintavarustukseen ja ihmisiin.

Osoituksena tuloksellisesta työskentelystä Inex Partners Oy valittiin Vuoden logistiikkayritykseksi 2002. Tunnustus myönnettiin korkeatasoisesta, monipuolisesta ja pitkäjänteisestä logistiikan kehittämisestä. Vuonna 1996 Meira Nova Oy sai saman tunnustuksen.

Konsernin taloudelliset tulokset olivat voitolliset ja tavoitteita paremmat. Rahoitusasema oli hyvä.

Päivittäis- ja erikoistavarakaupan valikoima-, hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan Inex Partners Oy:n hyvä kehitys jatkui. Yhtiön myynti oli 1 580 milj. euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 5 prosenttia. Kehittämishankkeet toteutettiin suunniteltua paremmin, mikä mahdollisti tehokkuuden, toimintavarmuuden, laadun ja tuloksen paranemisen. Yhtiön kilpailuedut asiakkaille ja asema markkinoilla vahvistuivat. Inex Partners Oy:n taloudelliset tulokset olivat tavoitteita paremmat.

HoReCa-alan valikoima-, hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan Meira Nova Oy:n hyvä kehitys jatkui. Myynti oli 171 milj. euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 4 prosenttia. Meira Novan osuus HoReCa-alan toimitustukkukaupasta on noin 30 prosenttia.

Kahvi- ja mausteteollisuutta harjoittavan Meira Oy/Tucano Oy:n tammi-marraskuun myynti oli 43 milj. euroa. Meira-kahvien markkinaosuus laski alle 25 prosentin. Mausteissa Meira vahvisti asemaansa markkinajohtajana. Sen markkinaosuus oli yli 34 prosenttia.

Pakasteiden hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottavan osakkuusyhtiö Finnfrost Oy:n myynti oli 150 milj. euroa, jossa oli kasvua 6 prosenttia.

Uudet haasteet ovat edessäpäin. Kilpailutilanne vaatii jatkuvaa uudistamista. Paineita tähän tuo kaupan kansainvälistyminen ja rakennemuutokset. Tämä on näkynyt erityisesti ajankohtaisena hintakilpailun kiristymisenä.

Inex-konsernin ja sen asiakasketjujen hyvä kehitys jatkuu pääosin vuonna 2003. Kilpailutekijöinä korostuvat hintakilpailukyky, kustannustehokkuus, toimitusvarmuus, erityisesti kaupan omat merkit sekä kuluttajalta tuotantoon ulottuvan kokonaisprosessin tehokkuus.

Inex-konsernin henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 2 025 henkilöä.

Emoyhtiön ja konsernin toimitusjohtaja on teollisuusneuvos Martti Haaman.

Hansacoop Oü

Hansacoop Oü on vastannut sekä SOK:n että ETK:n S-ryhmän konsepteihin perustuvien market-ketjujen ja ravintola-toiminnan johtamisesta, taloushallinnosta, hankinnoista, markkinoinnista ja IT-järjestelmistä Virossa. SOK ja ETK omistivat molemmat yhtiöstä 50 prosenttia. Tehtyjen päätösten mukaisesti yhtiön omistus siirtyi toimintavuonna SOK:lle, jonka jälkeen sen tehtävät toteutetun fuusion jälkeen on hoidettu Prisma Peremarket AS:n (aiemmin Hansafood AS) toimesta.

Agribalt Oy

Agribalt Oy on Hankkija-Maatalous Oy:n ja Avena Oy:n tasaomisteinen yhtiö, joka harjoittaa maataloustarvike- ja konekauppaa Baltian maissa. Sen tytäryhtiöt toimivat Latvian Jelgavassa ja Viron Paidessa. Yhtiön liikevaihto oli 8,2 milj. euroa ja henkilökunnan määrä 42.

TILASTOJA

S-ryhmän vähittäismyyntitoimipaikat 31.12.2002

	Toimipaikat		Vähittäismyynti, Milj. €
	Määrä	Muutos	
Sokokset	19	-	253,0
Prismat	42	-	1 684,9
Tavaratalot	61	-	1 937,9
S-marketit	339	+10	1 975,6
Alepat	47	+2	140,6
Salet	157	-2	228,8
Muut market-toimipaikat	2	-2	4,5
Market-toimipaikat	545	+8	2 349,5
Lähimyyvälät	29	-2	18,2
Erikoismyyvälät	17	-1	32,2
Hotellit	45	-2	305,6
Ravintolat	172	-5	205,0
Kahvilat	26	+3	17,0
Hotelli- ja ravintolatoimipaikat	243	-4	527,6
Agrimarketit, konekeskukset ja rauta-maatalousmyyvälät (sis. vilja- ja tuotekaupan)	152	+2	952,7
Autokaupat	41	-1	602,6
Liikennemyyvälät ja polttonestekauppa	131*	+5	428,0
Muut	3	-1	9,0
YHTEENSÄ	1 222	+6	6 857,7

*Lisäksi 103 marketien yhteydessä olevaa automaattiasemaa

Tietoja osuuskaupoista ja S-ryhmästä vuosilta 1930–2002

Vuosi	Osuuskauppoja	Jäsenmäärä	S-ryhmän toimipaikat			Yhteensä
			Myyvälöitä	Palvelutoiminta ¹	Tuotantolaitokset	
1930	423	225 367	2 406	79	85	2 570
1940	368	295 224	2 999	186	146	3 331
1950	376	484 011	4 074	273	165	4 512
1960	364	488 268	5 483	355	125	5 963
1970	274	572 610	4 220	557	70	4 847
1975	220	674 701	3 476	644	58	4 178
1980	202	682 651	2 801	504	38	3 343
1981	193	666 957	2 548	464	35	3 047
1982	183	661 295	2 405	436	34	2 875
1983	178	645 564	2 316	422	30	2 768
1984	92	636 354	2 208	325	30	2 563 ²
1985	82	637 248	1 790	277	26	2 093
1986	81	616 262	1 586	274	26	1 886
1987	79	610 638	1 453	273	24	1 750
1988	77	591 345	1 340	276	19	1 635
1989	76	573 642	1 228	288	17	1 533
1990	67	542 455	1 071	302	16	1 389
1991	57	459 247	908	296	15	1 219
1992	47	418 990	838	288	12	1 138
1993	46	403 631	929	286	7	1 222
1994	46	429 325	916	268	6	1 190
1995	44	479 087	922	263	6	1 191
1996	44	543 521	916	267	6	1 189
1997	44	607 008	937	263	5	1 205
1998	44	673 520	947	255	1	1 203
1999	44	763 282	952	255	2	1 209
2000	43	854 043	937	238	2	1 177
2001	43	987 037	967	247	2	1 216
2002	43	1 078 649	978	243	1	1 222

¹ Vuodesta 1980 vain ravitsemus- ja majoitustoiminta.

² Luokitus muuttui vuonna 1984. Vertailukelpoinen vähennys 136.

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN KESKUSKUNTA (SOK)
Fleminginkatu 34
PL 171, 00511 Helsinki
Puh. (09) 1881, telefax (09) 188 2332
www.s-kanava.net